

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Maahanmuuttajat suomalaisten asenteiden aallokossa

-uutisointia maahanmuuttajista suomalaisissa sanomalehdissä, esimerkkisano-
malehtinä Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat

Mervi Huhtinen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

05/2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Mervi Huhtinen	Sivumäärä 73
Työn nimi Maahanmuuttajat suomalaisten asenteiden aallokossa. Uutisointia maahanmuuttajista suomalaisissa sanomalehdissä, esimerkkisanomalehtinä Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat	
Ohjaava opettaja Matti Pesola	
Työn tilaaja Humanistinen ammattikorkeakoulu	
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli saada tietoa tutkimalla, mitä maahanmuuttajista ja maahanmuuttoon liittyvistä asioista uutisoidaan yhteiskunnassa suomalaisissa sanomalehdissä. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä tietoisuutta, miten maahanmuuttoa mediassa, kuten sanomalehdissä käsitellään.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli tarkastella kahden suomalaisen sanomalehden eli Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien artikkeleiden kautta, mitä uutisia sanomalehdissä kirjoitetaan maahanmuuttajista suomalaisessa yhteiskunnassa ja minkälaisiin aiheisiin uutiset voidaan jakaa. Opinnäytetyö soveltuu kaikille aiheesta kiinnostuneille, media-alantoimijoille ja niille, jotka haluavat tietää, mitä nykyään maahanmuuttajista uutisoidaan sanomalehdissä.</p> <p>Tutkimuksen aineistonkeruu toteutettiin keräämällä uutisartikkeleita neljän kuukauden ajalta 1.12.2009–31.3.2010 Suomen suurimmasta sanomalehdestä Helsingin Sanomista ja toiseksi suurimmasta sanomalehdestä, Suomen suurimmasta iltapäivälehdessä Ilta-Sanomista. Aineisto koostui Helsingin Sanomien sanomalehden ja HS.fi ja iltasanomat.fi verkkolehtien uutisartikkeleista.</p> <p>Tutkimustulosten mukaan sanomalehtien uutisartikkeleita löytyi kaikkiaan 67 kappaletta. Näiden artikkeleiden perusteella uutiset voidaan jaotella neljään pääaiheeseen, jotka ovat maahanmuuttoasiaa Suomessa, maahanmuuttajat työelämässä, poliittista maahanmuuttokeskustelua ja Espoon Sellon surmat. Näissä neljässä pääaiheessä käsitellään samankaltaisia aiheita, jotka jakaantuvat myös alaryhmiin. Tutkimuksessa ilmenee, että maahanmuuttajia ja maahanmuuttoa Suomessa käsitteleviä uutisia löytyy enemmän (43 kappaletta) Helsingin Sanomista kuin Ilta-Sanomista.</p> <p>Neljästä pääryhmän aiheista ilmenee, että maahanmuuttajat kovasti puhuttavat yhteiskunnassa. Maahanmuutto Suomessa, maahanmuuttopolitiikka ja työperäinen maahanmuutto aiheuttavat kiivaita keskusteluita, joista sanomalehdet uutisoivat. Maahanmuuttajataustaisen miehen tekemä joukkosurma on tutkimusaineistossa eräänlaisena tapausesimerkkinä viha-rikostilanteesta. Eri toimijat, asiantuntijat, poliitikot tuovat omia näkemyksiä esiin näistä aiheista sanomalehtien välityksellä, mutta maahanmuuttajien haastattelut ovat uutisissa jääneet vähemmälle.</p> <p>Johtopäätöksenä voidaan tutkimuksesta todeta, että sanomalehtien, Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien uutiset voidaan jakaa pääaiheisiin, jotka ovat maahanmuuttoasiaa Suomessa, maahanmuuttajat työelämässä ja poliittista maahanmuuttokeskustelua sekä viha-rikos tapausesimerkki Espoon Sellon surmat. Maahanmuuttajia koskevat artikkelit ovat enimmäkseen tilastollisia ja tutkimuksellisia uutisia sekä kielteisiä asioita esiin tuovia kuin positiivisia. Sanomalehtien uutisointia voisi edistää ottamalla huomioon laajempia näkökulmia uutisaiheisiin sekä ottamalla huomioon maahanmuuttajat asiantuntijoina uutisissa.</p>	
Asiasanat maahanmuuttajat, maahanmuutto, maahanmuuttopolitiikka, asenteet, sanomalehdet, uutiset, media	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Civic Activities and Youth Work

ABSTRACT

Author Mervi Huhtinen	Number of Pages 73
Title Immigrants in Finnish newspaper reportage	
Supervisor Matti Pesola	
Subscriber Humak University of Applied Sciences	
Abstract <p>The goal of this thesis was to receive information, by studying Finnish newspapers about their reportage of immigrants and immigration, how they're presented in the Finnish newspapers. The goal was also to increase knowledge how immigrants are presented in the Finnish media, mainly in the newspapers.</p> <p>Purpose of this thesis was to examine the articles of two Finnish newspapers, Helsingin Sanomat and Ilta-Sanomat, what news are written about immigrants in Finnish society and what kind of topics can those news be distributed. Thesis is suitable for everyone interested about the topic, people working with media and those who want to know what are written in the news about immigrants today.</p> <p>Collecting of materials for the research was done by gathering news articles during the four month period between 1st of December 2009 and 31st of March 2010 from the two biggest newspapers Helsingin Sanomat and Ilta-Sanomat. Material was consisted of articles from the internet pages of Helsingin Sanomat and Ilta-Sanomat newspapers.</p> <p>According to the research results, 67 news articles were found during that period. Based on these articles news can be divided into four main categories which are: matter of immigration in Finland, immigrants at working life, political discussion about immigration and Espoo shopping mall shooting. In these four main categories are handled same types of news, which are also divided into sub-sections. Research shows that topics about immigrants and immigration in Finland are found more (43 articles) in Helsingin Sanomat than Ilta-Sanomat.</p> <p>From the four main groups becomes apparent that immigrants cause a lot of conversation in the society. Immigration in Finland, immigration politics and occupational immigration cause very heated discussions of which newspapers write in the news. A manslaughter made by a man who has immigration background is an example case of hate-crime situation in the research material. Different representatives, experts and politicians bring their opinions forth from these topics through the newspapers, but interviews with the immigrants themselves are left scarce.</p> <p>As a conclusion from the research can be stated that news from Helsingin Sanomat and Ilta-Sanomat newspapers can be divided into four main categories, which are matter: of immigration in Finland, immigrants at working life, political discussion about immigration and hate-crime example case from Espoo shopping mall manslaughter. Articles about immigrants are mostly statistical and scientific and they bring out more negative things than positive. Reportage of newspapers could be improved by taking broader views into account and taking immigrants as experts into consideration in the news.</p>	
Keywords immigrants, immigration, immigration politics, stances, newspapers, news, media	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TEORIAA JA KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ	7
2.1 Monikulttuurisuus ja maahanmuuttajat Suomessa	8
2.2 Kotoutuminen ja kotouttaminen Suomessa	12
2.3 Sopeutuminen	14
2.4 Rasismi ja syrjintä	16
3 MAAHANMUUTTAJAT SUOMALAISESSA MEDIASSA	19
3.1 Taustaa nykypäivän maahanmuuttokeskusteluun mediassa	21
3.2 Suomalaisista sanomalehdistä	24
3.3 Helsingin Sanomat	26
3.4 Ilta-Sanomat	27
4 OPINNÄYTETYÖTUTKIMUKSEN TOTEUTUS	28
4.1 Tutkimuskysymykset ja työn hyödyllisyys	29
4.2 Aineiston hankinta ja työn toteutus	30
4.3 Opinnäytetyön luotettavuus	31
5 TUTKIMUKSEN TULOKSET	32
5.1 Maahanmuuttoasiaa Suomessa	33
5.2 Maahanmuuttajat työelämässä	41
5.3 Poliittista maahanmuuttokeskustelua	47
5.4 Espoon Sellon surmat	56
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	60
LÄHTEET	69

1 JOHDANTO

Kulttuurit ovat kohdanneet vuosisatojen ajan Suomen historiassa niin, että kulttuurien kohtaaminen on muokannut Suomea sellaiseksi maaksi kuin se on nyt. Vuosien saatossa maastamuutto on vaihtunut maahanmuutoksi ja pakolaispolitiikka on vaihtunut työperäiseksi maahanmuuttopolitiikaksi. Muutokset näkyvät siten, että Suomeen on muuttanut viimeisten parinkymmenen vuoden aikana huomattavan paljon ulkomaalaisia. Osa ulkomaalaisista on saanut Suomen kansalaisuuden, mutta osa vielä odotelee päätöstä myllertävin tuntein. Maahanmuuttajat eli toiseen maahan muuttaneet ulkomaalaiset ovat rikastuttaneet suomalaista yhteiskuntaa monikulttuurisemmaksi ja kansainvälisemmäksi viime vuosikymmeninä. Osa yhteiskuntamme valtaväestöstä pitää muutosta hyvänä asiana, mutta joukossa on myös paljon ulkomaalaisvastaisia ihmisiä, jotka kutsuvat itseään maahanmuuttokriitikoiksi.

Monet suomalaiset kohtaavat päivittäin maahanmuuttajia, joten ennakkoluuloinen asenne saattaa joutua koetukselle kohdatessaan eri kulttuureista tulleita ihmisiä. Näin ollen maahanmuuttajat ja vähemmistöt ovat useimmiten arkipäivän puheenaiheena, josta riittää monenlaista keskusteltavaa. Esimerkiksi medioiden kautta välittyvä maahanmuuttokeskustelu on ollut ja on edelleen hyvin vivahteikasta ja moniulotteista. Tästä on seurannut medioiden tärkeä rooli tiedon ja uutisoinnin välittäjänä maahanmuuttoon liittyvissä kysymyksissä. Seuraavathan maahanmuuttajat uutisia medioista niin kuin myös valtaväestö, joten aiheiden esille tuominen saattaa olla ratkaisevaa sopeutumisen kannalta. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia yhden median eli sanomalehtien välittämää uutisointia maahanmuuttajista Suomessa. Tarkoituksenani on tarkastella kahden sanomalehden, Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien kautta uutisointia maahanmuuttajista ja maahanmuuttoa ilmenneistä asioista yhteiskunnassa.

Sanomalehdissä yleensä uutisoidaan samoista aiheista eri tavoin, mihin saattaa vaikuttaa toimittajien näkemys käsiteltävästä asiasta ja lehden linjauksista. Opinnäytetyöni tavoitteena on saada tietoa, mitä Suomen suurimpien sanomalehtien julkaisuissa artikkeleissa uutisoidaan maahanmuuttajista yhteiskunnassa ja miten maahanmuuttoa sanomalehdissä käsitellään. Esimerkkilehdiksi Helsingin Sanomat ja Ilta-

Sanomat soveltuvat hyvin, koska lehdet ovat Suomen suurimpia ja saavuttavat laajan lukijakunnan niin sanomalehtenä kuin HS.fi ja iltasanomat.fi verkkosivujen kautta. Tutkin, mitä aiheita nousee maahanmuuttajista esille näiden kahden sanomalehtien uutisissa ja mitä niistä esille nousseista aiheista voi päätellä. Itseäni on alkanut kiinnostaa monikulttuurisuus sekä värikäs ja kiivas julkinen maahanmuuttokeskustelu, joten aihetta on mielenkiintoista lähteä tutkimaan.

Opinnäytetyössäni ensin esittelen tilastoinnin avulla Suomen maahanmuuttotilannetta sekä avaan maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin liittyviä käsitteitä, jotka ovat olennaisia tutkimukseni taustoittamisessa. Tuon esille monikulttuurisuuteen ja maahanmuuttajiin liittyviä määritelmiä, kotoutumisen ja kotouttamisen vaiheita, sopeutumisesta kulttuurimuutokseen ja syrjinnän ja rasismien eroja. Seuraavaksi kerron omassa luvussa, miten maahanmuuttajat näyttäytyvät suomalaisessa mediassa ja mitä heistä yleensä uutisoidaan. Samalla kerron taustaa nykypäivän maahanmuuttokeskusteluun mediassa sekä Suomen sanomalehtien tilanteesta ja tutkimussanomalehdistä, Helsingin Sanomista ja Ilta-Sanomista perustietoa. Näiden tietoperustalukujen avulla pohjustan tutkimusosiotani, jossa kerron tutkimuksen toteutuksesta ja tuloksista. Lopuksi olen pohtinut tutkimusaineistoni tuloksia ja tehnyt niistä johtopäätöksiä.

2 TEORIAA JA KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ

Suomi on ollut enemmän maastamuuttomaa kuin maahanmuuttomaa. Muuttoliikettä Suomessa on tapahtunut läpi historian, koska maasta on muutettu muualle sodan ja työpaikan takia sekä paremman elintason toivossa. Edelleenkin maastamuuttoa vielä tapahtuu, mutta 1980-luvulta lähtien maahanmuutto alkoi olla yleisempää kuin maastamuutto. Maahanmuutto voimistui vuoden 1991 jälkeen, jolloin silloin tuli nykyinen ulkomaalaislaki voimaan. Vaikka ulkomaalaisia alkoi tulla Suomeen runsaasti 1990-luvulla, niin silti Suomessa on maahanmuuttajia kansainvälisesti katsoen vähän. (Maahanmuuttovirasto 2010; Jaakkola 2009, 16; Rätty 2002, 30.)

Vuoden vaihteeseen 2009–2010 mennessä Suomessa asui noin 155 705 vakituisesti asuvaa ulkomaan kansalaista eli 2,9 % koko väestöstä (Väestörekisterikeskus 2010). Vertailuna vuonna 2010 loppuun mennessä Suomessa asui noin 167 954 ulkomaan kansalaista (Tilastokeskus 2011). Suomeen muutetaan yleensä töiden, opiskeluiden sekä perheen perässä. Oleskelulupia haettiin vuonna 2010 yhteensä 20 320 ja 2009 yhteensä 20 709, mutta vuonna 2008 oleskelulupia haettiin jopa 22 904. Vuonna 2010 oleskelulupa myönnettiin 16 322 ja 2009 myönnettiin 15 208 henkilölle. Ulkomailla Suomeen muutti vuonna 2009 noin 26 700 ihmistä. Se on noin 2 400 ihmistä vähemmän kuin vuonna 2008. (Maahanmuuttovirasto 2010 ja 2011a.) Tilastokeskuksen (2010) mukaan Suomen kansalaisuuden vuonna 2009 sai 3 400 Suomessa vakinaisesti asunutta ulkomaan kansalaista. Määrä on vähemmän kuin vuonna 2008, jolloin ulkomaan kansalaisuuden sai 6 682 ulkomaantaustaista henkilöä. (Tilastokeskus 2010.)

Tuoreimpien tilastojen mukaan turvapaikanhakijoita vuonna 2010 oli 4 018 henkilöä eli vähemmän kuin edellisvuotena. Yksin tulleita alaikäisiä oli 329, joista suurimmat hakijaryhmät olivat Somalia, Irak ja Afganistan. Suurimmat turvapaikkaryhmät olivat vuonna 2010 Irak, Somalia ja Bulgaria. Turvapaikkapäätöksiä tehtiin 5 837 henkilölle, mikä on toisaalta enemmän kuin edellisenä vuotena (4 335 henkilöä) ja vuonna 2008 (1 995 henkilöä). Vertailuna kerron, että turvapaikanhakijoita oli vuonna 2009 kaikkiaan 5 988. Silloin suurimmat turvapaikkahakijaryhmät olivat Irak, Somalia ja Bulgaria. Myös sinä vuonna yksin tulleet 557 alaikäistä turvapaikanhakijaa olivat enimmäkseen

Somaliasta, Irakista ja Afganistanista. Alaikäisistä turvapaikanhakijoista turvapaikkapäätöksiä sai lopulta 247 henkilöä. Kaiken kaikkiaan vuonna 2009 myönteisiä turvapaikkapäätöksiä sai 1 373 henkilöä. Turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksia Suomessa on 17 ja alaikäisyksikköjä on 23. (Maahanmuuttovirasto 2010; Maahanmuuttovirasto 2011a.)

Tilastohistoriallisesti Suomessa on asunut vuonna 1987 noin 18 000 ulkomaankansalaista, joista yli puolet oli Länsi-Euroopasta. Silloin pakolaisia Suomessa oli vasta 900 ja vain 46 haki turvapaikkaa. Suurin ryntäys koettiin vuosina 1990–1993, jolloin Suomeen saapui turvapaikanhakijoita enemmän kuin aikaisemmin. Vuoteen 1993 mennessä ulkomaankansalaisten määrä oli kolminkertaistunut ja pakolaisten määrä yli kymmenkertaistunut. Vuonna 1998 Suomessa asui ulkomaan kansalaisia vain 1,6 prosenttia väestöstä eli 85 060. Sinä vuonna Suomen ulkomaalaisista oli lähes kolmasosa Viron ja Venäjän kansalaisia. Kosovon albaaneja Suomeen tuli 936 Kosovon sodan aikana toukokuussa 1990, mutta osa palasi lähtömaahansa sodan päättyttyä. 1990-luvulta lähtien Suomeen tulleista pakolaisista suurimpia ryhmiä ovat olleet somalit, kurdit, bosnialaiset sekä Kosovon albaanit. (Jaakkola 2000, 28; Suomen pakolaisapu 2011a.)

2.1 Monikulttuurisuus ja maahanmuuttajat Suomessa

Suomi on aika monikulttuurinen ja hiljalleen on muuntumassa monikulttuurisemmaksi. Sen voi huomata yllä olevasta tilastointikatsauksesta. **Monikulttuurisuudessa** tarkoitetaan erilaisuuden hyväksymistä ja arvostamista, tasa-arvoa yksilöiden ja kulttuurien välillä sekä yhteisesti sovittuja pelisääntöjä ja rajoja. Monikulttuurisuus käsitteen rinnalla saatetaan käyttää sanaa interkulttuurisuus eli aktiivinen kulttuurien välinen vuorovaikutus; tarkoittaen toisilta oppimista, mahdollista kulttuurien sekoittumista ja keskinäistä sulautumista. Monikulttuurisuudella viitataan yleensä erilaisten ihmisten olemassaoloon. Monikulttuurisessa yhteiskunnassa eri kulttuurin edustajat ja eri kulttuurit elävät tasa-arvoisessa asemassa keskenään. Kulttuurien kohtaamisessa kulttuurilla kuvataan laajemmin jonkin yhteisön omaksuttua elämäntapaa, maailman hahmottamista ja mielekästä kokemisen tapaa. Kulttuuri on ihmisen tapa toimia, us-

koa ja elää. Se antaa tulkintakehyksen, jonka kautta ihminen tarkastelee maailmaa. Yhteiskunta ja rakennettu ympäristömme ovat osa kulttuuria. (Paavola & Talib 2010, 26; Rätty 2002, 42–43, 46–47.)

Yleensä monikulttuurisuus keskusteluissa puhutaan, että erilaiset kulttuurit rikastuttavat yhteiskuntaa. Monikulttuurinen yhteiskunta voi parhaimmillaan tarjota mahdollisuuksia kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen, jossa väestöryhmien väliset suhteet ovat tasapainoiset ja sosiaaliset ryhmät voivat elää tasa-arvoisissa olosuhteissa. Yhteiskunnan muuntuminen monikulttuuriseksi on kuitenkin hidas ja vaikea prosessi, koska eteen saattaa tulla paljon vääriä tulkintoja ja erimielisyyksiä. Mahdollisuus erilaisiin väittelyihin ja keskusteluihin on suuri, kun yhteiskunnassa kulttuurit kohtaavat. Monikulttuurisuutta voikin lähestyä kahdesta ääripäästä. Sitä voi tulkita yhtenä puhtaana kulttuurina, jossa erilaisten kulttuurien vuorovaikutus on kielteistä ja epätoivottavaa. Monikulttuurisuutta voi tulkita myös harmonisen yhteiselön käsityksenä, jossa kielletään ristiriitojen ilmeneminen. Näistä asetelmista puuttuu tila ristiriidoille ja jännitteille. Molemmat tulkinnat kieltävät ihmisten aidot tunteet ja kokemukset. Toisaalta kulttuurien kohtaaminen voi olla positiivinen vaikutus yhteiskunnassa ja mahdollinen tie integraatioon. (Talib 2002, 138–139; Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja 2000, 11, 37–38.)

Maahanmuuttajaksi määritellään sellainen henkilö, joka on syntyperältään ulkomaan kansalainen ja muuttaa toiseen maahan asumaan. Maahanmuuttaja on yläkäsite, joten maahanmuuttaja voi olla siirtolainen, pakolainen, turvapaikanhakija tai paluumuuttaja. Maahanmuuttaja tarkoittaa kaikkia Suomessa pysyvästi asuvia ulkomaalaisia. Yleensä maahanmuuttaja tulee Suomeen esimerkiksi töihin, avioliiton vuoksi, pakolaisena tai paluumuuttajana. Maahanmuuttaja voi hakea Suomen kansalaisuutta, kun hän on asunut Suomessa viisi vuotta ja on täyttänyt 18 vuotta. Osa maahanmuuttajataustaisista elää Suomessa oleskeluluvalla ja osa on Suomen kansalaisia. (Maahanmuuttovirasto 2010; Rätty 2002, 11, 13; Talib, Löfström & Meri 2004, 20.)

Turvapaikanhakija on henkilö, joka pyytää suojaa ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Turvapaikanhakija ei vielä ole pakolainen, vaan vasta sitten, jos hänelle myönnetään turvapaikka eli oleskelulupa Suomeen. Kaikille turvapaikkaa hakeville

tehdään aluksi sosiaalityöntekijän haastattelu. Sen jälkeen on vuorossa lakimiehen neuvonanto, jonka jälkeen seuraa poliisikuulustelu. Siinä poliisi selvittää turvapaikanhakijan henkilöllisyyden ja matkareitin. Turvapaikkahakemus jätetään maahan tultessa tai pian maahan tulon jälkeen poliisille. Sen käsittely kestää viikoista jopa 4-5 vuoteen. Turvapaikkahakemuksen käsittelee Maahanmuuttovirasto, joka haastattelee hakijaa ja tekee päätöksen oleskeluluvasta. Käsittelyn ajaksi turvapaikanhakija majoitetaan vastaanottokeskukseen tai hän voi halutessaan hankkia majoituksen itse. Jos turvapaikanhakija on varaton, niin hänelle voidaan myöntää toimeentulotuki, joka on 30 prosenttia pienempi kuin muilla Suomessa asuvilla. Turvapaikanhakijalle voidaan myöntää joko turvapaikka tai oleskelulupa toissijaisen suojelun, humanitaarisen suojelun tai muun syyn perusteella. Jos turvapaikan tai oleskeluluvan hakukriteerit eivät täyty, niin hakija käännytetään takaisin turvalliseksi katsottuun alkuperä- tai läpikulumaahan. (Maahanmuuttovirasto 2011b; Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja 2000, 40; Rätty 2002, 18–19; Suomen pakolaisapu 2011b; Takala 2010, HS-artikkeli.)

Ikätestejä tehdään nuorille turvapaikanhakijoille. Ikätestissä mitataan röntgensäteillä ranteesta ja hampaista luiden tiheyttä. Iän arviointi perustuu ranteen, kämmenen ja sormien luiden luutumisasasteeseen ja viisaudenhampaiden kehitysasasteeseen. Luiden kehittymisvaiheesta päätellään, onko alaikäiseksi esittäytyvä turvapaikanhakija oikeasti alle 18-vuotias. Lääkärin esittämät kysymykset liittyvät puolestaan ravitsemukseen, joka voi vaikuttaa luuston kehittymiseen. Testin tekeminen edellyttää testattavan suostumusta. Yksin kiistan aiheena on ollut ikäarviointien ionisoiva säteily, joka on terveydelle haitallista. Säteilylain nojalla röntgenkuvat voidaan oikeuttaa, jos niistä katsotaan olevan enemmän hyötyä kuin haittaa. Näitä ikäarviointeja Suomessa on tehty pitkään. Hallitus esittää ikätestien kirjaamista lakiin. Ruotsissa ikäarvioinneista on luovuttu. Röntgenkuviin perustuvaa luuston arviointia käytetään muun muassa Hollannissa, Belgiassa ja Tanskassa. (Kaarto, Toivonen & Takala 2010, HS-artikkeli.)

Pakolainen on ulkomaalainen, jolla on perusteltua aihetta joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Pakolaisaseman saa henkilö, jolle jokin valtio antaa turvapaikan tai UNHCR eli Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisasiain päävaltuutettu toteaa olevan pakolainen. Suomen maahanmuuttajista pakolaisia on pieni vähemmistö. Suomeen tulee pakolaisia eri tavoin, kuten turvapaikanhakijana, kiintiöpakolai-

senä tai perheenyhdistämishjelman kautta. (Maahanmuuttovirasto 2011b; Rätty 2002, 16, 18.)

Suomeen tulee myös **kiintiöpakolaisia**, joille UNHCR on myöntänyt pakolaisaseman. Eduskunta on Suomessa päättänyt tietyn kiintiön eli vastaanottomäärän, jolle myönnetään maahantulolupa. Vuodesta 2001 lähtien se on ollut 750. Viranomaiset tekevät lopullisen valinnan kiintiöpakolaisista haastattelujen perusteella. Kiintiössä valitut pakolaiset saavat yleensä Suomessa pakolaisaseman ja määräaikaisen oleskeluluvan, johon voi hakea myöhemmin jatkoa. Kiintiöpakolaiset eivät asu vastaanotokeskuksissa, vaan heidät sijoitetaan suoraan kuntaan, joka on päättänyt vastaanottaa pakolaisia. Myös pakolaisia tulee perheenyhdistämishjelmalla, jolla pyritään siihen, että perhe saisi mahdollisuuden asua yhdessä. Heidät vastaanotetaan suoraan kuntiin pakolaisina. Perheenjäsenet saavat siellä pakolaisten vastaanoton palvelut. (Maahanmuuttovirasto 2011b; Rätty 2002, 19; Suomen pakolaisapu 2011b.)

Suomalainen maahanmuuttopolitiikka on muuttunut kymmenen vuoden aikana pakolaispoliittisesta työperäisen maahanmuuton edistämiseen. Muutos johtuu Suomen väestörakenteen muutoksesta, koska suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle ja työvoimapula siten kasvaa. Ennustettua työvoimapulaa yritetään ratkaista ulkomaisen työvoiman avulla. Kuitenkin työperäinen maahanmuutto on ollut harvinaisempaa, koska 1990–2000 luvulla noin 5-10 % maahanmuuttajista on tullut Suomeen työnperässä. Enimmäkseen Suomeen muuttaneet maahanmuuttajat ovat tulleet avioitumisen ja perheenyhdistämisen vuoksi. (Jaakkola 2009, 11, 16.)

Vaikka puhutaan paljon monikulttuurisuudesta Suomessa, niin silti Suomi oli sata vuotta sitten huomattavasti monikulttuurisempi maa kuin nykyään. Ruotsin vallan ja autonomian aikaan muuttoliikenne oli vilkasta, koska Suomeen muutti hyvin paljon ihmisiä erityisesti Ruotsista, Venäjältä ja Saksasta sekä Skotlannista, Englannista, Norjasta ja Tanskasta. Silloiset maahanmuuttajat ovat olleet mukana kehittämässä Suomen teollisuutta, arkkitehtuuria ja muuta kulttuuria, kuten suursuosion suomalaisen suklaan keskuudessa saavuttanut Fazerin Sinisen kehitti sveitsiläinen Karl Fazer. Suomi ei olisi ilman maahanmuuttoa kehittynyt tällaiseksi maaksi, mitä se on nyt. Suomi on aina ollut erilaisten kulttuurien sekoitusta. (Rätty 2002, 29.)

2.2 Kotoutuminen ja kotouttaminen Suomessa

Laki maahanmuuttajien kotoutumisesta ja turvapaikanvastaanotosta määritelmän mukaan **kotoutumisen** tavoitteena yksilö osallistuu työelämän ja yhteiskunnan toimintaan samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen. **Kotouttaminen** tarkoittaa viranomaisten järjestämiä kotoutumisen edistäviä toimenpiteitä ja voimavaroja. Suomalaisen maahanmuuttopolitiikan perusajatus on maahanmuuttajien nopea ja tehokas integroituminen eli kotoutuminen. Maahanmuuttajille kotouttamisen tarkoituksena on suomen tai ruotsin kielen sekä yhteiskunnan toiminnan nopea oppiminen. (Finlex 2011a, 493/1999; Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja 2000, 52–53.)

Virallisen maahanmuuttopolitiikan määritelmän mukaan kotoutuminen ja kotouttaminen kehitettiin 1900-luvulla kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen tutkija sosiaali- ja terveysministeriön tilauksesta. Ne ovat vastineita sanalle integraatio, joka tulee latinan adjektiivista integer eli kokonainen ja koskematon. Integraatio korvataan useimmiten sanalla yhdentyminen tai yhdentäminen. Verbi integroida on eri yhteyksissä käännetty sopeuttamiseksi, sulauttamiseksi, kokonaistamiseksi, mukauttamiseksi, täydentämiseksi ja eheyttämiseksi. Näin ollen integroiminen on erillisten toimintojen liittämistä yhtenäisesti toimivaksi kokonaisuudeksi. (Kotimaisen kielten tutkimuskeskus 2011; Lehtonen 2009, 113.)

Suomessa sisäasiainministeriö vastaa maahanmuuttajien kotouttamisesta. Se ohjaa elinkeino, liikenne, ja ympäristökeskuksia, joilla on vastuu maahanmuutossa sekä kotouttamisessa. Yleensä kunnat järjestävät kotoutumista edistäviä sekä tukevia toimenpiteitä ja palveluja maahanmuuttajille eli kunnat voivat itse päättää pakolaisten vastaanottamista. (Sisäasiainministeriö 2011a.)

Kun pakolaiset otetaan kuntaan, niin heillä on oikeus kunnan normaalipalveluihin. Kunnat ovat myös sitoutuneet järjestämään vastaanottamilleen pakolaisille kotouttamispalveluita, kuten tulkkipalveluita, kotoutumista tukevaa toimintaa ja ensiasunnon. Kunnassa kotouttaminen on yhteistyön tulos ja siten maahanmuuttajat pitää huomioida kaikkia palveluita järjestettäessä. Onnistuneen kotouttamisen edellytys on se, että kaikki maahanmuuttajatyötä tekevät ovat sitoutuneet kotouttamistyöhön. Kunta on tärkeässä roolissa maahanmuuttajille suunnatuissa palveluissa, koska jokaisen

kunnan pitää tehdä oma kotouttamisohjelmansa, jonka toimenpiteistä laaditaan kotouttamissuunnitelma. Kunnan pitää huolehtia, että maahanmuuttajille on tarjolla sopivaa kotouttamiskoulutusta. (Räty 2002, 140–141.)

Työttömällä, työmarkkinatuella ja toimeentulotuenpiiriin piiriin kuuluvalla maahanmuuttajilla on oikeus **kotouttamissuunnitelmaan** ja siinä sovittuihin palveluihin, jos muuttaja on merkitty pysyvästi Suomessa asuvaksi väestötietojärjestelmään. Suunnitelmassa sovitaan kunnan, työvoimatoimiston ja maahanmuuttajan kesken toimenpiteistä, jotka tukevat maahanmuuttajaa ja hänen perhettään yhteiskunnassa ja työelämässä. Kotouttamissuunnitelma sisältää kieliointoja, työelämän valmiuksien ja elämänhallinnan parantamista sekä koulutusta että työharjoittelua. Suunnitelmakauden aikainen toimeentulo turvataan kotouttamistuella. Oikeus kotouttamissuunnitelmaan kestää kolme vuotta, mutta sitä voi pidentää kahdella vuodella. (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Vesala 2002, 21; Sisäasiainministeriö 2011b.)

Maahanmuuttajia pyritään **integroimaan eli kotoutumaan** joustavasti ja tehokkaasti suomalaiseen yhteiskuntaan sekä työelämään. Tämä tapahtuu esimerkiksi opetusministeriön mukaan näin: ”Suomessa vakituisesti asuvalla oppivelvollisuusikäisellä maahanmuuttajalla on oikeus samaan peruskoulutukseen kuin suomalaisillakin. Aikuisten maahanmuuttajien työelämässä tarvittava koulutus, jatkokoulutus sekä ammattitaidon ylläpitäminen pyritään turvaamaan. Tavoitteena on se, että ulkomailla suoritetut tutkinnot ja opinnot sekä työkokemus luovat pohjan koulutuksen suunnittelulle ja täydentämiselle Suomessa.” (Opetusministeriö 2011a.)

Opetusministeriö huolehtii maahanmuuttajan kouluttautumisesta, kuten perusopetuksesta, ammatillisesta koulutuksesta, korkeakoulutuksesta ja vapaasta sivistystyöstä. Opetusministeriö huolehtii myös maahanmuuttajanuorien nuorisotyöstä, maahanmuuttajia koskevista liikuntasioista sekä kulttuuripalveluista ja tukee maahanmuuttajien kulttuuria. Toiminnan merkitys korostuu hyvien etnisten suhteiden ja etnisen yhdenvertaisuuden edistäjänä. Tällä tavalla ministeriö pyrkii edistämään kotoutumista. (Opetusministeriö 2011b.)

Yhteistoimintaa maahanmuuttajien ja valtaväestön kesken voidaan luoda nuorisotyön, liikunnan, kulttuurin ja taiteen avulla. Joten kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopoliti-

kan toimialat ovat tärkeitä maahanmuuttajien henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin kannalta, mikä silloin edistää maahanmuuttajien onnistunutta kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Silloin vaalitaan ja kehitetään maahanmuuttajien identiteettiä, kieltä, kulttuuria. Maahanmuuttajien työllistymisenkin kannalta kulttuuri, liikunta ja nuorisotyö ovat merkittäviä. Tärkeää olisi se, että yhdenvertaisuus, hyvät etniset suhteet sekä oikeudet tulisi toteutua kaikkien väestöryhmien kesken. (Opetusministeriö 2011b.)

Kotoutumisessa on tärkeää maahanmuuttajan oman kulttuurin kunnioittaminen ja sopeutuminen ympäröivään yhteiskuntaan. Ympäristön merkitys korostuu, kun kotoutetaan maahanmuuttajia uuteen maahan. Avoimessa ja vastaanottavassa ympäristössä kotoutuminen on helpompaa kuin negatiivisemmassa ilmapiirissä. On tärkeää myös, miten maahanmuuttaja kokee oman asemansa yhteisössä ja miten vastaanottavainen hän on valtakulttuurille sekä tukeeko muut ympärillä olevat kotoutumista. (Räty 2002, 124–125.)

2.3 Sopeutuminen

Erilaisten kulttuurien kohdatessa ihmiset joutuvat **sopeutumaan** muutoksiin, joita kulttuurien kohtaaminen tuo tullessaan. Tällaista kulttuurien muutosta käytetään nimitystä akkulturaatio. Ikä, sukupuoli, koulutus, kielitaito, yhteiskunnallinen asema vaikuttavat kulttuuriseen sopeutumiseen. Myös uuteen maahan asetuttaessa lähdön motiivit sekä lähtömaan ja vastaanottavan maan kulttuurien etäisyys vaikuttavat sopeutumiseen. (Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja 2000, 74, 76.)

Kulttuurien kohtaaminen vaatii sopeutumista kaikilta, koska kohdatessaan kulttuurit muuttuvat. Vähemmistökulttuurit usein joutuvat omaksumaan enemmistön arvot ja käyttäytymisen, jos näkemys on yksiulotteinen. Yleensä muutospaineet kohdistuvat voimakkaimmin vähemmistökulttuuriin, mutta myös enemmistökulttuurilta odotetaan sopeutumista monikulttuurisuuteen. Kulttuurimuutoksen kaksiulotteisessa näkemyksessä kulttuurivähemmistöt ja niiden jäsenet säilyttävät kuitenkin oman kulttuurinsa samalla kun sopeutuvat enemmistöyhteiskuntaan. (Liebkind 2000, 171.)

Työllisyys on maahanmuuttajien sopeutumisessa uuteen maahan keskeinen tekijä. Työ vaikuttaa maahanmuuttajiin monella tapaa. Ensinnäkin työn kautta sosiaaliset suhteet sekä itsetunto ja taloudellisuus kohentuvat. Toiseksi mitä paremmin maahanmuuttaja on integroitunut yhteiskuntaan, niin sitä paremmat mahdollisuudet maahanmuuttajalla on päästä kiinni työelämään. Työelämän valmiuksia lisää työvoimapolitiittisten kotouttamistoimenpiteiden, kuten työvoimakoulutuksen lisääminen. Maahanmuuttajien tärkeimpiä työnsaantimahdollisuuksia ovat Suomessa hankittu työkokemus, asumisaika Suomessa ja suomenkielen taito. Myös sosiaaliset kontaktit, oma-aloitteisuus, aktiivisuus työnhaussa ja suomalaisten tapojen hallinta saattavat vaikuttaa työnsaantiin. (Jasinskaja-Lahti ym., 2002, 22–23.)

Jos maahanmuuttajilla on hyvät kontaktit valtaväestöön, niin silloin maahanmuuttajilla on helpompi saada uudesta kulttuurista tarvittavia tietoja ja taitoja. **Kontaktiteorian** mukaan ennakkoluulojen oletetaan vähenevän, kun vähemmistöjen ja valtaväestöjen kontaktit sekä vuorovaikutus lisääntyvät ja tulevat henkilökohtaisemmiksi. Kontaktien luomiseen kuitenkin vaikuttavat valtaväestön asenteet sekä virallinen vähemmistö- ja maahanmuuttopolitiikka. **Konfliktiteorian** mukaan syrjintä ja ulkomaalaisvastaisuus lisääntyvät, kun eri ryhmät joutuvat toistensa kanssa tekemisiin ja vähemmistön suhteellinen koko kasvaa sekä käytetään samoja rajallisia voimavaroja. Tärkeää on kuitenkin se, että maahanmuuttajan oma etninen yhteisö suojaa ja tukee syrjinnän ja rasismien kokemuksilta sekä auttaa sosiaalisesti syrjintäkokemusten hallinnassa. (Liebkind 2000, 171–172; Talib ym., 2004, 24.)

Maahanmuuttaja joutuu kokemaan monenlaisia tunteita ja kriisejä ennen sopeutumistaan yhteiskuntaan. Sopeutumisen voidaan sanoa toteutuneen, kun maahanmuuttaja tuntee sisäistä tasapainoa vanhan ja uuden välillä. Sopeutunut on säilyttänyt oman kulttuurisen identiteettinsä ja kunnioittaa muita. Hän tuntee kuuluvansa yhteen muiden yhteiskunnassa asuvien kanssa. Maahanmuuttaja saattaa joutua kuitenkin sopeutumisen aikana kohtaamaan paljon rasismia ja syrjintää, mutta opittuaan tuntemaan toisensa voi asenteet muuttua paremmiksi. Turvallisuuden tunne on merkittävää sopeutumisen edistämisen kannalta. (Puusaari 1997, 24, 28, 30.)

2.4 Rasismi ja syrjintä

Ennakkoluuloisuus on hyvin yleistä ihmisten keskuudessa. Muodostamme herkästi käsityksiä tuntemattomista asioista, kuten kuulopuheiden avulla tai ensimmäisen kohtaamisen aikana. Saatamme muuttaa käsityksiämme uusista asioista hitaasti, koska ensimmäinen kohtaaminen vaikuttaa suuresti käyttäytymiseemme. Selitämme ennakkoluulosta poikkeavan mieluummin yksilöllisenä ominaisuutena. Ennakkoluuloisuus voi johtaa rasistiseen ja syrjivään käyttäytymiseen. Puhekielessä **rasismilla** tarkoitetaan mitä tahansa syrjintää, ennakkoluuloisuutta ja suvaitsemattomuutta. **Syrjintää** koetaan, kun tehdään ihmisten välisiin eroihin perustuvaa ei-hyväksyttävää erottelua. Syrjintää on myös ilman hyväksyttävää syytä eriarvoiseen asemaan johtava muu toiminta. On myös instituutionaalista syrjintää, jossa sosiaaliset, poliittiset ja oikeudelliset rakenteet ovat syrjiviä. (Räty 2002, 188–189.)

Yhdenvertaisuuslain mukaan: ”Ketään ei saa syrjiä iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, sukupuolisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Sukupuoleen perustuvasta syrjinnän kiellosta säädetään naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetussa laissa.” (Finlex 2011b, 609/1986.)

Isaksson ja Jokisalon mukaan (1998) rasismien juuret johtavat orjuuteen. Aristoteles ajatteli, että hyvä elämä edellytti kaupunkivaltiota, jossa asui vapaiden kansalaisten lisäksi ulkomaalaisia orjia. Suuri orjakauppa tapahtui kuitenkin 1400–1800 –luvulla Afrikasta Länsi-Intian saaristoon ja Amerikan mantereelle. Orjuus lakkautettiin vuonna 1865, mutta yhteiskunnallinen eriarvoisuus näkyy edelleenkin Amerikassa. (Räty 2002, 192.)

Suomessa syrjinnän ja rasismien uhreiksi joutuvat enimmäkseen ne, jotka ovat ennakkoluulojen kohteena ja jotka kuuluvat suurimpiin ja viimeiseksi tulleisiin etnisiin ryhmiin, kuten tummaihoiset kokevat usein rasismia. Näin ollen somalit ja arabit joutuvat Suomessa useimmiten rasismien ja syrjinnän uhreiksi. Suhtautuminen ulkomaa-laisten muuttoon riippuu yleensä siitä, kuinka paljon ihmiset ovat olleet tekemisissä maahanmuuttajien kanssa ja kokevatko he maahanmuuttajat kilpailijoina, kuten työpaikoista. Useimmiten alhainen koulutustaso ja vähäiset henkilökohtaiset kontaktit

maahanmuuttajiin lisäävät eniten rassistisia asenteita. (Jaakkola 2000, 29; Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Vesala 2002, 34; Liebkind 2000, 173.)

Kun kulttuurit kohtaavat, niin rassistista häirintää saattaa ilmaantua. **Rasistinen häirintä** tarkoittaa sellaista häirintää tai väkivaltaa, jonka syy on kohteen etnisessä, kansallisessa, uskonnollisessa tai jossain muussa taustassa. Rasistinen toiminta kohdistuu tietyn ryhmän edustajaan, kuten tummaihoiset, eikä kohdistu vain ihmiseen yksilönä ja se voi olla vakavaa. Rasismien tasoa on kolmenlaista. Alimmalla tasolla rasistinen toiminta on enemmänkin psykologista uhkailua, nimittelyä ja vähäiseen omaisuuteen kohdistuvaa vahingontekoa. Jatkuvasti häiriköidessä nämä voivat olla yksilölle vahingollista. Toisella tasolla rasistinen toiminta on harkittua tai spontaania katuväkivaltaa eli ihmisen kimppuun hyökätään julkisesti. Kolmas ja vakava rasistinen toiminta on terrorihyökkäykset, pommit, ampumiset, aseelliset hyökkäykset ja tuhopoltot. (Jasinskaja-Lahti ym. 2002, 29.)

Kuitenkaan kaikki rasistinen toiminta ei ole väkivaltaa, vaan voi olla rasistisen materiaalin levittämistä ja rasistisen organisaation perustaminen. Ne tuottavat aina ihmiselle vahinkoa oli sitten minkälaisesta rassistisesta toiminnasta kyse. Toisaalta syrjinnässä ei ehkä tuoteta vahinkoa toiselle niin kuin rasismissa, vaan suositaan toista ryhmää ja kohdellaan toisia erilailla. Välittömässä syrjinnässä ihmisiä kohdellaan erilailla jonkin ei-hyväksyttävän asian takia, kuten ihonvärin, uskonnon, kulttuurin, kansallisuuden, etnisen taustan. Välillisessä syrjinnässä taas ihmisiä kohdellaan muodollisesti samalla lailla kuin muitakin, mutta kohtelu johtaa oikeasti syrjintään. (mt., 29.)

Kaikenlaiset syrjinnän kokemukset vaikuttavat maahanmuuttajien stressintasoon, kuten ympäristön rasismi, työsyryntä ja palvelusyrjintä. Mitä enemmän maahanmuuttajat kokevat syrjintää, sitä enemmän he kärsivät ahdistus- ja masennusoireista. Suomessa maahanmuuttajien syrjäytyminen on vakava ongelma, kuten työttömien keskuudessa sekä pienten lasten äidit kärsivät tilanteesta. Työttömyys on hyvinkin stressaavaa kaikille niin myös maahanmuuttajille. Enemmän syrjintää kokevat kärsivätkin enemmän stressioireista. Työsyryntä ja ympäristön rasismi vaikuttaa merkittävästi maahanmuuttajien ahdistus- ja masennusoireisiin. Esimerkiksi työttömillä maahanmuuttajilla on enemmän ahdistus- ja stressioireita kuin työssäkäyvillä ja opiskelijoilla. Näin ollen maahanmuuttajien osallistuminen yhteiskuntamme toimintaan ja

maahanmuuttajien syrjintään puuttuminen parantaisi heidän henkistä hyvinvointia. (mt., 36, 45, 138.)

Maahanmuuttajille saattaa olla hyvinkin stressaavaa ja ahdistavaa pelkästään vain tavallisessa arjessa tapahtuvaa rasismia. **Arkipäivän rasismilla** tarkoitetaan vuoro-vaikutuskäytäntöjä, joissa ihminen asetetaan ihonvärinsä tai kulttuurinsa perusteella eriarvoiseen asemaan eli ihmisten pieniä tekoja ja arkisia tilanteita työpaikoilla, koulussa, kaduilla ja ravintoloissa. Arkipäivän rasismi voi johtaa maahanmuuttajien syrjäytymiseen ja syrjimiseen, turhauttamiseen ja kyseenalaistamiseen, mitkä voivat aiheuttaa maahanmuuttajien syrjimin, pahan puhuminen, vältteleminen ja eristäminen. Arkipäivän rasismia ovat ennakkoluulot, ihmisen toiminta, rasismia työhönotossa sekä työyhteisössä että myös nimittely ja pilkkaaminen kadulla. Rasistisia piirteitä voi löytää erilaisista tavoista, käytetyistä käsitteistä, vitseistä ja eleistä sekä ilmeistä. Arkipäivän rasistisuutta on kuitenkin hankala havaita. (Puuronen 2003, 193, 196, 208.)

Näin ollen rasismien ja syrjinnän muotoja on erilaisia, kuten nimittelyä, uhkailua, omaisuuden vahingoittamista, välillisestä tai välittömästä syrjinnästä pahoinpitelyyn, tuhopolttoon tai joukkomurhiin. Yhteistä kaikille on se, että rasismien kohteena olevia pidetään niin erilaisina, että voivat olla uhka valtaväestön ihmisiin. Rasismien ja uhkan kohde on yleensä yksilö vain siksi, koska hän kuuluu jonkin kansalliseen, uskonnolliseen, etniseen tai muuhun vastaavanlaiseen ryhmään. Syrjinnän tarkoituksena ei välttämättä ole satuttaa ketään, vaan siinä suositaan jotakin toista ryhmää toisen ryhmän kustannuksella. Toisaalta rasistisessa toiminnassa taas tietoisesti vahingoitetaan tiettyä ryhmää, jotta saadaan pelkoa ja kauhua ryhmän jäsenissä. Äärimmillään vietyinä rasismi saattaa viedä kohteista inhimillisyyden, mikä voi edes auttaa toisten ihmisten tappamista sen takia, kun kuuluvat vain johonkin tiettyyn ryhmään. (Jasinskaja-Lahti 2002, 142.)

3 MAAHANMUUTTAJAT SUOMALAISESSA MEDIASSA

Media, tuo mielipiteiden ja asenteiden vaikuttaja. Erilaiset tiedotusvälineet luovat yleensä tietynlaista kuvaa Suomesta, suomalaisuudesta ja maailmasta. Toisin sanoen media rakentaa vaikutusvaltaista kuvaa identiteettien ominaisuuksista ja asemasta yhteiskunnassa. Julkinen kuva identiteetistä voi olla kuin kaksiteräinen miekka eli se voi luoda yhteenkuuluvuuden tunnetta ja yhteisöllisyyttä tai pahimmillaan se voi olla yksipuolinen ja loukkaava. Media saattaa myös tahattomasti tai tahallisesti vahvistaa joitain näkemyksiä sekä ilmiöitä samalla ohittaen toisia. Sen voisi ajatella niin, että useimmiten nostetaan esille toistuvasti tiettyjä ihmisiä ja ilmiöitä, mutta vähemmällä huomiolla jää esimerkiksi erilaiset vähemmistöt tai ihmisten arjen tapahtumat. (Pietikäinen 2002, 241.)

Yleensä tapahtumien virrasta vain tietyt asiat ja kuvaukset maailmasta pääsevät julkisuuteen. Media puheellaan ja tekstillään eli kielenkäytöllään osallistuu ilmiön ja ihmisten kuvaamiseen sekä sosiaalisten suhteiden rakentamiseen. Se osallistuu maailman ja tapahtumien rakentamiseen. Kun media vaikutusvaltaisena rakentaa mielikuvia asioista, niin samalla se syrjii toisia, kuten vähemmistöjä. Vähemmistöjen mediajulkisuuden puute voi luoda tunnetta ulkopuolisuudesta ja kuulumattomuudesta yhteisöön. Monia syitä on esitelty etnisten vähemmistöjen näkymättömyydelle mediassa, kuten vähemmistöt eivät kuulu vaikuttajiin tai kuluttajiin ja eivätkä muodosta merkittävää osaa yleisöstä. (Pietikäinen 2002, 241–243.)

Kun monikulttuurisuus lisääntyy Suomessa, niin tiedotusvälineet kiinnostuvat uusista tulijoista, heidän määrästään sekä asettumisesta yhteiskuntaan. Vaikka mielenkiinto vähemmistöjä kohtaan herää julkisuudessa, niin usein tiedotusvälineiden suosima aihepiiri on ongelmat, rikokset ja konfliktit. Useimmiten mediassa käsiteltävät ongelmat ovat liittyvät sopeutumiseen, rikoksiin ja sosiaaliturvan väärinkäyttöksiin. Yleensä rikokset kiinnostavat tiedotusvälineitä olivat tekijöiden taustat mitkä hyvänsä, mutta osa vähemmistöjen ryhmistä tulee enemmän esille rikosuutisten kautta. Arkipäivän puheissa vähemmistöjen yksittäiset rikokset yleistyvät helposti koskemaan koko ryhmää. (mt., 244.)

”Jokaisen ihmisarvoa on kunnioitettava. Etnistä alkuperää, kansallisuutta, sukupuolta, seksuaalista suuntautumista, vakaumusta tai näihin verrattavaa ominaisuutta ei pidä tuoda esiin asiaankuulumattomasti tai halventavasti.” Näin sanotaan Journalistin ohjeessa. Journalistien eettisessä ohjeessa kehoitetaan toimittajia jättämään mainitsematta etninen alkuperä, jos se ei ole jutun kannalta oleellinen asia. Kuitenkin rikosuutisissa saatetaan mainita, että tekijällä on ulkomainen tausta. Sillähän saadaan myytyä juttuja paremmin, kun tekijästä kerrotaan paremmin. Lehdillä, radiolla, televisiolla ja nykyään verkolla on tärkeä osuus mielikuvien luonnilla eli sanavalinnoilla. (Haavisto & Kivikuru 2009, 89; Suomen Journalistiliitto 2011.)

Kun uutisoidaan maahanmuuttajista, niin uutisten kielenkäytöllä on merkitystä. Toimittaja luo näkökulmaa uutisiin sanavalinnoilla, kuten pakolainen, turvapaikanhakija, siirtolainen, elintasopakolainen tai spontaanipakolainen. Keskeistä uutisoinnissa on myös se, millaisessa roolissa osallistujat esitetään, kuten kuka esitetään vastuullisena toimijana, kuka passiivisena osallistujana tai toiminnan kohteena tai sitten voi olla niin, ettei kukaan ei ole vastuussa. Kielenkäytöllä voidaan pyrkiä kontrolloimaan muita ja ajamaan omia etuja sekä tavoitteita. Kuitenkin media ei pysty muuttamaan kansalaisten mielipiteitä, mutta se pystyy vaikuttamaan siihen, mistä kansalaisilla on näkemyksiä, kuten maahanmuuttajat ja muut vähemmistöt. Media vain vahvistaa vallitsevia näkökantoja. Siksi media odottaa tutkijoilta usein lyhyitä kommentteja, koska toimittajat pyrkivät välttämään monimutkaisuutta ja moniselitteisyyttä. Tällöin asioiden historialliset taustat jäävät usein mainitsematta. (Haavisto ym. 2009, 93; Jerman 2009, 104; Pietikäinen & Luostarinen 1996, 184–185.)

Julkisuudessa maahanmuuttajista on tehty yhteiskunnallisen ja poliittisen kiistan kohteita joko myönteisessä tai negatiivisessa merkityksessä. He eivät nouse julkisuudessa maahanmuuttajina, vaan valtaväestön yhteiskuntakehityksen kohdistamien pelkojen ja toiveiden symbolina. Etnisten vähemmistöjen uutisoinnissa keskeiseksi muodostuu se, mitä suljetaan kokonaan pois eli mitkä aiheet eivät ylitä uutiskynnystä, mitä asioita jätetään kertomatta, ketä jätetään lainaamatta ja mitä kysymyksiä ei edes kysytä. Vähemmistöjen omat kokemukset ja näkemykset pääsevät harvoin esille uutisissa. Myös monikulttuurisen yhteiskunnan positiiviset puolet on harvoin uutisissa esillä. Ratkaisuksi on ehdoteltu vähemmistötoimittajien palkkaamista. Vuonna 2006 julkaistun Media hylkii maahanmuuttajaa – Internet-artikkelissa todetaan, että suu-

rimmista sanomalehdistä ja sähköisissä viestimissä ei ole paljon ulkomaalaistaustaisia toimittajia. Siksi ulkomaalaistaustaisia toimittajia odotetaan alalle enemmän. Ehkä syynä toimittajien vähäisyyteen on kielitaidon puuttuminen. (Kallionpää 2006; Pietikäinen ym. 1996, 182, 190.)

3.1 Taustaa nykypäivän maahanmuuttokeskusteluun mediassa

Julkisuudessa ei kovin paljon puhuttu maahanmuuttajista ennen 1990 -lukua, koska silloin heitä oli vielä huomattavasti vähän. Asia muuttui erityisesti silloin, kun 1990-luvun alussa Somalian pakolaisten sekä inkeriläisten paluumuuttajien ja Lähi-idän turvapaikanhakijoiden tuleminen Suomeen herätti median mielenkiinnon. Erityisesti somalialaiset joutuivat median hampaankynsiin. Somalialaisten tulo Suomeen 1990 – luvulla on käynnistänyt erittäin vilkkaan keskustelun maahanmuuttajista, mihin yhteiskunnan huolenaiheet edelleenkin viitataan. Näin ollen maahanmuuttokysymykset nousivat journalismin suureksi puheenaiheeksi, mikä on jatkunut erisävyisinä näihin päiviin asti. (Raittila 2009, 68.)

Suomalaisilla ei ollut vielä kaksikymmentä vuotta sitten ennakkokäsitystä somalialaisista. Somalialaispakolaisten tullessa media oli ensin varovainen, mutta myöhemmin median levittämä kuva oli huono, yksipuolinen ja asioita kauhisteleva. Silloin media antoi kielteisen kuvan pakolaisista ja sen seurauksena ennakkoluulot, vihamielisyys ja pelot somalialaisista levisivät nopeasti suomalaisten keskuudessa. Suomen yhteiskunta ei ollut varautunut suurien pakolaisryhmien saapumiseen, kuten vastaanotokeskuksia ei ollut riittävästi kaikille. Lisäksi 1990-luvulla moni suomalaisista joutui työttömäksi Suomen vajotessa lamaan, joka on myös ollut osa syynä maahanmuuttajavastaisten asenteiden kovenemiseen. Media on vain edesauttanut asenteiden muuttumisessa. Poliitikot ovat koittaneet suvaitsevaisuus kampanjoiden avulla muuttaa tilannetta paremmaksi, mutta tuloksetta. (Aden 2009, 25–27.)

2000-luvun alussa Suomi lähti lamasta taloudelliseen nousuun ja työvoimaa tarvittiin. Poliitikot alkoivat nähdä maahanmuuttajat hyötynä yhteiskunnassa taloudellisesti. Vuosituhannen alussa kansanedustajat ja muut poliitikot puhuivat työperäisestä

maahanmuutosta, koska työvoimapula eri aloilta ja suurten ikäluokkien eläköityminen alkoivat olla suurimpia ongelmia yhteiskunnassa. Maahanmuuttajat saivat sellaisia töitä, mitä muut eivät halunneet tehdä, kuten siivousalan töitä. Viime vuosien taantumän jälkeen sekä lisääntyvien turvapaikkahakijoiden takia keskustelu on muuttunut mediassa taas negatiivisempaan suuntaan. (Aden 2009, 28–29.)

2000-luvun alun suomalainen journalismi suhteessa rasismiin ja vähemmistöihin oli näennäisesti korrektia ja varovaista, mutta samalla rakenteellisesti vinoutunutta. Näin on todettu mediaseurantatutkimuksessa Tampereen yliopiston Journalismin tutkimusyksikössä. 2000-luvun alussa alkoivat tutkia Suomen sanomalehtiä noin kymmenen vuoden ajan journalismin tavasta käsitellä maahanmuuttajia ja muita etnisiä vähemmistöjä. Tämän seurantatutkimuksen mukaan etnisyyttä ja maahanmuuttoa käsiteltiin mediassa korrektisti. Journalismin kuva maahanmuuttajista oli hyväksyvämpi kuin asennetutkimuksin mitattu yleinen mielipide. Kuitenkin paljastui rakenteellisia vinoumia, esimerkiksi rikollisuus uutisoinnissa ja muita ongelmia koskevissa jutuissa korostettiin tarpeettomasti etnistä taustaa juttujen yhteydessä, vaikka se ei olisi ollut niin tarpeellista. (Raittila 2009, 69.)

Mediatutkimuksen mukaan 2000-luvun alkupuolella rasismista vaiettiin lehtijutuissa, esimerkiksi avoimen rasismin kannattajat eivät saaneet oikein ollenkaan omaa ääntään kuuluviin valtamediassa. Siten negatiivinen kirjoittelu siirtyi Internetin keskustelupalstoille sekä rasististen järjestöjen verkkosivuille. Näin vuosituhannen alussa journalismissa vaiettiin rasismista yhteiskunnassa ja kansalaisten maahanmuuttoa kohtaan tuntemista ennakkoluuloista. Samalla poliitikot osallistuivat hyvin vähän maahanmuuttoa koskevaan keskusteluun mediassa. Näiden lisäksi selvisi, että lehtijutuissa usein muut, kuten viranomaiset puhuivat maahanmuuttajien puolesta. Vähemmistöjä koskevien lehtijuttujen ongelmana oli valtaväestön ja maahanmuuttajien välinen dialogin puute eli uutisointien yksipuolisuus. Mediaseurantatutkimuksen mukaan suurin osa jutuista puhujina oli vain suomalaisia, joten maahanmuuttajat olivat vain kohteena. (Raittila 2009, 69–70.)

Nämä kaikki edellä esitetyt asiat maahanmuuttokeskustelusta on ollut taustana nykyajan kiivaaseen maahanmuuttokeskusteluun mediassa. Ajat kuitenkin muuttuvat, joten maahanmuuttokeskustelu on myös muuttunut mediassa taloudellisen taantumän

ja työttömyyden lisääntymisen seurauksena. Puhe työperäisestä maahanmuutosta on hiljentynyt ja poliitikot ovat nousseet enemmän esille median eri maahanmuutto uutisoinnissa, kuten perussuomalaiset. Nyt media on tuonut maahanmuuttoa vastustavat aktivistit keskusteluohjelmiin ja palstoille, kun aikaisemmin vastustajat olivat enimmäkseen Internetissä meluamassa. Tämän takia nykyään lehdet ja verkkojulkaisut lainaavat ja viittaavat toisiltaan tekstejään blogeihin ja sosiaalisen median sisältöihin sekä median esittämät maahanmuuttoa koskevat argumentit poimitaan verkko-keskustelujen tueksi. Nykypäivänä Internetin ansioista Suomeen on syntynyt kahdenlaisista julkisuutta rasismista, kuten korrektaa, suvaitsevaisuutta puolustava, mutta samalla rasismista vaikenava lehdistö ja televisio sekä toisaalta rassistien ryhmien ennakkoluuloja ja vihaa huokuvat nettisivut. Keskustelevaa tasa-arvoista dialogia median ja turvapaikkahakijoiden kesken ei kuitenkaan ole vielä kunnolla muodostunut. (Raittila 2009, 71–73.)

Nämä maahanmuuton vastustajat ja ulkomaalais- ja pakolaispolitiikkaa arvostelevat henkilöt ovat alkaneet nimittää itseään **maahanmuuttokriitikoiksi**. Tämä uusi sana yleistyi vuonna 2008 julkisessa keskustelussa ja uutisoinnissa. Sana levisi ja yleistyi nopeasti. Maahanmuuttokriitikoiden väite on ollut se, ettei Suomessa ole haluttu keskustella maahanmuuton ja yhteiskunnan monikulttuurisuuden ongelmista ja että he olisivat tuoneet nämä nyt yleiseen keskusteluun. Nämä erilaiset ongelmat julkiseen keskusteluun on kuitenkin tuonut vuosien ajan eri tutkijat, järjestöjen edustajat, ja viranomaiset. Toisaalta tutkijoiden mukaan kriittisyys ei tarkoita jonkin ihmisryhmän tai asian vastustamista, vaan arvioivaa sekä perusteltua lähestymistapaa, ilmiöiden monimutkaisuuden ymmärtämistä. Kriittinen tutkimus saattaa tarjota vaihtoehtoja vallitseville ajattelutavoille. (Keskinen, Rastas & Tuori 2009, 10–11, 13.)

Eri alan asiantuntijat ja kirjailijat muistuttavat, mistä kaikista asioista pitäisi olla tietoinen, kun maahanmuutosta keskustellaan. Esimerkiksi toimittajat eivät välttämättä osaa käyttää oikeita termejä sekä eivätkä tunne riittävästi turvapaikanhakemiseen liittyviä tietoja. Maahanmuuttokeskusteluissa kannattaakin muistaa, että Suomen suurimmat ulkomaalaisryhmät ovat venäläiset, ruotsalaiset ja virolaiset, eikä pelkäävät turvapaikanhakijat. Olisi tärkeää tiedostaa myös maahanmuuttotilanteen kokonaisuus sekä mitä maahanmuuttajaväestöllä oikein tarkoitetaan. Olisi hyvä myös kuunnella maahanmuuttajia sekä niitä lapsia ja nuoria, joiden vanhemmat ovat muut-

taneet Suomeen tai ymmärretään erilaisiksi kuin valtaväestö. Liikaa uutisissa on annettu poliitikoiden ja viranomaisten puhua muiden puolesta. (Keskinen ym. 2009, 8; Matikainen, Pärnänen & Åberg 2009, 157, 159.)

Uutisointi ja keskustelu maahanmuutosta ovat keskittyneet enemmän maahanmuuton rajoittamiseen ja suuntaamiseen. On paljon sellaisia aiheita, joita ei ole niin uutisissa käsitelty, kuten miten edistetään maahanmuuttajataustaisten suomalaisten työllistymistä, miten monikulttuurisempi nuorten sukupolvi näkee yhteiskuntamme ja siihen osalliseksi pääsemisen sekä miten monikulttuuristen asuinalueiden arki toimii. (Keskinen ym. 2009, 8.) Lehtonen (2009, 109) toteaaakin, että varsinainen suurten muuttojen aika on tulossa, koska keskustelu maahanmuutosta on vasta alkumetreilään. Hän sanoo, että keskustelu on tuomittu kiertämään kehää niin kauan kuin osapuolet pitävät meitä sinä luonnollisena mittapuuna, jolla uusia tulokkaita mitataan. Saa nähdä, mihin suuntaan tulevaisuudessa uutisointi maahanmuutosta menee.

3.2 Suomalaisista sanomalehdistä

Tässä kohtaa avaan lyhyesti suomalaisten sanomalehtiin liittyviä asioita, kuten nykypäivän tietoa ja historiaa. Kerron myös hieman tietoa Suomen suurimmasta sanomalehdestä Helsingin Sanomista sekä toiseksi suurimmasta sanomalehdestä Ilta-Sanomista, mitkä kuuluvat osana maahanmuuttajatutkimustani. Taustoitan näillä kappaleilla opinnäytetyötutkimustani.

Sanomalehti tarkoittaa kokonaisuutta, johon liittyy paperinen sanomalehti ja siihen liittyvä verkkolehti sekä sähköiset uutis- ja ilmoituspalvelut. Painettu sanomalehti on maksullinen, ilmestyy vähintään kerran viikossa, tarkastettu levikki sekä monipuolinen että ajankohtainen sisältö. Sanomalehdet voidaan jakaa 4-7 kertaa viikossa ilmestyviin päivälehtiin ja 1-3 kertaa viikossa harvemmin ilmestyviin. Lisäksi sanomalehtityyppejä lehtiä ovat ilmaislehdet, jotka ilmestyvät 1-2 kertaa viikossa. Painettujen lehtien levikillä tarkoitetaan kuinka monta tilattua, irtonumerona ostettua, jäsenyyden tai rekisteröidyn asiakkuuden perusteella saatua kappaletta keskimäärin on tarkastusvuonna. Vuonna 2009 sanomalehtien yhteenlaskettulevikki oli kolme miljoona

kappaletta, mikä hieman aleni edellisvuodesta. Päivälehtien eli 4-7 kertaa viikossa ilmestyvien lehtien levikki laski 3,3 prosenttia. (Jyrkiäinen & Savisaari 2001, 62; Sanomalehtien liitto 2011a & b.)

Suomessa useimmat sanomalehdet olivat 1800-luvulla ruotsinkielisiä, koska lukijat olivat myös enimmäkseen ruotsinkielisiä. Vasta vuodesta 1884 lähtien suomenkielisiä lehtiä alkoi säännöllisesti ilmestyä. Suomenkieliset lehdet olivat aluksi talonpoikaiselle kansalle tarkoitettuja valistuslehtiä, mutta myöhemmin työväestö ja maaseudun pikkueläjät alkoivat lukea lehtiä. Sanomalehtien määrä alkoi kasvaa vuosien 1905–06 suurlakon ja eduskuntauudistuksen jälkeen. Sanomalehdistön puoluepoliittisuuteisuus kasvoi 1920-luvulla ja itsenäisyyden aikoihin poliittisissa lehdissä tapahtui uudelleen jakoa. Paikallislehdistö koki 1950-luvulla nousukauden ja silloin sanomalehden määrä lisääntyi. (Tommila 2001, 46–48.)

Suomalaiset ovat kansainvälisesti ahkeria sanomalehtien lukijoita. Useimmiten suomalaiset tilaavat sanomalehden kotiin vuodeksi tai useiksi kuukausiksi, joten Suomessa ostetaan vähän sanomalehtiä. Esimerkiksi monissa Keski-Euroopan maissa yli puolet lehdistä ostetaan irtonumeroina. Suomessa sanomalehtien suosio kasvoi 1930-luvulta lähtien ja on pitänyt suosiotaan tähän päivään asti. Tilastollisesti 1950-luvulla sanomalehti tuli jo jokaiseen kotiin ja lehtien lukemisesta tuli Suomessa kansallinen harrastus. Silloin johti 40 prosentin levikillä valtakunnalliset lehdet Helsingin Sanomat ja Uusi Suomi. 1960- ja 1970 sanomalehtien lukuinto kohdistui erityisesti maakunnalliseen sanomalehdistöön hyvinvoinnin lisääntyessä maassa. (Mervola 1998, 59–61.)

Suomea koetelleet taantumavuodet, kuten 1990-luvun lama supisti sanomalehtien lukijoita merkittävästi noin 271 000 tilaajalla. Silloin päivittäisten sanomalehtien tilaaminen sekä lukeminen vähenivät. Kilpailutilanteet alkoivat hiljalleen muuttua, kuten siihen aikoihin televisio nousi vahvimmaksi kansainvälisten ja valtakunnallisten uutisten välittäjäksi. Vahvimmiksi viihteellisiksi välineiksi on osoittautunut televisio ja ilta-päivälehdet. Sanomalehtien toimintaa on kaventanut myös laajeneva aikakaus- ja erikoislehdet. Kuitenkin kaikesta tästä huolimatta sanomalehtien tärkein ominaisuus on tutkimusten mukaan luotettavuus, arvostettavuus ja hyödynnettävyys. Jopa 90 prosenttia suomalaisista luottaa sanomalehtien uutisiin erittäin tai melko paljon. Jul-

kaistun kansallisen mediatutkimuksen (2010) mukaan lukijamäärältään suurimmat sanomalehdet ovat Helsingin Sanomat (936 000), Ilta-Sanomat (654 000), Iltalehti (602 000), Maaseudun Tulevaisuus, Aamulehti, Turun Sanomat, Kauppalehti, Kaleva, Keski-suomalainen ja Savon Sanomat. Suomalaiset lukevat tutkituista 188 lehdestä keskimäärin kahta sanomalehteä ja kahdeksaa aikakauslehteä. (Mervola 1998, 62–63, 66–67; Sanomalehtien liitto 2011c ja d.)

3.3 Helsingin Sanomat

Helsingin Sanomat (Hesari, HS) on Suomen luetuin ja vaikutusvaltaisin sitoutumaton päivälehti (Taira 2008, 200). Sitä lukee noin 940 000 lukijaa ja kokonaislevikki on noin 397 838. Siten se on Pohjoismaiden suurin päivälehti sekä johtava valtakunnallinen sanomalehti, joka ilmestyy joka päivä. Helsingin Sanomat on Sanoma News Oy:n kustantama. Helsingin Sanomat perustettiin vuonna 1904 edeltäjänsä Päivälehdessä (1889–1904) pohjalta. Helsingin Sanomien lisäksi ilmestyy kuukausittain Kuukausiliite ja perjantaisin ilmestyvä vapaa-ajan ja viihteen ilmiöistä kertova viikkoliite Nyt. Helsingin Sanomat on myös johtava mainosmedia, koska vuosittain lehdessä julkaistaan yli 500 000 ilmoitusta. (Helsingin Sanomat 2011d; Sanoma News 2011a.)

TNS Gallupin Mediatalojen Yrityskuvatutkimuksessa 2010 Helsingin Sanomat on paras ammattitaidossa, luotettavuudessa, maineessa ja tutkimusmyönteisyydessä. Helsingin Sanomat koetaan myös mediaympäristönä erittäin hyväksi ja myyjien toiminta arvioitiin alan parhaaksi. Myös TNS PäättäjätAtlas 2010 – tutkimuksen mukaan Helsingin Sanomat on ylivoimaisesti tavoittavin päättäjälehti julkisella ja yksityisellä sektorilla. Päättäjän Internetin ja mobiilin rooli on kasvanut, ja HS.fi:tä ja HS.fi/mobiilia käyttääkin yhä useampi päättäjät. (Helsingin Sanomat 2011a; Helsingin Sanomat 2011b.)

Vuoden 2010 lukemistutkimuksen mukaan Helsingin Sanomia pidetään yleissivistävänä ja journalistisesti laadukkaana. Se kertoo puolueettomasti ja kattavasti kotimaan sekä maailman tapahtumista. Liitteet ovat monille hyvä lisä lukemiseen. Helsingin Sanomat eli Hesari tarjoaa lukijoilleen monipuolisesti huvia ja hyötyä. Lehdes-

tä löytyy päivittäisiä keskustelunaiheita sekä mainoksista hyödyllistä tietoa ostopäätöksiin. Helsingin Sanomien päätoimittajan Reetta Meriläisen sanoin: ”Helsingin Sanomien tehtävä on välittää tietoa sekä herättää ja ylläpitää keskustelua. Lehti osallistuu myös yhteiskunnan kehittämiseen. Mediayleisöjen pirstoutuessa lehden merkitys kasvaa entisestään. Se tarjoaa edelleen yhteistä keskusteltavaa. Jotain pysyvää jatkuvasti muuttuvassa maailmassa.” (Helsingin Sanomat 2011c; Helsingin Sanomat 2011d.)

3.4 Ilta-Sanomat

Ilta-Sanomat (IS) on Sanoma konserniin kuuluvan Sanoma News Oy:n kustantama Suomen suurin iltapäivälehti ja toiseksi suurin sanomalehti Helsingin Sanomien jälkeen. Ilta-Sanomat ilmestyy kuutena päivänä viikossa maanantaista lauantaihin. Sen keskilevikki vuonna 2009 oli noin 152 948 kappaletta ja lehti tavoittaa noin 734 000 lukijaa. Ilta-Sanomat on ympäri vuoden myynnissä yli 6000 myyntipisteessä. Internetissä iltasanomat.fi on yksi Suomen suosituimmista verkkopalveluista tavoittaen yli puolitoista miljoonaa suomalaista joka viikko. Ilta-Sanomat perustettiin vuonna 1932 Mäntsälän kapinan aikana Helsingin Sanomien iltapainokseksi. Lehti itsenäistyi vuonna 1949 ja muuttui irtonumero lehdeksi vuonna 1969. (Ilta-Sanomat 2011a; Sanoma News 2011b.)

Ilta-Sanomat tarjoaa uutisten lisäksi viihdettä, keskustelua, hyötyä ja urheilua päivittäin niin lehdessä kuin verkossa. Lehdessä on joka päivä eri teema ja viikonloppuisin lehden välissä on PLUS – liite. Keskiviikkoisin ilmestyy laadukas Ilta-Sanomat Tv – lehti yhdessä Ilta-Sanomien kanssa. Lisäksi Ilta-Sanomat myy maan suurinta urheiluun ja pelaamiseen liittyvää erikoislehteä Veikkaajaa. (Sanoma News 2011b.)

Ilta-Sanomia myydään enimmäkseen kaupoissa, joten niitä ostetaan usein päivittäistavarakaupoista. Siten lehti on vahva päivittäisostopäittäjiä tavoiteltaessa. Ilta-Sanomien lukijoista on 46 prosenttia naisia ja 54 prosenttia miehiä. Iltasanomat.fi verkkopalvelu tavoittaa noin 1,8 miljoonaa eri käyttäjää. Sivusto tarjoaa uutisia koti-

maasta, ulkomailta, viihdettä ja urheilua sekä paljon mielenkiintoisia teemoja. (Ilta-Sanomat 2011b.)

4 OPINNÄYTETYÖTUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni tavoitteena on saada tietoa, mitä nykyään mediassa eli tässä tutkimuksessa suomalaisissa sanomalehdissä julkaistuissa artikkeleissa maahanmuuttajista uutisoidaan suomalaisessa yhteiskunnassa sekä saada lukijat ymmärtämään, miten maahanmuuttoa mediassa oikein käsitellään. Näin ollen on mielenkiintoista tutkia, mitä aiheita nousee useimmin sanomalehdissä esille maahanmuuttajista ja maahanmuutosta. Käyttävähän maahanmuuttajatkin mediaa, joten asioiden käsittely median kautta saattaa ratkaista, kuinka he tuntevat olonsa kotoisaksi ja tervetulleiksi suomalaiseen yhteiskuntaan. Tavoitteenani on myös oman ymmärryksen laajentaminen maahanmuuttajista sekä maahanmuuttoon liittyvistä asioista Suomessa. Itseäni kovasti kiinnostaa monikulttuurisuus Suomessa ja siihen liittyvä keskustelu, jota nyt viime vuosina on median välityksellä käyty runsaasti.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on tarkastella ja pohtia kahden sanomalehden, Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien artikkeleiden kautta, mitä ja minkälaisia uutisia mediassa ilmenee maahanmuuttajista suomalaisessa yhteiskunnassa ja minkälaisiin aiheisiin uutisartikkelit voidaan jakaa. Yleensä sanomalehtien kautta voivat toimittajat uutisoida sekä lukijat keskustella monenlaisista asioista eri näkökulmista. Yksi suurimmista keskustelun ja uutisoinnin aiheeksi nousee usein maahanmuuttajat tavalla tai toisella. Maahanmuuttokeskustelu on ollut jo vuosia kiivasta mediassa ja keskustelu kiihtyi viime vuoden puolella äärimmilleen, joten aiheeseen liittyvää materiaalia oli helppo löytää ja tarkastella. En käsittele artikkeleiden kielivivahteita ja kielellisiä asiamerkityksiä, vaan pelkästään keskityn tarkastelemaan maahanmuuttajia sekä maahanmuutto uutisaiheita ja niiden esille tuomiseen sanomalehdissä.

Valitsin Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat tutkimuksen aineistoksi, koska saisin niitä tutkimalla monipuolisen aineiston sekä ne ovat Suomen suurimpia ja vaikutusvaltaisempia sanomalehtiä. Siksi on mielenkiintoista nähdä kahden Suomen suuren leh-

den ajatuksia maahanmuuttajista. Suomen suurinta sanomalehteä Helsingin Sanomia lukee hyvin paljon väestöstä sekä Suomen suurinta iltapäivälehteä Ilta-Sanomia luetaan myös mielellään todella paljon päivittäin. Molempien lehtien verkkosivuja Internetissä luetaan myös paljon ja sieltä moni voi lukea erilaisia aiheita, jos lehteä ei satu lähistöllä olemaan. Itsekin luen kyseisiä lehtiä mielellään sekä selailen lehtien verkkosivuja, joten omakohtainen kiinnostus aihetta kohtaan edesauttaa tutkimukseni etenemisessä.

4.1 Tutkimuskysymykset ja työn hyödyllisyys

Opinnäytetyössäni haen vastauksia mieltä askarruttaviin kysymyksiin maahanmuuttajista ja maahanmuutosta mediassa sanomalehtien kautta. Tutkimuskysymyksinä on, mitä ja minkälaista uutisointia sekä keskustelua käydään maahanmuuttajista sanomalehdissä. Mitkä ovat ne keskeisimmät puheenaiheet mediassa yleensäkin maahanmuuttajista ja kuinka niihin reagoidaan? Tutkimusongelmani on se, mitä uutisia sanomalehdissä, Helsingin Sanomat ja Ilta-Sanomat kirjoitetaan maahanmuuttajista?

Tämä opinnäytetyöni saattaa hyödyttää heitä, jotka ovat kiinnostuneita tietämään, mitä nykyajan Suomessa maahanmuuttajille kuuluu ja mikä heidän paikkansa on täällä, kuten maahanmuuttajia itseään saattaa kiinnostaa. Tämä tutkimus saattaa avata uusia näkökulmia media- alan toimijoille ja toimittajille sekä muille asiasta kiinnostuneille maahanmuuttajiin liittyvistä aiheista, esimerkiksi miten sanomalehdet oikein tuo maahanmuuttajat esille lukijoille ja mitä erilaisista aiheista oikein kirjoitetaan sekä käsitellään artikkeleissa. Media-alan ammattilaiset voivat hyötyä löytämistäni tiedoista teorian että myös tutkimusosuuden kautta.

Mediahan on suuressa roolissa yhteiskunnassa, joten media vaikuttaa ihmisten asenteisiin vahvistamalla jo olemassa olevia asenteita, kuten maahanmuuttajista. Sanomalehdet ovat hyvä vaikuttamisen väline. Median välittämättä uutisoinnit etnisiä vähemmistöistä yhteiskunnassa voi vaikuttaa mielipiteisiin ja kohtaamisiin ulkomaalaistaustaisten henkilöiden kanssa, joten opinnäytteeni voi auttaa ymmärtämään erilaisten ilmiöiden syitä ja seurauksia.

4.2 Aineiston hankinta ja työn toteutus

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen sekä aineistoni kvantitatiivinen eli määrällinen. Tutkimukseni aineisto on kerätty 1.12.2009–31.3.2010 eli neljän kuukauden ajalta. Aineisto koostuu sanomalehtiartikkeleista, joita keräsin Suomen suurimmasta sanomalehdestä Helsingin Sanomista sekä Suomen suurimmasta iltapäivälehdestä, toiseksi suurimmasta sanomalehdestä Ilta-Sanomista neljän kuukauden ajalta. Etsin ainoastaan vain maahanmuuttaja aiheisia ja maahanmuuttoa Suomessa käsiteltäviä uutisartikkeleita. Rajasin aineistosta pois kaikki mielipide- ja yleisönosastoartikkelit. Halusin käsitellä vain uutisartikkeleita, koska silloin näen, mitä uutisia Suomen suurimmissa sanomalehdissä oikein uutisoidaan maahanmuuttajista. Seurasin ja etsin uutistapahtumia Helsingin Sanomien sanomalehdestä sekä Internetistä HS.fi:tä että Ilta-Sanomien verkkosivuilta iltasanomat.fi:stä aina kun oli mahdollista.

Selailin Helsingin Sanomia aina, kun sain sen luettavaksi. Poimin sieltä uutisartikkeleita Suomen maahanmuuttajista sekä katselin myös aiheeseen sopivia mielipidekirjoituksia. Lopulta päädyin vain uutisartikkeleihin, koska muuten aineistoni olisi paisunut liian suureksi. En ostanut Ilta-sanomia, enkä Helsingin Sanomia, koska olisi tullut liian kalliiksi neljä kuukautta ostaa irtonumeroita tai tilata. Päädyin opiskelijalle halvempaan ratkaisuun eli tutkimaan iltasanomat.fi sekä HS.fi verkkosivujen uutisartikkeleita maahanmuuttajista ja maahanmuutosta Suomessa. Keräilin ja etsin talteen aineistoa vielä pitkään keruuajanjakson päätyttyä, mutta vain niitä artikkeleita, jotka koskivat 1.12.2009–31.3.2010 aikaa.

Tutkimuksen ajanjakson määrittelin alkavaksi joulukuun 2009 alusta ja päättyvän maaliskuun lopulla 2010, koska sinä aikana saisin kiivaan maahanmuuttokeskustelun innoittamana paljon mielenkiintoista aineistomateriaalia ja neljän kuukauden ajanjakso vaikutti sopivalta. Aloitin aineiston keräämisen joulukuulta 2009, koska haluan tarkastella maahanmuuttajista olevaa uutisointia myös ennen uuden vuoden aaton 31.12.2009 Espoon Sellon surmia, jonka aiheutti Suomessa asuva Kosovon albaani maahanmuuttaja. Mielenkiintoista on tietää, vaikuttaako Espoon Sellon surmaajan kansallisuus uutisointiin mediassa. Myös olisi hyvä tietää, syntykö maahanmuuttajista uutisointia lehdissä surmien jälkeen ja minkä tyylistä se on. Mitä aiheita nostetaan esille uutisissa maahanmuuttajista Suomessa?

4.3 Opinnäytetyön luotettavuus

Opinnäytetyöni luotettavuudesta voisin todeta, että olen pyrkinyt asialliseen ja pohti-vaan tekstiin, jossa erilaiset näkökulmat keskustelevat keskenään niin tietoperusta osuudessa kuin tutkimusosuudessa. Tutkimuksessa aiheita on monipuolisesti pohdittu ja tuotu eri mielipitein läpi. Monipuolisilla lähteillä ja keskustelevalle aineistolla olen pyrkinyt luotettavaan opinnäytetyötutkimustekstiin. Omat ajatukset ja mielipiteet ovat erillään muusta aineistosta, mikä helpottaa asioiden seuraamista. Tutkimusaineistossa olen myös kirjoittanut aiheista niin kuin ne uutisartikkeleissa on kirjoitettu sekä olen lainannut eri ihmisten ajatuksia ja mielipiteitä maahanmuutosta ja siihen liittyvistä ilmenneistä asioista.

Maahanmuuttoon liittyvissä asenteissani olen pyrkinyt olemaan asiallinen ja huomiomaan erilaisia näkökulmia pohtimalla ja analysoimalla. Joskin koskaan ei voi olla täysin puolueeton maahanmuuttoon liittyvissä asioissa, koska jokaisella on kuitenkin niistä henkilökohtainen mielipide. On ne asenteet sitten puolesta tai vastaan, niin asiat täytyy tuoda perustellusti esille ketään loukkaamatta ja syrjimättä. Kritiikkiä saa esittää, kunhan se pysyy sopivuuden rajoissa. Keskusteluissa olisi myös hyvä ottaa huomioon ihmisoikeudet ja – arvot, koska kaikki kritiikki kohdistuu aina ihmiseen, yksilöön, joka kuuluu johonkin yhteisöön.

Tutkimukseni luotettavuuteen voi vaikuttaa tutkimusaineiston saatavuus. Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien uutisartikkeleita kerätessäni, on voinut ehkä joitakin artikkeleita jäänyt huomaamatta. Kuitenkin keräsin aineistoa pääasiassa sanomalehtien verkkosivuilta aineiston keruuajana sekä muina aikoina, joten on arkistoja selatessa saattanut jäädä huomaamatta yksittäisiä uutisartikkeleita koskien maahanmuuttajia ja maahanmuuttoa Suomessa. Määrällisesti 67 artikkelia neljän kuukauden ajalta on jo hyvä ja kattava otos, josta voi päätellä erilaisia asioita ja hieman yleistää tiettyjä aiheita. Täytyy huomioda, että tein lyhyen ajan mediatutkimusta, joka käsitti vain kaksi sanomalehteä.

Huomasin, että Helsingin Sanomien artikkelit eivät enää avaudu lehden verkkosivulla, koska osaa voi kolmen kuukauden ajan ja osaa tietyn ajan ilmaiseksi sieltä lukea. Sen jälkeen artikkelit siirtyvät maksulliseen arkistoon. Näin ollen uutisia ei pys-

ty jälkikäteen enää lukemaan, mutta maksullisen palvelun kautta ne löytyvät. Ilta-Sanomien uutisartikkeleita löytyy joitakin vielä ilmaiseksi verkkosivun kautta, mutta osa on voinut siirtyä maksulliseen palveluun.

Täytyy myös ottaa huomioon tutkimuksessa, että verkkolehdistä asiat ovat tiiviimässä muodossa kuin sanomalehdissä. Yleensä paperisissa sanomalehti versioissa kuvia on enemmän kuin verkkolehdistä ja jutut ovat laajempia sekä asioita on uutisoitu laajemmalla näkökulmalla kuin verkossa. Otsikot ovat kuitenkin pyritty herättämään lukijoiden huomion osuvilla ja kuvaavilla sanavalinnoilla niin sanomalehtipainoksessa kuin verkkolehtijulkaisussa.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksen aineistoa keräsin 1.12.2009–31.3.2010, minkä aikana löytyi 67 kappaletta uutisartikkeleita liittyen maahanmuuttajiin ja maahanmuuttoon Suomessa. Uutisartikkelit ovat kotimaa-, kaupunki-, politiikka- ja kulttuuriosioista. Jaoin ja lajittelin artikkelit samankaltaisiin aiheryhmiin, joissa käsiteltiin maahanmuuttajia, monikulttuurisuutta ja maahanmuuttoa Suomessa. Aiheryhmiä muodostui neljä pääryhmää: Espoon Sellon surmat, maahanmuuttoasiaa Suomessa ja poliittista maahanmuuttokeskustelua, maahanmuuttajat työelämässä. Nämä aihe ryhmät sisältävät samankaltaisia aiheita, joita nousi esiin artikkeleita kokoessani.

Suurin osa maahanmuuttajia käsitteleviä uutisartikkeleita löytyi Helsingin Sanomista, 43 kappaletta. Ilta-Sanomien maahanmuuttaja aiheisia uutisartikkeleita löytyi 24 kappaletta. Yhteensä kaikkia artikkeleita löytyi 67 kappaletta ajanjakson 1.12.2009–31.3.2010 välillä. Helsingin Sanomien sanomalehtien kautta löysin eri osastoilta maahanmuuttajiin liittyviä uutisartikkeleita 21 kappaletta. Internetin HS.fi ja iltasanomat.fi verkkolehtien kautta löysin uutisartikkeleita 47 kappaletta. Käsittelem uutisartikkeleiden aineiston tuloksia aiheittain neljän pääryhmän mukaan sekä vielä niiden alaryhmien mukaan.

5.1 Maahanmuuttoasiaa Suomessa

Maahanmuuttoasiaa Suomessa nousi yhdeksi aiheeksi uutisartikkeleiden joukosta. Tässä pääaiheeryhmässä käsitellään Suomen yhteiskunnassa tapahtuvia asioita, jotka liittyvät maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin. Uutisartikkeleita löytyi 20 kappaletta, mitkä käsittelevät maahanmuuttajia ja maahanmuuttoa yhteiskunnassamme. Niistä artikkeleista 19 kappaletta on Helsingin Sanomien ja yksi artikkeli Ilta-Sanomien. Kahdeksan artikkelia on Helsingin Sanomien sanomalehdestä ja loput artikkelit ovat löytyneet verkkolehdistä HS.fi ja iltasanomat.fi. Joulukuulta 2009 on osunut aineistoon vain yksi artikkeli ja muut 19 artikkelia ovat tammikuulta maaliskuuhun 2010 ajalta. Maaliskuulta 2010 oli suurin osa artikkeleista.

Uutisartikkeleiden otsikot ovat aikajanan mukaan vanhimmasta uusimpaan seuraavia: "Maahanmuuttajan väkivaltarikos on useimmiten perheväkivaltaa (HS.fi 31.12.2009)", "Suomi alkoi houkuttaa turvapaikanhakijoita Bulgariasta (HS.fi 14.1.2010)", "Maahanmuuttajien tuen entiselle johdolle ehdollista (HS 23.1.2010)", "Turvapaikanhakijoiden määrä nousi liki 1900:lla vuodessa (HS.fi 27.1.201)", "Keski-Espoon koululaisista jo puolet on maahanmuuttajia (HS 7.2.2010)", "Maahanmuuttajien kielitaitojen parantamiseen miljoonia (HS.fi 27.2.2010)", "Kulttuurirahastot kohentavat maahanmuuttajien kielitaitoa (HS 28.2.2010)", "Suomi ottaa jälleen kiintiöpakolaisia Afganistanista (HS.fi 11.3.2010)", "Maahanmuuttoasenteet ovat jyrkentyneet Suomessa selvästi (HS 15.3.2010)", "Lähes 60 prosenttia ei ottaisi lisää maahanmuuttajia (HS.fi 15.3.2010)", "Suomalaisten asenteet maahanmuuttajiin jyrkentyneet (iltasanomat.fi 15.3.2010)", "Tutkijat joutuivat rassistien uhkailujen kohteiksi (HS.fi 15.3.2010)", "Tutkimus: Media nostaa poliisin sanakariksi maahanmuuttoasioissa (HS.fi 17.3.2010)", "Tv-tutkimus: Maahanmuuttajat suosivat kaupallisia kanavia (HS.fi 17.3.2010)", "Poliisi epäilee laitonta maahanmuuttoa Pohjois-Karjalassa (HS.fi 18.3.2010)", "Isoäidit saivat uutta toivoa (HS 26.3.2010)", "Isoäidit saavat vihdoin oikeutta (Hesarin pääkirjoitus 26.3.2010)", "HS-raadin vastaukset kysymykseen: Onko oikein säädellä maahanmuuttoa Suomen taloustilanteen perusteella? (HS.fi 18.3.2010)", "Ikätestit vastoin perusoikeuksia (HS 30.3.2010)" ja "Ulkomaalaisten määrä kaksinkertaistuu vuoteen 2030 mennessä (HS 31.3.2010)".

Näistä artikkeleista käy ilmi enimmäkseen tilastoja ulkomaalaisista Suomessa, mutta myös uutisia maahanmuuttajien kielitaidon huomioimisesta, suomalaisten asenteiden muuttumisesta maahanmuuttajia kohtaan, ikätesteistä, oleskeluluvista Suomessa, maahanmuuttajan väkivaltarikollisuudesta, uhkailusta ja laittomasta maahanmuutosta. Uutisten aiheet maahanmuutosta Suomen yhteiskunnassa neljän kuukauden ajalta ovat enemmän faktapohjaisia tilastoja, neutraaleja ja negatiivissävytteisempiä uutisia kuin positiivisia uutisia. Esimerkiksi ikävämpiä asioita Helsingin Sanomissa 23.1.2010 uutisoitiin, että maahanmuuttajien tuki – yhdistyksen entinen johto sai ehdollista vankeutta, koska hallituksen puheenjohtaja ja toiminnanjohtaja käyttivät ulkoministeriöstä saatuja avustuksia väärin vuosina 2001–2004.

Tutkimuksessani otsikot kuvaavat ja kertovat artikkelista käsiteltävän uutisen aiheen tiiviisti herättämällä mielikuvia aiheesta. Ne ovat napakoita ja informatiivisia tai kohahduttavia. Otsikoiden perusteella moni sanomalehden ja verkkolehden lukijoista lukeekin uutisia silmäillen ja oman mielenkiinnon mukaan. Otsikot jo luovat erialaisia mielikuvia, joten niiden sanomalla on merkityksensä. Näin sanoo myös Löytömäki (1998, 215), että otsikot ja kuvat antavat kuvan uutisen aiheesta lukijoille, jotka eivät kahlaa koko tekstiä läpi. Lisäksi ne tarjoavat lukijoille valmiin tulkintakulman varsinaiseen juttuun. Tarkastelen seuraavissa kappaleissa artikkeleita alaryhmien mukaan, mitkä käsittelevät samaa tai samankaltaista uutisaihetta. Osa artikkeleista kuuluu mielestäni useampaan alaryhmään, joten olen maininnut ne toisessakin ryhmässä, mutta käsitellyt paremmin yhdessä ryhmässä.

Kiinnitin huomiota siihen, että tilastoja ja tutkimuksia, gallupeja uutisoitiin artikkeleissa hyvin paljon neutraalin asiallisesti tilastojen lukuja kertoillen, mutta joissakin artikkeleissa kerrottiin asioista kriittisesti tai negatiiviseen sävyyn. Erilaisia tilastoja uutisoidaan muun muassa turvapaikanhakijoista, kiintiöpakolaisista, ulkomaalaisten määrän lisääntymisestä Helsingin seudulla, Espoon koulujen vieraskielisten ulkomaalaisopiskelijoiden määrästä, väkivaltarikollisuudesta, media -tutkimuksista sekä suomalaisten suhtautumisesta kielteisesti maahanmuuttoon. Osa näistä tilastoista tai tutkimuksista on aiheuttanut suuren kohun yhteiskunnassa ja erilaisten mielipiteiden ilmaisemiseen.

Esimerkiksi kaksi Helsingin Sanomien verkkoartikkelia uutisoi tilastoja turvapaikanhakijoista. Turvapaikanhakijat ovat puhuttaneet paljon viime aikoina, koska hakijoiden määrä kasvoi parina vuonna rajusti. Yhdessä artikkelissa (27.1.2010) kerrotaan vuoden 2009 tilastotietoa turvapaikanhakijoista. Siinä kerrotaan, että irakilaisia ja somalialaisia turvapaikanhakijoita oli eniten ja EU-kansalaisten turvapaikkahakemusten määrä nousi sekä eniten hakijoita tuli Bulgariasta. Poliittista puolta nostetaan esiin mainitsemalla, että maahanmuutto- ja eurooppaministerin mukaan sama henkilö on saattanut tulla useamman kerran kielteisen päätöksen saatuaankin. Toisessa artikkelissa (14.1.2010) kerrotaan vuoden 2009 tilastoa, että Suomeen tulee runsaasti turvapaikanhakijoita Bulgariasta ja ne ovat romaneja. Artikkelissa kerrotaan, että poliisi epäilee jonkun järjestävän heitä Suomeen maksua vastaan. Mainitaan myös tieto Itä-Euroopan romaneista, jotka elävät sorrettiina köyhissä oloissa. Molemmissa artikkeleissa kirjoitetaan, että vastaanottokeskuksen palvelut houkuttelisivat ilmaisella ruualla ja majoituksella sekä monia houkuttaa hyvä toimeentulotuki.

Kiintiöpakolaisten päätöksistä ja ennuste ulkomaalaisten määrästä uutisoitiin maaliskuussa 2010. Helsingin Sanomissa (11.3.2010) uutisoitiin kiintiöpakolaisten ottamisesta uudestaan Afganistanista. Siinä kerrotaan, että afganistanilaisia otettiin Suomeen viimeksi vuonna 2005 ja heitä ei otettu tämän jälkeen enää vastaan, koska tilanteen arveltiin maassa parantuvan nopeasti. Verkkoartikkelissa kerrotaan myös kiintiöpakolaisten päätösluvuista sekä Suomen varautuvan sadan kiireellistä sijoitusta vaativien pakolaisten vastaanottamisesta että miten kiintiöpakolaiset Suomeen otetaan ja ketkä kuuluvat maahanmuuttopoliittiseen ministeriryhmään. Helsingin Sanomat (31.3.2010) uutisoivat Helsingin, Espoon ja Vantaan tietokeskusten laatimasta ennusteesta, jonka mukaan ulkomaalaisperäisen väestön määrä yli kaksinkertaistuu nykyisestä vuoteen 2030 mennessä 245 000 hengellä. Siinä kerrotaan tilastoitujen lukujen kautta vieraskielisten väestön kasvavan Helsingin seudulla eri vuosina eri tavoitelukuihin, kuten vieraskielisten osuudesta vuoden 2010 kahdeksasta prosentista 15 prosenttiin. Sanomalehtiartikkelissa mainitaan, että yli puolet Suomen vieraskielisestä väestöstä, erityisesti afrikkalais- ja aasialaistaustaiset ovat keskittyneet Helsingin seudulle.

Maahanmuuttajien lisääntyminen väestössä näkyy myös muissakin tilastoartikkeleissa, kuten Helsingin Sanomien artikkelissa (7.2.2010) käsitellään maahanmuuttaja-

koululaisten määrän lisääntymistä Espoossa. Tässä sanomalehtiartikkelissa kerrotaan, että Espoossa on kymmenen koulua, joiden oppilaista vähintään neljännes puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia, mutta Kirkkojärven ja Keski-Espoon kouluissa jo puolet on maahanmuuttajia. Uutisessa todetaan, että Espoon peruskouluissa puhutaan 77 kieltä ja kaupunginvaltuusto on asettanut 15 prosentin rajan vieraskielisten osuudesta koulun oppilaista. Espoossa on 83 peruskoulua, joiden vieraskieliset oppilaat jakautuvat niihin hyvin epätasaisesti. Tilastot ovat osoittaneet, että melkein jokaisen monikulttuurisen koulun lähialueella on kouluja, joissa on vähän maahanmuuttajia. Kerrotaan, että tämän tilanteen pääsyy on asuntopolitiikassa. Artikkelissa käsitellään myös jengiytymistä, joka on havaittavissa maahanmuuttajakouluissa. Tässä artikkelissa on karttakuvan ja taulukon avulla kerrottu aiheesta havainnollistaen. Myös uutisen jatkona on tehty esimerkkijuttu maahanmuuttajista Espoon Eestinkallion koulussa kuvan kera.

Artikkelista lainattua: ”Vanhemmat pelkäävät, että opetuksessa mennään aina sen tahdissa, joka osaa huonoiten suomea”, Keski-Espoon koulun rehtori Simo Juntunen (HS 7.2.2010).

Aineistossani (HS.fi 17.3.2010) kerrotaan eräästä Poliisiammattikorkeakoulun sekä Raja- ja merivartiokoulun tutkimuksesta, jossa selviteltiin, miten maahanmuuttoviranomaiset näkyivät printtimediassa vuosina 2005–2007. Tutkimuksessa tuli ilmi, että maahanmuuttovirasto näyttäytyy mediassa usein uhkana maahanmuuttajille, mutta poliisi ja rajavartiolaitos puolestaan saavat julkisessa keskustelussa helposti julkisen roolin. Tämän tutkimuksen mukaan tiedotusvälineet jaottelevat usein viranomaisia työnkuvan perusteella hyviin ja pahoihin toimijoihin. Aineistossani toinen samana päivänä julkaistu (HS.fi 17.3.2010) tutkimus käsittelee maahanmuuttajien television käyttöä Suomessa. Tampereen yliopistossa tekemä haastattelututkimuksessa selviää, että suomalaisista televisiokanavista muualta muuttaneiden suosikkeja ovat suurimmat kaupalliset kanavat Nelonen ja MTV3. Uutisessa kerrotaan, että moni haastatelluista toivoi näkevänsä maahanmuuttajia televisio-ohjelmissa enemmän eli niiden tekijöinä. Vastaajista myös kolmannes maahanmuuttajista katsoi vuonna 2008 televisiota satelliittikanavien kautta, kuten entisen kotimaansa ohjelmia.

”Suomenkielisten tv-ohjelmien katsominen voi olla stressaavaa, kun koko ajan ponnistelee kielen kanssa. Tutut tv-ohjelmat ovat lepopaikka”, tutkija Mari Maasilta sanoo.

Asiallisten tietojen ja tilastojen lisäksi monissa artikkeleissa uutisoidaan ikävistä asioista tai kielteisiä sekä arvostelevia asioita maahanmuuttajista, kuten väkivaltarikollisuudesta, suomalaisten kielteisistä asenteista maahanmuuttajia kohtaan, tutkijoiden uhkailemisesta, laittomasta maahanmuutosta, arvostelua ikätesteistä ja vieraskielisten lisääntymisestä Espoon kouluissa. Näistä artikkeleista tuli tunne, että lukijaa johdatellaan ajattelemaan asioista kriittisen negatiivisesti, esimerkiksi lainaamalla eri henkilöiden mielipiteitä tai vertailemalla.

Esimerkiksi kaikista suurimman kohun on saanut aikaiseksi Helsingin Sanomien Suomen Gallupilla teettämä gallup-kyselytutkimus maahanmuuttajista. Tämä gallup julkaistiin Helsingin Sanomissa 15.3.2010 sekä muissa uutisvälineissä. Aineistossani on kyseisestä tutkimuksesta neljä artikkelia, joista yksi on laajempi Helsingin Sanomien sanomalehti uutinen, toinen on tiiviimpi artikkeli Hesarin verkkolehdestä, kolmas on Ilta-Sanomien lyhyt verkkolehtiartikkeli ja neljäs artikkeli on Hesarin verkkolehdestä 18.3.2010. Kaikki neljä artikkelia uutisoi jyrkentyneistä maahanmuuttoasenteista Suomessa HS-gallupin tulosten mukaisesti.

Tuhannelta ihmiseltä mielipiteitä selviteltiin näin: ”Suomessa on ulkomaalaisia noin kaksi prosenttia väestöstä. Mitä mieltä olette, pitäisikö Suomen ottaa lisää maahanmuuttajia?” sekä ”EU:n ulkopuolelta tulevien kansalaisten työnteko Suomessa edellyttää yleensä työlupaa. Nykyisen työlupakäytännön mukaan ulkomaalainen ei saa työlupaa, jos hänen ammattialalleen on saatavissa suomalaista työvoimaa. Tulisiko tästä harkinnasta luopua ja saattaa kaikki ulkomaalaiset samalle viivalle suomalaisten kanssa työhaastattelussa?”

Näiden kysymysten avulla saatiin tietää kansalaisten mielipiteet maahanmuuttajista. Tällaisia asioita paljastui 2010 HS-gallupututkimuksesta eli 59 prosenttia vastaajista on sitä mieltä, ettei lisää maahanmuuttajia pidä enää ottaa. Vuonna 2007 yli puolet suomalaista oli valmiita ottamaan lisää maahanmuuttajia Suomeen, joten kolmen vuoden aikana mielipiteet olivat jyrkentyneet huomattavasti. Työlupaharkinnasta luopumista vastusti 54 prosenttia ja kannatti 39 prosenttia. Vastustajien määrä oli kas-

vanut edellisvuosien tutkimuksista. Asiantuntevuutta julkaistuun uutiseen oli tuotu kolmen eri henkilöhaastattelun avulla, joiden tulkintoja artikkeleissa käytettiin.

Näin sanoo uutisartikkeleissa Turun yliopiston sosiaalipolitiikan professori Heikki Ervasti muuttuneista asenteista: ”1980-luvulta asti asenteet maahanmuuttoon ovat muuttuneet myönteisemmiksi. Tämä on pitänyt paikkansa aivan viime aikoihin asti. Siksi muutos on merkittävä juttu, se katkaisee pitkän trendin. Maahanmuutto on Suomessa vielä niin vähäistä, että henkilökohtaiset kontaktit maahanmuuttajien kanssa tuskin ovat vaikuttaneet väestön mielipiteeseen.”

Somaliliiton puheenjohtajana toiminut Said Aden kertoo: ”Ilmapiiiri on kiireä. Nimittelyä ja asiatonta kommentointia tulee. Esimerkiksi turvapaikanhakijoiden määrä on lisääntynyt, mikä on varmaan vaikuttanut. Puheet ovat muuttuneet. Silloin kyllä poliitikot liputtivat liberaalimman maahanmuuton puolesta, kun talous veti” Aden arvioi laman olevan syy jyrkentyneisiin asenteisiin sekä samaan aikaan julkinen keskustelu on muuttunut: siinä on aiempaa maahanmuuttokriittisempi sävy.

Helsingin yliopiston Sosiaalipsykologian professori Karmela Liebkind vahvistaa Adenin tulkinnat: ”Yhteys taloustilanteeseen on ihan todettu: taantumassa asenteet yleensä jyrkentyvät. Viime lamassa asenteet suorastaan syöksyivät. Siinä mielessä tämä ei ole yllättävää. Kun taantumassa asenteet alkavat kiristyä, poliitikot kernaasti hyödyntävät niitä.”

Politiikka puhuttaa artikkelissa, kun vertaillaan puolueiden mielipiteitä maahanmuuttajista. Ainakin perussuomalaisten negatiivinen asenne maahanmuuttoon tulee ilmi uutisessa kuin myös muiden isompien puolueiden asenteet. Galluuttutkimusta havainnollistetaan artikkelissa erilaisilla tilastokuvilla sekä on otettu oma ”Maahanmuuttajat eivät valita” -osio haastatelluista maahanmuuttajista. Siinä haastatellaan Keniassa syntynyttä henkilöä sekä kongolaista, brittiläis-israelilaista että algerialaista maahanmuuttajaa. Jokainen heistä on joutunut kokemaan erilaista syrjintää ja rasismia Suomessa, kuten töitä ei saa helpolla, tutustuminen suomalaisiin on tuottanut vaikeuksia ja kokemuksia ihmisten ennakkoluuloisista käyttäytymisistä. Todettakoon, että maahanmuuttokriittiset äänet ovat voimistuneet julkisessa keskustelussa sekä maahanmuuttoa kannattaneiden joukko on alkanut arvostelemaan maahanmuuttokriitikoiden näkemyksiä vääristeleviksi, yksipuolisiksi ja rasistisiksi.

Maahanmuuttajien lisäksi myös tutkijat ovat joutuneet rasismien kohteiksi. Helsingin Sanomien verkkoartikkelissa (15.3.2010) uutisoitiin maahanmuuttoon erikoistuneiden yliopistojen tutkijoiden joutuvan rasististen uhkailujen ja kunnianloukkausten kohteiksi

nettikirjoittelussa. Pahimmillaan tutkijat pelkäävät rasistisia hyökkäyksiä, eivätkä halua käydä julkista keskustelua ollenkaan. Artikkelissa kerrotaan, että Helsingin yliopiston kansleri Ilkka Niiniluoto pitää tilannetta Suomen tiedehistoriassa harvinaisen vakavana. Toinen aiheesta haastateltu Nuorisotutkimuksen tutkija Veronika Honkasalo sanoo, että pitää olla valmis hurjiin reaktioihin, mutta jossakin on oltava raja. Niiniluoto toteaa artikkelissa, että kuitenkin pelko ei saa mennä niin pitkälle, ettei uskalla kommentoida. Hän vaatii yhteiskunnan puuttuvan turvallisuuskysymykseen. Näiden edellä mainittujen uutisten perusteella yhteiskunnassa tapahtuu erilaisia muutoksia.

Ikäviä asioita käsitellään myös näissä uutisissa, kuten maahanmuuttajan väkivaltarikos on useimmin perheväkivaltaa, uutisoidaan Hesarin verkkolehdiartikkelissa (31.12.2009). Siinä Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkijan Martti Lehden haastattelemana kerrotaan maahanmuuttajan syyllistyvän useimmiten perheväkivaltaan ja rikosentekijän olevan tyypillisesti selvinpäin sekä korostunein motiivi on mustasukkaisuus. Rikollisuustaso on olennaista korkeampi kuin valtaväestön, vaikka maahanmuuttajien rikosten lukumäärä onkin pieni. Uutisessa mainitaan, että maahanmuuttajanaisten riski kuolla henkirikoksen uhrina on kaksi kertaa niin suuri kuin syntyperäisten suomalaisten, mutta miesten kohdalla eroa ei ole. Toinen ikävämpi asia maahanmuutosta nousi otsikoihin 18. maaliskuuta 2010, kun Pohjois-Karjalan poliisi ja Rajavartiolaitos epäili Pohjois-Karjalassa olevan laitonta maahanmuuttoa. Helsingin Sanomien verkkolehden artikkelista kerrotaan, että maakuntaan on saapunut vuosina 2008–2009 kymmenen intialaista väärien asiakirjojen avulla ja kahta ulkomaalaistaustaista henkilöä epäillään maahantulon järjestämisestä. Toisella on pysyvä oleskelulupa Suomeen ja taustalla on salakuljetusorganisaatio, joka on hankkinut miehille väärät henkilötiedot. Uutisessa kerrotaan tärkeimmät tiedot, kuten mainitaan kaikkien henkilöiden olevan ulkomaalaisia ja valehdelleen turvapaikkahakemuksen yhteydessä.

Paljon on ollut keskustelua julkisuudessa nuorten turvapaikanhakijoiden ikätesteistä, jotka ovat rikkoneet useita perusoikeuksia, pidentävät turvapaikkahakemusten käsittelyaikoja sekä tulevat kalliiksi. Yksi aineistossani oleva Helsingin Sanomien artikkeli ”Professori Tuomas Ojanen on huolissaan tulijoiden oikeusturvasta: Ikätestit vastoin perusoikeuksia” (30.3.2010) käsittelee tätä kyseistä aihetta laajasti eri asiantuntijoi-

den avulla. Esimerkiksi otsikossakin viitataan Helsingin yliopiston valtiosääntöoikeuden professori Tuomas Ojasen ajatuksiin, että ihmisten pitäisi ymmärtää, mistä ikätesteistä on kysymys. Positiivisena asiana uutisessa kerrotaan hallituksen esittävän ikätestien kirjaamista lakiin ja vuonna 2009 poliisi on keskeyttänyt ikäarviointien tekemisen, kun eduskunnan oikeusasiamies arvosteli niitä perusoikeuksien vastaisiksi. Myös hyvänä asiana artikkelissa on se, että siinä kerrotaan taustaa ikätesteistä ja kuvaillaan toimenpiteitä sekä mainitaan tilastotietoa turvapaikanhakijoista että haastatellaan eri asiantuntijoita ja omana liitejuttunaan afganistanilaista 16-vuotiasta poikaa kuvan kera.

Artikkelissa ikätesteistä sanottua: ”Ikätestauksesta ei ole tarkoitus tehdä mitään automaatiota, vaan ideana on poimia selkeästi täysi-ikäiset pois alaikäisten joukosta”, Maahanmuuttoviraston turvapaikka yksikön johtaja Susanne Tengman.

”Lapsilla on oikeus kasvaa omassa ikäryhmässään. Lapsille tarkoitettuihin vastaanottokeskuksiin ei pidä tulla aikuisia”, sanoo professori, oikeushammaslääkäri Helena Ranta Hjelt-instituutista.

”Lääkäri kysyi muutaman kysymyksen, mittasi pituuden ja painon ja laittoi suulleni ja käteeni sellaisen laitteen. Testissä oli hyvä käydä, kun ikääni kerran epäiltiin”, kuvailee afganistanilainen Faisal Zafar.

Positiivisia asioita voisi nähdä ainakin kahdessa artikkelissa, jotka uutisoivat maahanmuuttajien suomen ja ruotsin kielitaidon parantamisesta. Tämä on paljon enemmän myönteisempi uutisaihe kuin käsittelemäni muiden artikkeleiden aiheet. Ensin uutisoitiin Helsingin Sanomien verkkolehdestä ”Maahanmuuttajien kielitaitojen parantamiseen miljoonia” (27.2.2010) aiheesta tiivistetyksi kuvan kera. Seuraavan päivänä uutinen julkaistiin isompana artikkelina ”Kulttuurirahastot kohentavat maahanmuuttajien kielitaitoa” Helsingin Sanomissa (28.2.2010) kahden kuvan sekä artikkelin lisäjatkajutuilla pienin otsikoin ”Maahanmuuttajanaisia uhkaa syrjäytyminen ja köyhyys” sekä maahanmuuttajien tapausesimerkkejä -juttu ”Junassa en ymmärrä mitään”.

Uutisessa kerrotaan, että maahanmuuttajien kielikoulutusta kehitetään Kulttuurirahaston avustuksella parilla miljoonalla, koska nykyinen kieliopetus ei tavoita kaikkia, eikä sen järjestäminen ole mallillaan. Kielikoulutus on liittynyt pääasiassa työnhakuun, mutta kotiäidit ovat jääneet sen ulkopuolelle. Koulutettavien lähtötasoja ei ny-

kyisessä kielikoulutuksessa ole pystytty huomioimaan. Artikkeleissa mainitaan siitä, että kymmenenkin vuotta Suomessa asunut voi olla kielitaidoton ja usein kielitaidottomuuteen liittyy myös huono yhteiskunnan tuntemus. Asioiden muuttumisesta parempaan kerrotaan, kuinka hanketta on rahoitettu sekä kehityssuunnitelman laadinnalla sekä uudenaikaisia kielikoulutusmalleja aletaan kokeilla eri kunnissa ja menetelmät saatetaan vakiinnuttaa. Uutisen aiheeseen on poimittu eräässä Suomea ulkomaalaisille kielikurssilla maahanmuuttajan näkemyksiä kielikoulutuksesta, kuten maahanmuuttajat tahtovat työllistyä ja ymmärtää nuorisokieltä.

”Hienoa, että asian tärkeys on huomattu”, sanoo maahanmuuttaja naisten kanssa työtä tekevän MoniNaisten Talon projektipäällikkö Nasima Razmyar.

”Ilo huomata, että he olivat nähneet, että maailman muuttuminen tuo uusia haasteita”, kommentoi maahanmuuttoministeri Astrid Thors.

Myös iloinen kohu-uutisaihe (Hesari 26.3.2010) on aineistossani se, kun kaksi isoäitiä, venäläinen Irina Antonova ja egyptiläinen Eveline Fedayel, ei käännytetty takaisin kotimaahan, vaan saivat jäädä Suomeen, jossa heidän lähimmät omaiset asuvat. Isoäidit hakivat oleskelulupaa, koska vanhuksia uhkasi kotimaassaan eläminen yksin vailla lähiomaisten tukea. Maahanmuuttovirasto ja korkein hallinto-oikeus ei myöntänyt heille oleskelulupaa ja siksi heitä uhkasi käännytys kotimaahansa. Artikkeleissa kerrotaan hallituksen sopineen, että ulkomaalaislakiin lisätään harkintavaltaa inhimillisten perusteiden huomioon ottamiseksi. Siksi poliisi ei tehnyt käännytyspäätöstä isoäideistä, vaan toimeenpano keskeytettiin. Mahdollisesta lainmuutoksesta artikkeleissa kerrotaan eri ihmisten mielipitein eli mikä ratkaisu on oikein. Nämä isoäidit saivat oleskeluluvan loppuvuodesta 2010, mutta egyptiläinen isoäiti menehtyi tammi-kuussa 2011. Lakimuutos ei astunut voimaan.

5.2 Maahanmuuttajat työelämässä

Maahanmuuttajat työelämässä nousi toiseksi aiheeksi uutisartikkeleiden joukosta. Tässä pääaiheeryhmässä käsitellään työperäistä maahanmuuttoa Suomessa ja maahanmuuttajien suomalaiseen työelämään liittyviä asioita. Uutisartikkeleita löytyi 10

kappaletta, mitkä käsittelevät työperäistä maahanmuuttoa yhteiskunnassamme. Näistä kymmenestä artikkelista seitsemän (7) kappaletta on Helsingin Sanomista ja kolme (3) artikkelia on Ilta-Sanomien. Viisi (5) artikkelia on Helsingin Sanomien sanomalehdestä ja loput artikkeleita ovat löytyneet verkkolehdistä HS.fi ja iltasanomat.fi. Joulukuulta 2009 on osunut aineistoon vain yksi artikkeli aiheesta ja muut yhdeksän artikkelia on tammikuulta maaliskuuhun 2010 ajalta. Maaliskuussa 2010 oli neljä artikkelia uutisia työperäisestä maahanmuutosta eli enemmän kuin muina kuukausina.

Uutisartikkeleiden otsikot ovat aikajanan mukaan vanhimmasta uusimpaan seuraavia: ”Pääkaupunkiseudun maahanmuuttajien työllistämiseen lisärahaa (iltasanomat.fi 9.12.2009)”, ”Maahanmuuttajanuorten ammattikoulutus jää usein kesken (HS 21.1.2010)”, ”Jo tuhannet vieraskieliset saavat vuosittain ammatin (HS 22.1.2010)”, ”Maahanmuuttajanaisen euro on 20 senttiä (HS.fi 1.2.2010)”, ”Maahanmuuttajia aletaan imeä töihin lisäväen voimin (HS 19.2.2010)”, ”Arjen auttajat (HS 28.2.2010)”, ”Yritykset torjuvat maahanmuuttajille räätälöidyt ohituskaistat (iltasanomat.fi 6.3.2010)”, ”Helsinki haluaa palkata enemmän maahanmuuttajia (HS.fi 7.3.2010)”, ”Helsingin kaupunki haluaa palkata lisää maahanmuuttajia (iltasanomat.fi 7.3.2010)” ja ”Osaajat on hankittava Suomeen (HS 29.3.2010)”.

Näistä artikkeleista käy ilmi erilaisia asioita maahanmuuttajista suomalaisessa työelämässä niin myönteisiä kuin huonompiakin asioita. Positiivisia asioita on selkeästi enemmän, mikä on maahanmuuttajien kannalta erittäin hyvä asia. Työperäinen maahanmuutto näyttää olevan pelkkien otsikoidenkin perusteella hyväksyttävä asia yhteiskunnassa. Maahanmuuttajat nähdään tarpeellisena Suomessa, kun he työllistyvät ja heihin halutaan panostaa. Käsittelemme uutisia pienissä alaryhmissä, joiden aiheet liittyvät jollain tavalla toisiinsa.

Töiden takia maahanmuuttajat nähdään yhteiskunnassa niin hyvänä asiana, että heitä on alettu viime vuosina työllistytään paremmin ja parantamaan heidän työllistymismahdollisuuksia. Esimerkiksi Ilta-Sanomat (9.12.2009) uutisoivat erittäin positiivisesti maahanmuuttajien työnsaannin edistämisestä. Tässä uutisessa kerrotaan, että pääkaupunkiseudun kunnat saavat vuonna 2010 valtiolta lisärahaa, jonka avulla maahanmuuttajille tarjotaan palkkatuki- ja työharjoittelupaikkoja sekä monikielistä neu-

vontaa kotoutumiseen liittyvissä asioissa. Eri tahot kirjoittivat aiesopimuksen, jonka tavoitteena on saada maahanmuuttajat nopeammin töihin ja tehostaa kotoutumista. Samaan aiheeseen liittyen Helsingin Sanomissa (19.2.2010) uutisoitiin siitä, että pääkaupunkiseudun maahanmuuttajien työnohjaus tehostuu, kun noin 40 ihmistä palkataan Helsingin, Espoon ja Vantaan työ- ja elinkeinotoimistoihin lisää tekemään maahanmuuttajien työnhakusuunnitelmia. Artikkelissa kerrotaan, että nämä lisäresurssit eivät kuitenkaan helpota kotouttamiskoulutuksen takkuamista. Näin ollen maahanmuuttajien on edelleen hankala saada toivomiaan kielikursseja ja koulutusta sekä motivaatiota vastaavaa työtä.

”Maassaolon alkuvaiheessa on usein hyvin suuri halu työntekoon. Systemin pitäisi imaista hakijat nopeasti työnputkeen ja kyetä tarjoamaan heille muutakin kuin siivoustyötä”, kritisoi Helsingin kaupungin maahanmuuttoasioiden johtaja Annika Forsander.

Samoista aiheista jatkavat nämäkin artikkelit. Maaliskuussa 2010 alettiin uutisoida positiivisen erityiskohtelun käytöstä maahanmuuttajiin työpaikoilla. Lehtiartikkeleiden mukaan positiivinen kohtelu tarkoittaa aliedustetun ryhmän suosimista. Esimerkiksi työhönotossa voidaan ottaa huomioon hakijan etninen tausta palkkaamalla tehtävään aliedustettuun ryhmään kuuluva henkilö, kuten maahanmuuttaja, jos työpaikalla on heitä erityisen vähän. Ensimmäisenä uutisoi Ilta-Sanomat (6.3.2010), että suomalaiset yritykset eivät halua käyttää positiivista erityiskohtelua maahanmuuttajiin, kun palkkaavat työvoimaa. STT:n kysely positiivisen erityiskohtelun käytöstä lähetettiin sähköpostilla noin 40 suurelle suomalaiselle työnantajalle. Hieman on myönteisempää suhtautumista julkisella puolella, etenkin kunnissa halutaan lisätä maahanmuuttajien osuutta työvoimasta. Ainakin Helsingin kaupunki harjoituttaa työhönotossa positiivista erityiskohtelua, koska kaupunki haluaa lisätä maahanmuuttajien määrää työvoimassaan. Kaupunki on kertonut pyrkivänsä palkkaamaan maahanmuuttajia työntekijöiksi samassa suhteessa kuin heitä on kaupungin asukasmäärässä. Näin kertovat samasta aiheesta Helsingin Sanomien verkkolehti (7.3.2010) ja Ilta-Sanomien verkkolehti (7.3.2010).

Hyvänä asiana pidettäköön myös, että jo tuhansia vieraskielisiä nuoria valmistuu ammattiin Suomessa joka vuosi. Tästä aiheesta uutisoi Helsingin Sanomat (22.1.2010). Pienessä artikkelissa on kuva maahanmuuttajatyöstä, joka pesee toi-

sen tytön tukkaa Vaihtoehtoisessa ammattikoulussa. Artikkelissa käsitellään Opetushallituksen julkaisemaa tilastoraporttia, jossa kerrotaan muun muassa tilastoa vieraskielisten opinnoista Suomessa eli esimerkiksi 4000 opiskelijaa suoritti vuonna 2007 toisen asteen opinnot ja opintojen keskeyttämisprosentti oli vieraskielisillä 14–15 prosenttia, kun kantaväestöllä oli noin 10. Ammatillisessa koulutuksessa vieraskielisten opiskelijoiden osuus oli neljä prosenttia. Erityisesti oppisopimuskoulutus on vetänyt ulkomaalaisia. Uutisessa mainitaan myös vieraskielisten oppilaiden osuuden kasvaneen myös peruskoulussa ja korkeakoulussa.

Ikävämpänä asiana on se, että maahanmuuttajanuorten suuri keskeyttämisriski ammattikoulussa puhuttaa. Sanomalehti uutisessa (22.1.2010) kerrotaan, että erityisen suuri keskeyttämisriski on ensimmäisen polven maahanmuuttajilla, jotka ovat asuneet ja käyneet koulua Suomessa vain muutaman vuoden ja joilla on vähäinen koulutustausta kotimaastaan. Tästä aiheesta uutisoi myös Helsingin Sanomien (21.1.2010) hyvin lyhyt artikkeli ”Maahanmuuttajanuorten ammattikoulutus jää usein kesken”, jossa tiivistäen kerrotaan tilastoraportista maahanmuuttajanuorten opintojen keskeyttämisestä. Lisäksi siinä kerrotaan, että keskeyttämisriskiä lisää kesken oleva nuoren kotoutuminen. Asiaa voi parhaiten ehkäistä osaava opettaja. Näin kertovat maahanmuuttajataustaiset opiskelijat.

Omana aiheenaan löytyi aineistosta yksi maahanmuuttajanaisten palkkaukseen liittyvä uutinen Helsingin Sanomien verkkolehdestä (1.2.2010). Tässä uutisessa kerrotaan kahden asiantuntijan avulla maahanmuuttajanaisten eriarvoisuudesta työelämässä palkkauksen suhteen. Taloudellisesti maahanmuuttajanaiset ovat hyvin heikossa asemassa, koska heidän euro on vain noin 20 senttiä. Suomalaisen naisen euro on taas 82 senttiä. Etnisten suhteiden foorumin puheenjohtajan Ritva Viljasen mukaan maahanmuuttajanaiset kärsivät Suomessa kasautuvasta syrjinnästä sekä heikon kielitaidon lisäksi maahanmuuttajat tuntevat useimmiten huonosti yhteiskuntaa ja ovat usein työttömiä. Uutisessa kerrotaan myös siitä, että Suomen nykyinen tasa-arvopolitiikka ei juuri auta heikommassa asemassa olevien maahanmuuttajanaisten asemaa. Lisäksi uutisessa mainitaan maahanmuuttajien huonosti toteutuneista perusoikeuksista, kuten somalien syrjimisestä, somalien joutumista rikosten uhreiksi sekä somalit ovat kokeneet väkivaltaa ja uhkailua.

”Tämän perusteella voi väittää, että perustuslaissa turvatut yhdenvertaisuus sekä hengen ja terveyden suoja ei toteudu Suomessa somalien kohdalla”, sanoo apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalainen.

Työperäinen maahanmuuttopolitiikka puhuttaa Helsingin Sanomien artikkelissa ”Osaajat on hankittavat Suomeen. Keith Silverang haastaa Suomen riskinottoon maahanmuutossa (29.3.2010)”. Tässä artikkelissa Technopoliksen toimitusjohtaja yhdysvaltalaistaustainen Keith Silverang kertoo näkemyksiään Suomen työvoimatarpeesta, kuten tarvitaan osaavia insinöörejä, myyjiä, yrittäjiä, ahkeria ihmisiä, jotka tuovat yhteiskuntaan draivia ja ymmärtävät, mitä ihmiset maailmalla haluavat ja tarvitsevat. Hänen mukaansa mikään muu ei tulevaisuuden kannalta ole tärkeää kuin johdonmukainen maahanmuuttopolitiikan kehittäminen työvoiman houkutteluun. Artikkelissa on toimitusjohtaja Silverangista profiilitietoja, kuinka päätyi Suomeen ainoaksi ulkomaalaistaustaiseksi pörssiyhtiöiden vetäjäksi sekä kuvaillaan grafiikkakuvien avulla vuoden 2009 työluvista, työlupahakemuksien kansalaisuuksista ja mihin ammattialoihin lupahakemuksia tuli että eri toimijoiden näkemyksiä ulkomailta hankitusta työvoimasta Suomessa. Eniten tuli siivoojia, kokkeja ja puutarhatyöntekijöitä vuonna 2009.

”Suomen ongelmana on, että väki vanhenee, mutta ei ole maahanmuuttopolitiikkaa, jolla tekijöitä haettaisiin maahan ja joka saisi ihmiset jäämään”, huomauttaa toimitusjohtaja Keith Silverang.

Toista mieltä työvoiman lisäämisestä on sisäministeriön maahanmuutto-osaston projektipäällikkö Tapani Kojonsaari: ”Vetovoimastrategian suunnittelussa ei olla kampanjavaiheessa. Ensin pitää katsoa, mitkä alat kaipaavat tulijoita ja mihin ei tarvita työvoimaa.”

Yksi mielenkiintoisimmista uutisartikkeleista aineistossani on Arjen auttajat, joka uutisoitiin 28.2.2010 Helsingin Sanomien kulttuuriosiossa. Artikkelin koostuu haastatelluista maahanmuuttajista suomalaisessa työelämässä eri aloineen, tilastoinnista sekä yhdestä isosta kuvasta ja neljästä pienemmästä kuvasta, joissa kuvataan maahanmuuttajia erilaisissa työtilanteissa. Artikkelin on tehty toimittajan näkemyksen ja kokemuksen mukaan kerrontatyylillä, missä toimittaja on tarkkaillut viikon ajan vastaantulevia maahanmuuttajia erilaisissa työtehtävissä ja on haastatellut heitä. Artikkelissa avataan esimerkein maahanmuuttajan tyypillisiä ammatteja, joihin he joutuvat tai pääsevät Suomessa työskennellessään. Yleisin ammatti on siivoojan työ, joka on heikosti kieltä taitavien maahanmuuttajien perinteinen sisääntuloammatti. Esimerkiksi

laivasiivousta tekee 80 prosenttia. Myyjän työ on taas toiseksi yleisin ulkomaalais-taustaisten ammatti. Myös horeca-työt eli hotel, restaurant, cafe ovat siivouksen lisäksi perinteisiä ammatteja. Hoiva-alalle etsitään lisää työntekijöitä ulkomailta, liikenne- ja logistiikka tarjoavat töitä varastomiehille ja postinkäsittelijöille eli maahanmuuttajat tekevät sellaisia töitä, mitä valtaväestö ei mielellään haluaisi tehdä. Helsingissä bussikuskit ovat joka toinen maahanmuuttajataustaisia. Yrittäjäksi ryhdytään yleensä pakosta. Näin edellä kuvatuista ammateista artikkelissa kerrotaan muun muassa pienen tietotekstin kautta.

Arjen auttajat -artikkelissa kerrotaan tilastolukujen kautta asioita ulkomaalaistaustaisista sekä kuvaillaan heidän työtään Suomessa kohtaamisten ja haastattelujen kautta. Suomeen muutetaan paremman elämän toivossa tai asiantuntijaksi, mutta Suomesta myös muutetaan maailmalle asiantuntijatoihin tai kivemman elämän toivossa. Suomessa vaan ei tilastoida muuttajien koulutusta. Eriarvoisuus puhuttaa uutisartikkelissa, koska se näkyy suomalaisilla työpaikoilla. Kuten nuoria neuvotaan, mutta aikuisia ei. Jos työhön ja työkuultuuriin perehdyttäminen jää heikoksi, niin maahanmuuttajan on vaikea saada tukevaa jalansijaa työmarkkinoilta. Työtä etsivien massaa on aina kohdeltu kaltoin, näin kerrotaan artikkelissa työn eriarvoistumisesta. Työelämässä eteneminen riippuu myös siitä, minkä ikäisenä muuttaja on tullut maahan ja kieltä on osattava, jotta saa töitä. Tämän artikkelin toimittaja tuli siihen tulokseen, ettei arjelle voi lukea ”mamukerrointa” ja toteaa kysymyksellä, voiko maahanmuuttajaksi enää sanoa ihmistä, joka on asunut Suomessa aikuisikänsä, oppinut kielen ja saanut kansalaisuuden.

”Minä pidän tästä työstä, suoritan merkonomi tutkintoa ja haluan alalla eteenpäin. Työtunteja saisi olla enemmän”, sanoo myyjä Shady Bahir, Pohjois-Irakista Suomeen muuttanut.

”Työpaikoilla puhutaan vähän, ollaan etäisiä ja varovaisia, mutta kun luottamuksen saa, se myös pysyy”, kuvailee somaliasta tullut Omar Jama työnopastaja postissa.

”Ihminen ei muutu. Valta, vallan käyttö ja sen moninaiset muodot, esimerkiksi työntekijäryhmien vieroksunta, elävät ja muuttuvat. Työelämässä osataan puhua vaikeistakin asioista, mutta maahanmuuttajat ovat laikaistu erilleen muusta työelämästä”, kertoo dosentti Sirpa Wrede.

5.3 Poliittista maahanmuuttokeskustelua

Poliittista maahanmuuttokeskustelua nousi kolmanneksi aiheeksi uutisartikkeleiden joukosta. Tässä pääaiheryhmässä käsitellään poliittisia asioita maahanmuutosta ja maahanmuuttajista Suomessa poliitikkojen sanoin. Uutisartikkeleita löytyi 16 kappaletta, mitkä käsittelevät maahanmuuttopolitiikkaa yhteiskunnassa. Näistä 16 artikkelista 14 kappaletta on Helsingin Sanomista ja kaksi (2) on Ilta-Sanomista. Kuusi (6) artikkelia on Helsingin Sanomien sanomalehdestä ja loput artikkelit ovat verkkolehdistä HS.fi ja iltasanomat.fi. Joulukuulta 2009 ja tammikuulta 2010 ei ole aineistossa yhtään artikkelia koskien maahanmuuttopolitiikkaa. Helmikuussa 2010 on uutisoitu viiden artikkelin verran, mutta maaliskuussa on jopa yhdentoista artikkelin verran uutisoitu maahanmuuttopolitiikasta poliitikkojen silmin.

Uutisartikkeleiden otsikot ovat aikajanan mukaan vanhimmasta uusimpaan seuraavia: "Maahanmuuttoministeri ei halua Suomeen islamilaista koulua (HS.fi 5.2.2010)", "Kokoomus kannattaa työperäistä maahanmuuttoa (HS.fi 23.2.2010)", "Kokoomusnuorten johtaja luopuisi kiintiöpakolaisista (HS.fi 23.2.2010)", "Paavo Väyrynen: Pakolaiskiintiötä pienennettävä, poistettava (HS.fi 23.2.2010)", "Vihreät ja vasemmistoliitto suuttuivat Väyrysen pakolaispuheista (HS.fi 24.2.2010)", "Stubb: Mamukeskustelu on muuttunut vastenmieliseksi (HS.fi 19.3.2010)", "Thors: Hallituksen tuomittava hyökkäykset ilmaisuvapautta kohtaan (HS.fi 19.3.2010)", "Thors: Keskustelua maahanmuutosta johdetaan tahallaan harhaan (HS 20.3.2010)", "Katainen: Maahanmuuttopolitiikasta voitava puhua (iltasanomat.fi 22.3.2010)", "Katainen: Maahanmuuttokeskustelu haluttu vaietaa (iltasanomat.fi 22.3.2010)", "Maahanmuutto puhutti väkeä kokoomusristeilyllä (HS 23.3.2010)", "Maassa maan tavalla` hiertää. Vihreät haukkuu Jutta Urpilaisen maahanmuuttopuheet (HS 27.3.2010)", "Maahanmuuttokeskustelu ärhäköitti vasemmistopomot (HS 28.3.2010)", "Sinnemäki ja Urpilainen sotasilla maan tavasta (HS 28.3.2010)", "Vasemmistoliitto kohentaisi kotouttamista (HS.fi 28.3.2010)" ja "Yli puolet kiristäisi maahanmuuttoa. Maahanmuuttokriittinen Homma -yhdistys teetti oman tutkimuksen (HS 31.3.2010)".

Politiikassa puhuttaa maahanmuutto Suomessa, kuten erityisesti maahanmuuttajat yhteiskunnassa, työperäinen maahanmuutto ja kiintiöpakolaiset. Näissä artikkeleissa eri puolueet ja puolueiden johtajat ja muut kansanedustajat tuovat omia näkemyksiä

esille maahanmuuttajista Suomessa ja käyvät kiivaita keskusteluita maahanmuuton tarpeesta yhteiskunnassa. Lähes kaikissa artikkeleissa on kansanedustajien kuvia, mitkä ovat enemmän äänessä juuri kyseisessä uutisessa. Kaikista otsikoista käy hyvin ilmi, minkä puolueen ajatuksia tuodaan esille ja kuka kansanedustaja on sanonut mielipiteensä. Aineistoni ja tekstini koostuvat viime eduskuntakauden kansanedustajien sanomisista, joten edustajat ovat saattaneet vaihtua uuden vuoden 2011 eduskuntavaalien myötä. Käyn artikkeleita puolueittain läpi, koska sillä tavalla saa suurpiirteisen käsityksen eri puolueiden maahanmuuttopolitiikan peruslinjoista.

Olen laittanut käsiteltäväksi tähän pääryhmään yhden ison tutkimusartikkelin, jossa Homma – yhdistys teetti tutkimuksen. Siinä selviteltiin maahanmuuttopolitiikka – aiheisia mielipiteitä ja vastaajia oli 905. Tutkimusaineisto on koottu Taloustutkimus Oy:n Internet-paneelissa ja otos painotettiin puoluekannatuksen mukaan väestöä edustavaksi. Tutkimusuutinen julkaistiin Helsingin Sanomissa 31.3.2010. Hommaforum on verkkoyhteisö, joka kerää yhteen suomalaisen maahanmuuttopolitiikan kriitikoita. Tämän tutkimuksen mukaan Suomen maahanmuuttopolitiikka on liian löyhää, kuten 91 prosenttia on sitä mieltä, että rikoksista tuomittuja ulkomaalaisia pitäisi voida karkottaa Suomesta nykyistä helpommin. Kuitenkin yli puolet vastaajista hyväksyisi turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksen lähelle kotiansa. Eri puolueiden äänestäjistä perussuomalaisten kannattajat suhtautuvat tiukemmin Suomen nykyiseen maahanmuuttopolitiikkaan, jopa 97 prosenttia pitää sitä löyhänä. Lähes puolet kaikista vastaajista vaikeuttaisi turvapaikanhakijoiden ja kiintiöpakolaisten sekä turvapaikan saaneiden perheenjäsenten tuleamista maahan. Uutisessa kerrotaan, että tutkimuksessa piti ottaa kantaa viisiportaisella asteikolla täysin samaa mieltä - täysin eri mieltä.

Lisänä tässä uutisessa on haastattelu puolueiden (8) maahanmuuttopolitiikan peruslinjauksista puoluesihteerien kertomana. Yhteenveto peruslinjauksista:

-Keskusta: Yksilöllisen kotoutumisen ja kielikoulutuksen tehostaminen (erityisesti nuoret ja naiset), työllisyyden parantaminen, maahanmuuttopolitiikka tulee olla myönteistä ja realistista

-Kokoomus: Tarvitaan työperäistä maahanmuuttoa, turvapaikanhakijoiden inhimillinen kohtelu taattava, ei perusteettomia turvapaikanhakijoita

-*sosialidemokraatit*: Osallisuutta korostava maahanmuuttopolitiikka, ”maassa maan tavalla” oikeuksien ja velvollisuuksien kautta, maahanmuuttajilla oikeus työhön ja turvaverkkoihin

-*Vihreät*: Saa tulla etsimään työtä, turvaa ja parempaa elämää, monikulttuurisuus on tosiasia

-*Vasemmistoliitto*: Tasa-arvo, yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet maahanmuuttajille, naisten tarpeet otettava huomioon muun muassa kielikoulutuksessa

-Suomen *ruotsalainen kansanpuolue*: Suomi tarvitsee työperusteista maahanmuuttoa, oleskelulupajärjestelmä virtaviivaistettava

-*Kristillisdemokraatit*: Maahanmuutto tarpeen, kunnioittavat maahanmuuttajien kulttuuritaustaa, maassa arvostetaan omia kristillisille juurille perustuvia perinteitä

-*Perussuomalaiset*: ”Maassa maan tavalla”, aktiivinen halu työllistyä, valtion varoja ei pidä käyttää maahanmuuttajien oman kulttuurin säilyttämiseen

Otan ensimmäiseksi käsiteltäväksi puolueeksi Kansallisen Kokoomuksen (kok), joka nyt 17.4.2011 käydyissä eduskuntavaaleissa nousi Suomen suurimmaksi puolueeksi 44 paikallaan. Lehtiartikkeliuutisaineistossa ainakin kuusi käsittelee kokoomuksen mielipiteitä maahanmuutosta ja niitä uutisia käsittelen seuraavissa kappaleissa. Hesarin kahdessa verkkolehdessä (23.2.2010) uutisoitiin kokoomuksen peruslinjoista, kuten kokoomuksen kannattavan työperäistä maahanmuuttoa sekä kokoomusnuorten johtajan omia mielipiteitä linjauksista. Kokoomuksen peruslinjaukset yhden artikkelin mukaan ovat työperäisen maahanmuuton tukeminen, kunnollinen kotouttaminen, kansainvälisistä velvoitteista kiinni pitäminen ja vaikka maahanmuuttajilla on oikeus harjoittaa uskontoaan, niin se ei missään tilanteessa oikeuta Suomen lakien rikkomiseen. Myös artikkelissa käsitellään siitä, että maahanmuuton ongelmista tulee puhua avoimesti, eikä ongelmista saa vaieta, koska se muuten radikalisoi ihmisiä. Näin pohtivat Kokoomuksen puheenjohtaja Jyrki Katainen ja kansanedustaja Ben Zyskowitz.

Toinen uutinen käsittelee kokoomusnuorten liiton puheenjohtaja Wille Rydmanin ajatuksia, että Suomen maahanmuuttopolitiikan peruslinjoihin kuuluva monikulttuurisuuden korostaminen on väärin. Kuulemma ongelmia tulee silloin, jos maahanmuuttajat sijoitetaan suurina joukkoina lähelle toisiaan, eivätkä he integroidu suomalaiseen yhteiskuntaan. Esimerkkinä hän mainitsee somalit. Myös hänen mukaansa kiintiöpako-

laisten vastaanottamisesta pitäisi luopua. Artikkelissa kerrotaan, että nämä linjaukset muistuttavat perussuomalaisten linjauksia, joten ristiriitaisia mielipiteitä syntyy. Kokoomuksen puoluesihteerin Taru Tujusen mukaan Rydman ei puhu tässä puolueen äänellä, mutta oikeus mielipiteeseen on hänelläkin.

”Keskeisin ero on siinä, että perussuomalaisilla on aika ajoin ollut taipumusta syyllistää maahanmuuttajia. Minun nähdäkseni maahanmuuttajissa ei ole mitään vikaa, mutta järjestelmässä sitä vastoin kyllä on”, korostaa kokoomusnuorten puheenjohtaja Wille Rydman.

”Kokoomus kannattaa sitä, että Suomi pitää kiinni kansainvälisistä sitoumuksistaan, myös niistä, jotka koskevat humanitaarisen avun antamista”, kertoo Kokoomuksen puoluesihteerin Taru Tujunen.

Kokoomus nousee aineistossa positiiviseen valoon sillä, että esimerkiksi ulkoministeri Alexander Stubbin (kok) kertoessa julkisesti mielipiteensä maahanmuuttokeskusteluun. Hänen mukaansa vellova keskustelu on kääntynyt pahasti vinksalleen. Ulkoministerin ajatuksista uutisoi Helsingin Sanomien verkkolehti 19.3.2010.

”Maahanmuuttokriittinen näkökulma, se ääripää, dominoi keskustelua. Keskustelu on liian yksipuolista. Siinä haiskahtaa rasismi, siinä haiskahtaa nationalismi, populismi ja ksenofobia (muukalaisviha). Se on hyvin vastenmielistä. Olen nähnyt viime aikoina liian vähän ihmisiä, jotka sanovat maahanmuuton olevan Suomelle hyvä asia. Maahanmuuton pitää tuntua oikeudenmukaiselta kaikkia osapuolia kohtaan”, sanoo Stubb.

Niin kuin aikaisemmin on tullut esille, niin ongelmista on voitava puhua avoimesti. Alexander Stubbin kertoman mukaan ongelmia on kaksi: suomalaisella yhteiskunnalla on vaikeuksia asenteellisella tasolla ottaa vastaan maahanmuuttajia. Toisaalta suomalaisella järjestelmällä on ollut huono valmius ottaa turvapaikanhakijoita, kun niiden määrä on niin voimakkaasti kasvanut ja näihin epäkohtiin pitäisi puuttua. Syyinä asenteisiin voi olla, että kansalaisia kiihdyttää se, kun turvapaikanhakijoita tulee paljon Bulgariasta ja Romaniasta, jotka molemmat ovat EU-maita ja aika turvallisia. Stubb myöntääkin artikkelissa, että Suomi on ollut liian houkutteleva kohde turvapaikan hakijoille. Stubbin mukaan kansalaisten asenteita pitäisi muuttaa avoimella keskustelulla, kuten maahanmuuttajat ja uussuomalaiset mukaan keskusteluun. Lisäksi artikkelissa käsitellään sitä, että ristivetoa kokoomuksen sisällä on aiheuttanut kokoomusnuorten puheenjohtaja Wille Rydman. Stubb antaa artikkelissa noottia Ryd-

manille, jonka mukaan monikulttuurisuuden korostaminen on väärin. Stubb tyrmää nämä Rydmanin ajatukset täysin.

Kokoomuksen puheenjohtaja, valtionvarainministeri Jyrki Katainen on samoilla linjoilla Alexander Stubbin kanssa (kok) maahanmuuttokeskustelusta. Kaksi Ilta-Sanomien verkkolehtiartikkelia (22.3.2010) uutisoi Kataisen mielipiteitä maahanmuuttopolitiikasta hieman eri otsikoin. Artikkeleissa Katainen moittii poliitikkoja ja mediaa siitä, että keskustelu on maahanmuuttajista haluttu vaihtaa. Tärkeää olisi ottaa maahanmuuttajat mukaan keskusteluun. Erilaiset mielipiteet on sallittava, mutta ei hyväksyä rasismia. Katainen arvioi, että yhteiskunnan eliitti ei ole osannut osallistua maahanmuuttokeskusteluun. Uutisessa kerrotaan myös, että Kataisen mielestä ihmiset on nykytilanteessa jaettu tarpeettoman jyrkästi suvaitseviin ja suvaitsemattomiin. Se on hänen mukaansa loukannut monia, jotka suvaitsevat erilaisuuden, mutta kokevat epäoikeudenmukaisuutta nykyisen maahanmuuttopolitiikan käytännöissä.

”Olemme halunneet vaihtaa keskustelun, jotta voisimme lähettää yhdenmukaisen viestin siitä, että Suomessa ei sallita rasismia. Asenne on oikea, mutta samalla olemme tulleet tukahduttaneeksi myös terveen ja tarpeellisen keskustelun maahanmuuttopolitiikasta”, Jyrki Katainen (kok) sanoo.

Vähän humoristisesti ja viihteellisesti kerrotaan kuvan kera kokoomusristeilystä eli kokoomuksen 1300 kannattajan Toivo elää -hyvinvointiristeilystä Tallinaan Helsingin Sanomien artikkelissa 23.3.2010. Uutisessa kerrotaan, että maahanmuutto puhutti risteilyllä. Linjapuheessa kokoomuksen puheenjohtaja Jyrki Katainen kertoi tekevänsä kaikkensa, jotta Suomi on hyvinvointiyhteiskunta, joka tuottaa tasa-arvoa ja tulevaisuuden uskoa. Artikkelissa kerrotaan, että avainsanoja ovat korkea osaaminen, sivistys, monikulttuurisuus, erilaisuuden suvaitseminen ja yksilöllisyyden arvostaminen. Uutisessa kerrotaan myös, kuinka ulkoministeri Alexander Stubb juoksi laivalla kilpaa ex-huippujuoksijan Wilson Kirwan kanssa ja kuinka Stubbia haastateltiin ulkopolitiikasta.

Otan toiseksi puolueeksi sosialidemokraatit (SDP), joka nyt käydyissä eduskuntavaaleissa 17.4.2011 nousi toiseksi suurimmaksi puolueeksi 42 paikallaan sekä samalla käsittelen puoluetta vihreät (vihr.), joka nousi eduskuntavaaleissa kuudenneksi 10 paikallaan. Aineistossa ainakin kaksi artikkelia käsittelee hyvin vähän sosialidemo-

kraattien ajatuksia maahanmuutosta ja lisäksi yhdessä on maininta SDP:n maahanmuuttolinjauksesta. Vihreät ovat kolmessa uutisessa mukana. Kohun on nostattanut SDP:n puheenjohtajan Jutta Urpilaisen puhe, että maassa pitää elää maan tavalla, josta aineistossani olevaa kaksi Helsingin Sanomien artikkelia uutisoi. Isossa Helsingin Sanomien sanomalehti uutisessa (27.3.2010) vihreät eivät ymmärrä Jutta Urpilaisen maahanmuuttolinjausta, jota Urpilainen puolustaa viitaten lakien noudattamiseen. Anni Sinnemäki muistuttaa, että Suomessa on hyvin erilaisia elämäntapoja. Myös vihreiden eduskuntaryhmän johtaja Ville Niinistö ihmettelee artikkelissa, miten lakien noudattaminen voi olla suomalainen erityispiirre, ”maan tapa”.

Jutta Urpilaisen (SDP) lausuntoa on tulkittu niin, että Sdp on maahanmuuttovastainen. Urpilainen perusteli puhettansa sillä, että maassa maan tavalla -ajatus kiteytyy siihen, että kaikilla on samat oikeudet ja velvollisuudet. Esimerkiksi hän on mieltä, että tyttöjen ympärileikkausta tai pakkoavioliittoja tai kunniamurhia ei pidä Suomessa hyväksyä. Sinnemäki on myös samaa mieltä, että Suomessa noudatetaan suomalaisia lainsäädäntöä. Näin uutisoidaan Helsingin Sanomissa (28.3.2010).

”Sitten olisi varmaan kannattanut puhua lainsäädännöstä. Minulle tulee maan tavasta mieleen kaksi asiaa: toinen on keskustapuolueen erilaisilta säätiöiltä saama vaaliraha ja toinen on suvivirsi. Kyllä olennaista on puhua, että meitä koskevat täällä samat julkilausutut lait ja pelisäännöt, kuin puhua epämääräisesti maan tavasta, joka viittaa siihen, että me kaikki eläisimme täsmälleen samalla tavalla, jollain määrittelemällä tavalla”, Anni Sinnemäki sanoo.

Tämä laajempi sanomalehtiutinen (27.3.2010) koostuu muun muassa Vihreiden Ville Niinistön ja Anni Sinnemäen yhteiskuvasta, faktatietoa maahanmuuttajista, ”Demarit moittivat aiemmin perussuomalaisia samasta asiasta -poiminnasta sekä uutisanalyysi lisäosiosta. Uutisanalyysi – osiokohdassa ”Maahanmuuttokeskustelussa on menossa uusi vaihe” kerrotaan, että enää ei pärjää pelkällä ennakkoluulojen tuulettamisella. Lisäksi analyysissä kerrotaan, että tiedotusvälineissä käynnissä olevassa keskustelussa on mukana yksittäisiä ihmisiä, viranomaisia, asiantuntijoita ja poliitikkoja ja vihdoin myös maahanmuuttajia. Kirjoituksessa pohditaan, että vastuu maahanmuuton haasteiden sovittamisessa on lopulta poliitikoilla ja että keskustelu vaikuttaa puolueisiin, mutta sen pitäisi toimia myös päinvastoin.

Vihreät pelkäävät, että maahanmuuton ongelmat jäävät ratkaisematta, jos energia menee keskusteluun siitä, onko maahanmuuttaja hyvä vai paha. Yhdeksi suurimmaksi ongelmaksi Sinnemäki (vihr.) nostaa uutisessa (27.3.2010) työllistymisen esteet ja siksi kielikoulutukseen pitäisi nopeammin päästä. Artikkelissa kerrotaan, että Sinnemäen mukaan kiintiöpakolaisten olevan avun tarpeessa, kuten Suomi on ottanut erityisen vaikeita tapauksia, esimerkiksi seksuaalirikoksen uhreja.

Lisäksi vihreät ovat olleet myös suutuksissaan kiintiöpakolaisia koskevasta asiasta. Keskustan ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paavo Väyrynen aiheutti tuhtumusta muissa puolueissa, kun hän torjui kokoomusnuorten puheenjohtajan Wille Rydmanin ehdotuksen lopettaa kiintiöpakolaisten ottamisen Suomeen ehdottamalla kiintiön pienentämistä ja huolellista harkintaa kiintiöpakolaisten valinnassa. Väyrynen (kesk) on myös vastustanut maahanmuuttoasioita käsittelevässä ministeriövaliokunnassa pakolaisten vastaanottamisesta Kongosta siksi, koska he ovat kokemusten mukaan kotoutuneet Suomeen erityisen huonosti. Tällekin ehdotukselle ei ole tullut tukea. Väyrynen sanoo toivovansa muiden puolueiden tavoin, että Suomen pakolais- ja maahanmuuttopolitiikasta käytäisiin ennakkoluuloton keskustelu. Näin Väyrysen ajatuksista uutisoidaan Helsingin Sanomien verkkolehdessä (23.2.2010). Keskusta nousee esille aineistossani vain tämän uutisen kautta ja Väyrysen mielipiteitä kritisoidaan seuraavan päivän uutisartikkelissa kovin ottein. Keskusta hävisi suurimman puolueen paikan 17.4.2011 käydyissä eduskuntavaaleissa ja sai vain 35 eduskuntapaikkaa, joten nousi uudelle eduskuntakaudelle neljänneksi suurimmaksi puolueeksi.

”Jos Suomi pienentäisi kiintiötään, voisimme vastaavasti lisätä muuta tukeamme YK:n pakolaisjärjestöille, jolloin toimintamme pakolaisten auttamiseksi tehostuisi entisestään. Olen ehdottanut hallituksen piirissä kiintiön pienentämistä, koska Suomen pakolaiskiintiö on suhteellisesti laskien yksi EU:n ja koko maailman suurimmista”, kertoo Paavo Väyrynen (kesk).

Vihreät sekä vasemmistoliitto verkkolehti uutisartikkelin (24.2.2010) otsikon mukaan suuttuivat Väyrysen pakolaispuheista. Artikkelissa kerrotaan, että Suomi ei ole koskaan vastaanottanut täyttä (750) kiintiötä pakolaisia moniin vuosiin. Vihreiden varapuheenjohtaja Jyrki Kasvi hämmästelee Väyrysen puheita, että mitä Väyrysellä on kongolaisia naisia ja lapsia vastaan, koska käytännössä kongolaiset kiintiöpakolaiset ovat olleet Ruandan pakolaisleireiltä tulevia, järjestelmällisesti pahoinpideltyjä ja rais-

kattuja naisia lapsineen. Kasvi vielä leimaa Väyrysen kannanoton niin, että vaatimus kiintiöpakolaisten määrän vähentämisestä kertoo paljon sekä Väyrysen arvoista että myös keskustan vaalipiirin äänestäjien kosiskelusta. Myös vihreiden puheenjohtaja Anni Sinnemäki ihmettelee uutisessa, että ensimmäisenä haluttaisiin estää juuri kaikkein heikoimmassa asemassa olevien, usein naisten ja lasten, auttaminen. Lisäksi Sinnemäki toteaa, että maailman pakolaisongelmista suurimman vastuun kantavat paljon Suomea köyhemmät maat. Uutisessa on lainattu Kasvin sekä Sinnemäen blogikirjoituksia. Vasemmistoliitto on myös samoilla linjoilla vihreiden kanssa.

”Väyrysen puheet huonosta kotoutumisesta ovat huonosti harkittuja perusteita pakolaisten vähentämiselle. Kotouttamisen hoitamisessa on syytä katsoa peiliin. Pakolaisten kotouttamiseen ja maahan asettumiseen on varattava riittävät varat. Tässä on koko hallituksella vastuu. Kotouttamisen ei satsattu nyt riittävästi”, kertoo Vasemmistoliiton puoluesihteerä Sirpa Puhakka.

Vasemmistoliitto on aineistossani kolmessa artikkelissa kertomassa näkemyksiä maahanmuuttopolitiikasta, kuten äskeisessä kappaleessa. Vasemmistoliitto (vas.) on 17.4.2010 käydyissä eduskuntavaaleissa nyt viidenneksi isoin puolue 14 paikallaan. Helsingin Sanomien verkkolehti uutisen (28.3.2010) mukaan vasemmistoliitto kohentaisi kotoutumista. Artikkelissa kerrotaan, että vasemmistoliitto katsoo uudessa maahanmuuttoliittisessä ohjelmassaan, että maahanmuuttajajärjestöjen kotoutumisessa tulee vahvistaa järjestöille myönnettävän kotouttajastatuksen avulla sekä vasemmistoliitto haluaa kotouttamissuunnitelman lakisääteiseksi oikeudeksi koskemaan kaikkia maahanmuuttajia ja heidän perheenjäseniään. Lisäksi heidän mukaan työelämän pelisääntöjen tulee olla samat kaikille, kuten työolojen ja palkkojen polkeminen maahanmuuttajia hyväksikäyttämällä tulisi laittaa kuriin.

Myös Helsingin Sanomien sanomalehtiartikkeli (28.3.2010) uutisoi lyhyesti vasemmistoliiton maahanmuuttolinjauksista. Näin uutisessa kerrotaan linjauksista: maahanmuuttajien käyttöön kieli- ja kulttuuriseteleitä, joilla tuetaan kieliopintoja ja tutustumista suomalaiseen kulttuuriin sekä erityistä huomiota kiinnitettävä maahanmuuttajajansiiin, joilla on muita suurempi riski syrjäytyä puutteellisten kieliopintojen vuoksi. Maahanmuuttokeskustelu on saanut vasemmistoliitonkin kertomaan oman kantansa asiaan, kuten ihmettelevät artikkelissa Sdp:n puheenjohtajan Urpilaisen maassa maan tavalla – lausuntoa maahanmuuttajista.

”Eriarvoisuuden hyväksyvät, avoimen rasistiset, sosiaaliturvan tarvitsijoita syyllistävät ja väkivaltaa ihannoivat viestit ovat uhkaamassa sitä hyvää, mitä me ja edeltäjämme olemme rakentaneet”, sanoo Vasemmistoliiton puoluevaltuuston puheenjohtaja Katja Syvärinen.

Maahanmuuttoasioista vastaava maahanmuuttoministeri Astrid Thors (RKP) on aineistossani noussut esille kolmen uutisartikkelin verran. Helsingin Sanomien verkkolehti 5.2.2010 uutisoi, että maahanmuuttoministeri ei halua Suomeen islamilaista koulua. Thors ei suhtaudu myönteisesti siihen, että muslimilapset eristetään omiin kouluihinsa. Hän toteaa, että jos islamin uskonnonopetus peruskouluissa ei ole tarpeeksi hyvää, on koulutettava islamin opettajia. Uutisessa kerrotaan islamilaisten koulun kannattajien perusteluita muslimin oman koulun perustamisesta sillä, että joidenkin suomalaisten maahanmuuttajien tiedetään lähettävän lapsiaan islamilaisiin kouluihin ulkomaille. Heidän mielestään tämä voitaisiin välttää, jos Suomessa olisi suomalaisten viranomaisten valvoma ja suomalaista peruskoulun opetussuunnitelmaa noudatettava islamilainen koulu. Thors myöntää artikkelissa, ettei Euroopasta ole helppoa löytää maata, joka olisi täysin onnistunut maahanmuuttajien kotouttamisessa. Toisaalta hänen mielestään huonoista kokemuksista puhutaan selvästi enemmän kuin hyvistä. Uutisessa myös mainitaan Astrid Thorsin olevan verkon keskustelupalstoilla Suomen vihatuin poliitikko, koska Thorsia ja Suomen maahanmuuttopoliitikka on arvosteltu erityisesti Homma – forumilla, jolla käy paljon perussuomalaisten kannattajia.

Maahanmuuttoministeri Astrid Thors toivoisikin kahdessa Helsingin Sanomien uutisessa (19.–20.3.2010), että hallitus ja koko poliittisen järjestelmän olevan tarkkoina, jos hyökkäykset ihmisten ilmaisu- ja sananvapautta kohtaan jatkuvat maahanmuutossa. Hänen mielestään poliitikoilla on oltava nollatoleranssi sitä kohtaan, että joku yritetään pelotella hiljaiseksi. Thors on artikkeleiden mukaan myös huolissaan siitä, että poliitikot antavat väärän kuvan maahanmuuttoasioiden hoidosta ja hän on pettynyt maahanmuuttokeskustelun tasoon.

”Moni poliitikko on osallistunut keskusteluun ja antanut harhakuvia siitä, mitä me poliitikot voimme tehdä. Emme me voi enää kaikkea maahanmuuttoa tässä maailmassa ohjailla. Ihmisten liikkuvuus on lisääntynyt ja turvapaikanhaussa meitä sitovat kansainväliset velvollisuudet. Ei saa antaa politiikan mahdollisuuksista ja velvollisuuksista väärää kuvaa. Jos antaa väärän kuvan, silloin poliitikko johtaa keskustelua harhaan, ja tällaista on esiintynyt”, kertoo maahanmuuttoministeri Astrid Thors.

5.4 Espoon Sellon surmat

Espoon Sellon surmat nousivat neljänneksi aiheeksi uutisartikkeleiden joukosta. Tässä pääryhmässä käsittelen uudenvuodenaattona 31.12.2009 tapahtunutta Espoon kauppakeskus Sellon joukkosurmaa, jonka teki maahanmuuttajataustainen henkilö Ibrahim Shkupolli. Hän tappoi Sellon Prismassa neljä työntekijää, kolme miestä ja yhden naisen sekä entisen tyttöystävänsä espoolaisessa yksityisasunnossaan Leppävaarassa että myös Shkupolli ampui itsensä kotonaan. Hän toimi nopeasti ja määrätietoisesti. Shkupolli ei ollut päihtynyt surmien aikana. Uutisartikkeleita löytyi 20 kappaletta, mitkä käsittelevät Espoon Sellon surmia. Näistä 20 artikkelista 2 kappaletta on Helsingin Sanomien ja 18 kappaletta Ilta-Sanomista. Yksi artikkeli on vain Helsingin Sanomien sanomalehdestä ja loput ovat verkkolehdistä HS.fi ja iltasanomat.fi. Joulukuussa 2009 uutisoitiin tapahtuneesta kuuden artikkelin verran, mutta tammikuussa 2010 uutisoitiin asiasta jopa 14 artikkelin verran. Monessa artikkelissa on ampujasta kasvokuva.

Uutisartikkeleiden otsikot ovat aikajanan mukaan vanhimmasta uusimpaan seuraavia: "Poliisi: Kuudes kuollut oli ampuja itse (iltasanomat.fi 31.12.2009)", "Kosovon albaaniedustaja kiistää terroristihuhun (iltasanomat.fi 31.12.2009)", "Shkupolli oli perheenisä (iltasanomat.fi 31.12.2009)", "Shkupolli uhkasi useasti tappamisella (iltasanomat.fi 31.12.2009)", "Lehti: Shkupolli pakeni Kosovon sekavaa tilannetta Suomeen vuonna 1990 (iltasanomat.fi 31.12.2009)", "Sellon ampujaksi epäilyllä useita tuomioita erilaisista rikoksista (HS.fi 31.12.2009)", "Poliisi epäilee: Työntekijöiden joukkosurma Sellossa oli kosto (iltasanomat.fi 1.1.2010)", "Prisman vartijat tiesivät ampujan lähestymiskiellosta (iltasanomat.fi 1.1.2010)", "Espoon joukkomurhan kulku vahvistumassa (iltasanomat.fi 3.1.2010)", "Vanhanen hämmästelee Sellon ampujan oleskelulupaa (iltasanomat.fi 3.1.2010)", "Shkupollia epäiltiin Balkan – koplasta (4.1.2010)", "Anne Holmlund: Oleskelulupien saamista tiukennettava (iltasanomat.fi 4.1.2010)", "Espoon ampujan olisi ehkä voinut karkottaa (iltasanomat.fi 4.1.2010)", "Järeitä käsiaseita ei aiota kieltää (iltasanomat.fi 4.1.2010)", "Thors: Viranomaisille enemmän tietoa maahanmuuttajien rikoksista (iltasanomat.fi 4.1.2010)", "Miksi poliisi ei estänyt Shkupollin karkotusta? (iltasanomat.fi 5.1.2010)", "Sellon ammuskelun seuraus: Poliisit hukkuvat ilmiantoihin (iltasanomat.fi 5.1.2010)", "Lehti: Hallitus arvioi karkotuslainsäädäntöä lähipäivinä (iltasanomat.fi 16.1.2010)", "Sellon surmaajan ve-

restä ei löytynyt päihteitä tai lääkkeitä (HS 21.1.2010)” ja ”Perheellistä rikollista ei karkoteta helpolla Suomesta (iltasanomat.fi 31.3.2010)”.

Espoon kauppakeskus Sellon ampujasta sekä tapahtuneesta joukkosurmasta kertoo lähes kaikki aiheeseen liittyvät artikkelit. Kerron artikkeleista yhteenvetona tapahtuman olennaiset tiedot sekä mitä jälkiseuraamuksia surmista alettiin uutisoida. Useassa artikkelissa kerrotaan samankaltaiset tiedot ampujasta sekä tapahtumien kulusta. Sellon ampuja oli 43-vuotias työssäkäyvä isä ja maahanmuuttaja Ibrahim Shkupolli. Hän oli kansallisuudeltaan Kosovon albaani. Shkupolli saapui Suomeen Norjan kautta vuonna 1990, koska siihen aikaan Kosovossa tilanne oli hyvin sekava. Hänet sijoitettiin Mikkelin vastaanottokeskukseen, mistä hän siirtyi myöhemmin Espooseen asumaan ja myös hänen sukunsa on Suomessa. Shkupolli oli naimisissa Suomessa asuvan ulkomaalaistaustaisen naisen kanssa, mutta erosivat myöhemmin. Heillä on yhteisiä lapsia. Sen jälkeen hän oli myös kahdeksantoista vuotta suhteessa 42-vuotiaan suomalaisen naisen kanssa, minkä hän surmasi joukkosurman yhteydessä. He tapasivat ensi kerran Mikkelissä. Shkupolli työskenteli vuodesta 2008 Inex Partnersin logistiikka keskuksessa ja oli suoriutunut tehtävistään normaaliin tapaan. Näin kertovat useat Ilta-Sanomien verkkolehti uutisartikkelit (31.12.2009).

Joukkosurmaajan taustastaan kerrotaan monessa uutisessa, että Ibrahim Shkupolli on tuomittu pahoinpitelystä ja parista ampuma-aserikoksesta. Häntä on epäilty myös kahdesta petoksesta ja laittomasta uhkauksesta. Rikkomusten vuoksi hänelle ei myönnetty Suomen kansalaisuutta, mutta oleskelulupa vain silti jatkui. Lisäksi hänet oli määrätty vuonna 2009 lähestymiskieltoon, joka koski murhattua entistä tyttöystäväänsä. Miehen entinen tyttöystävä oli hakenut miehelle lähestymiskieltoa, koska mies oli uhannut jatkuvasti häntä tappamisella. Yhden Helsingin Sanomien (31.12.2009) verkkolehti uutisen mukaan suhteen päättymisen jälkeen alkoi kiusaus, häirintä ja uhkailu sekä jatkuva silmälläpito. Tämän naisen työpaikka oli Sellon Prisma, jossa työntekijöiden murhat tapahtuivat. Lähestymiskielto määrättiin koskemaan myös Sellon kauppakeskusta ja naisen kesämökkiä Mikkelissä. Mies oli vastustanut tätä tuomiota ja oli sanonut naiselle, että jotain paha tulee tapahtumaan.

Ilta-Sanomien verkkolehtiartikkeli (4.1.2010) uutisoi, että Ibrahim Shkupollia oli ennen kuolemaansa epäilty Suomen rajat ylittävästä rikollisuudesta. Hänen epäiltiin

olleen mukana koplassa, joka on järjestänyt Suomeen laittomia maahanmuuttajia Balkanin alueelta. Lisäksi Ibrahim Shkupollia alettiin epäillä tapahtuneen jälkeen, että hän olisi etsintäkuulutettu terroristi Serbiassa, mutta Kosovon albaani edustaja Driton Nushi kiistää epäilyt. Nushi kertoo pelkäävänsä, että tragedia lisää ennakkoluuloja kaikkia maahanmuuttajia kohtaan. Näin iltasanomat.fi 31.12.2009 uutisoi terrorismi epäilyistä.

”Tämä on puhtaasti yksittäistapaus, mustasukkainen teko, joka johtui ihmissuhteista. Näin käy valitettavan usein myös suomalaisille miehille ja naisille”, sanoo Driton Nushi.

Useissa artikkeleissa pohditaan joukkosurman seurauksena oleskelulupa- ja karkotusasioita, koska Espoon surmaajan rikostaustat olisivat olleet hyvä syy karkottaa Suomesta, mutta näin ei vain ollut käynyt, vaikka hän ei saanut Suomen kansalaisuutta. Uutisissa ihmetellään, miksi poliisi ei esittänyt surmaajan karkotusta ja miksi taustoja ei tutkittu paremmin, jolloin oleskelulupa olisi evätty. Esimerkiksi verkkoleh-tiartikkelissa 4.1.2009 kerrotaan, että Suomen lain mukaan henkilö voidaan karkottaa, jos hän syyllistyy toistuvasti rikoksiin tai saa vähintään vuoden vankeustuomion. Maahanmuuttoviraston turvapaikkayksikön päällikkö Esko Repo sanoo, että oleskelu-luvalla maassa asuvan karkottamispäätös vaatii kokonaisharkinnan, jossa huomioidaan perhesiteet. Shkupollin lapset asuvat Suomessa. Myös Iltä-Sanomien verkko-lehtiutisessa 31.3.2009 kerrotaan, että karkottamispäätöksessä tulee huomioida perhesiteet, rikokset, kuinka kauan ja millaisella luvalla ulkomaalainen on oleskellut Suomessa. Yleisin karkottamisen syy on huumoririkokset sekä toiseksi yleisimpänä syynä ovat väkivaltarikokset.

Ainakin kolme kansanedustajaa on ottanut kantaa oleskeluluvista eri artikkeleissa. 3.1.2010 Uutisessa pääministeri Matti Vanhanen (kesk) kyselee, että minkälaisissa tapauksissa oleskelulupa voidaan peruuttaa ja onko oleskelulupaa seuraavilla riittävä tietopohja henkilön toiminnasta. Hän myös ihmettelee, miten kotouttaminen suomalaiseen yhteiskuntaan on onnistunut, vaikka kyseessä onkin enemmän ihmissuhteisiin liittyvä rikos. Myös maahanmuuttoministeri Astrid Thors vaatii, että maahanmuuttoviranomaisten ja poliisin välistä tiedonvaihtoa on parannettava, jotta oleskelulupa- ja karkotuspäätöksiä voidaan arvioida perusteellisemmin. Iltasanomat.fi uutisoi (4.1.2010), että sisäministeri Anne Holmlund (kok) ehdottaa tiukennuksia rikoksiin

syyllistyneiden oleskelulupiin, koska hänen mielestään oleskeluluvan ei pitäisi jatkua automaattisesti kansalaisuushakemuksen hylkäämisen jälkeen.

”Kun kansalaisuushakemus hylätään rikollisen taustan takia, pitäisi samalla arvioida, onko myöskään edellytyksiä pysyvään oleskelulupaan”, sisäministeri Anne Holmlund sanoo.

”Haluan, että käydään tämän tapauksen valossa läpi, onko raja oikeuskäytännössä oikealla kohdalla. Jos ei ole ja raja halutaan muuttaa, se edellyttää lainsäädännön kautta jonkinlaista signaalia”, Matti Vanhanen sanoo hallituksen arvioivan karkotuspäätöksiin liittyvää lainsäädäntöä.

Joukkosurmien jälkeen alettiin mediassa puhua siitä, pitäisikö aselakia tiukentaa jotenkin, koska surmaajan ase oli laitton. Esimerkiksi pääministeri Matti Vanhanen (kesk) haluaisi tietää 3.1.2010 uutisartikkelissa, voidaanko aselakia tiukentamalla saada aikaan jotain, mikä vähentäisi mahdollisuuksia hankkia ase pimeiltä markkinoilta. Iltasanomat.fi 4.1.2010 uutisoi, että järeitä käsiaseita ei aiota kieltää aselainsäädännön uudistamisen yhteydessä. Uutisessa lakiuudistuksen projektipäällikkö sisäministeriön projektipäällikkö Mika Lehtonen kertoo, että tiettyjä asetyyppejä ja ampumaurheilulajeja ei haluttu kieltää, koska yhdeksän millimetrin ja sitä isompikaliberisten käsiaseiden käyttökielto estäisi eräiden ampumaurheilulajien häviämistä Suomessa.

Myös parisuhdeväkivalta on saanut julkisuutta joukkosurmien jälkeen. Poliisille ilmoitellaan nyt herkemmin lähestymiskiellon mahdollisista rikkomuksista ja laittomista uhkauksista. Espoon ammuskelun seurauksena tehdään ilmoituksia jopa joulukortin lähettämisestä, mikä on lain mukaan lähestymiskiellon rikkomista. Näin uutisoidaan iltasanomat.fi (5.1.2010) verkkolehtiartikkelissa. Lähestymiskiellosta huolimatta Ibrahim Shkupolli rikkoi kieltoa lähestymällä entistä naisystäväänsä muutaman kerran ja lopulta surmasi hänet ja neljä Prisman työntekijää, jotka olivat surmatun naisen työtovereita.

Parisuhdeväkivallan lisäksi myös kunniaväkivalta on noussut joukkosurmien jälkeen uutisten ja keskusteluiden aiheeksi. ”Murha on jäävuoren huippu” – Helsingin Sanomien artikkelissa (6.2.2010) kerrotaan kunniaväkivallasta ja onko Suomessa tapahtunut kunniaväkivaltaa. Artikkelissa mainitaan myös Ibrahim Shkupollin joukkosur-

masta, koska yhteisön kunnian palauttamiseen viittaava väkivalta on noussut surmien jälkeen otsikoihin. Kuitenkin uutisessa kerrotaan, että surmatapahtuneesta ei ollut kyse kunniamurhasta, vaan perheväkivallasta. Uutisessa kerrotaan, että kunniaväkivallassa on kyse enemmän painostuksesta ja uhkailusta kuin fyysisestä väkivallasta. Useasti tilanteet kärjistyvät silloin, kun maahanmuuttajavanhemmat eivät ole saaneet uudessa kulttuurissa hyvää jalansijaa. Silloin he takertuvat oman kulttuurinsa sääntöihin.

”On sattumaa ja hyvää tuuria, että Suomessa ei vielä ketään ole murhattu perheen tai suvun kunnian vuoksi. Pyrimme nyt siirtämään kunniaväkivaltaan liittyvää keskustelua maahanmuuttaja yhteisöjen sisälle ja vaikuttamaan muutosprosessin käynnistymiseen yhteisöjen sisältä käsin”, sanoo Ihmisoikeusliitossa työskentelevä kunniakonfliktien asiantuntija Rebwar Karimi.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyöni tavoitteena oli saada tietää, mitä suomalaisissa sanomalehdissä uutisoidaan maahanmuuttajista Suomessa. Tavoitteenani oli löytää vastauksia tutkimuskysymyksiini, mitä ja minkälaisia uutisia mediassa nousee esille maahanmuuttajista ja maahanmuutosta yhteiskunnassa. Tarkastelin kysymyksiä sanomalehtiaineiston eli Helsingin Sanomien ja Ilta-Sanomien uutisartikkelien kautta ajanjaksona 1.12.2009–31.3.2010. Löytämästäni 67 uutisartikkelista nousi neljä pääaihetta esiin, jotka olivat maahanmuuttoasiaa Suomessa, maahanmuuttajat työelämässä, poliittista maahanmuuttokeskustelua ja Espoon Sellon surmat. Näiden pääaiheiden sisällä oli myös alaryhmiä, jotka käsittelivät samankaltaisia aiheita.

En ollut yllättynyt, että yhteiskunnalliset, työperäiset ja poliittiset aiheet nousivat uutiisiin. Näistä aiheista yleensä puhutaan julkisuudessa ja jokapäiväisessä elämässä, joten oli odotettavaa, että maahanmuuttoasiaa yhteiskunnassa, työperäinen maahanmuutto ja maahanmuuttopolitiikka muodostuivat aiheiksi tutkimuksessani. Ne on ne kolme pääuutisten aiheita, joita yleensä ahkerasti tuodaan mediassa esille. Espoon Sellon surmat olivat vain yksittäinen esimerkki tapahtuma, josta uutisoitiin kuitenkin silloin vuoden vaihteessa 2009–2010 hyvinkin näytävästi. Perheväkivalta ja

parisuhdeongelmat kärjistyivät joukkosurmiksi, joista maahanmuuttajavastaisuus vain yltyi väestössä, koska maahanmuuttajataustainen mies oli ollut rikosten takana. Se on tutkimuksessani enemmänkin tapausesimerkinä, mitä voi seurata uutisoinnissa, kun rikoksen tekijä on maahanmuuttajataustainen henkilö.

Aiheista kävi ilmi, kuinka maahanmuuttajat ovat yhteiskunnassa suuren kiistelystä aihe. Tuli tunne, että mediassa maahanmuuttajat esineellistetään ja käytetään välineenä maahanmuuttopolitiikassa. Sanomalehdet välittävät tietoa maahanmuuttajista, mutta eivät oikein kysele heidän omia mielipiteitään, tuntemuksiaan, vaikka asuvat tai oleskelevat uudessa maassa. Ongelmia maahanmuutosta yhteiskunnassa tuodaan kovasti esille, mutta väkisin yritetään tasapainottaa tilannetta positiivisilla uutisilla medioissa. Mielestäni positiivisilla uutisoinneilla maahanmuuttajista saattaisi olla merkitystä asenteiden muokkaajana. Julkista uutisointia voisi todellakin muuttaa niin, että maahanmuuttajat ovat tiedon välittäjänä ja asiantuntijana kuin vain pelkästään aina uutisten kohteena.

Löytömäen (1998, 207, 210) mukaan uutiset ovat edelleen sanomalehtien selkäranka, vaikka perinteisten asiauutisten ja viihteellisten aineiston raja koko ajan hämärtyykin. Uutisista tärkeimmät kootaan lehtien pääuutissivuille, jossa ne kilpailevat lukijoiden huomiosta. Aiheen, näkökulman, haastateltavien ja faktojen valinnat heijastavat tietoisesti toimittajan, toimituksen ja koko lehden ajatusmaailmaa. Tutkimuksessani uutisia maahanmuuttajista löytyi enemmän Helsingin Sanomista (43 artikkelia) kuin Ilta-Sanomista (24 artikkelia) saattaa kertoa ehkä siitä, että Suomen suurimpana sanomalehtenä Helsingin Sanomat käsittelee monipuolisemmin monikulttuurisuutta ja kansainvälisiä asioita yhteiskunnassa ja tuo erilaisia aiheita jokapäiväiseen keskusteluun. Suomen suurimpana iltapäivälehtenä Ilta-Sanomien puolestaan tuo asiallisten uutisten lisäksi mielestäni ehkä hieman viihteellisempiä asioita esille kuin asiasältöä painottava Helsingin Sanomat. Saattaa asiaan vaikuttaa myös se, että sanomalehdet ovat saman talon eli Sanoma News Oy:n kustantamia ja niillä on ollut yhteinen historia uutistenvälittäjänä, joten näkisin Hesarin olevan enemmän asiasältöä ja politiikkaa painottava ajankohtaislehti ja Ilta-Sanomien taas irtonumeroa suosiva uutisviihteellisempi teemalehti eli ennen lehti oli Helsingin Sanomien täydentäjä.

Tutkimuksessani tuli ilmi, että enimmäkseen tilasto- ja tutkimuspainotteista uutisointia käytetään sanomalehdissä, kuten eri lukuihin nojaten sekä seurataan tarkkaan tilastojen kautta maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin, turvapaikanhakijoihin liittyviä elämäntilanteita. Eri asiantuntijat, poliitikot ja toimijat pääsevät kertomaan mielipiteitään tutkitusta aiheesta tai aihe rakennetaan jonkun haastatellun henkilön mielipiteiden perusteella. Maahanmuuttajat itse olivat joissakin artikkeleissa haastatteluliitteenä. Erityisesti Helsingin Sanomien sanomalehdissä suurin osa haastatelluista maahanmuuttajista pääsi kuvan kanssa lehtiutuutiseen. Pääasiassa artikkeleissa oli valtaväestö edustettuina, mutta maahanmuuttaja itse oli vain sivuhenkilönä. Kaipaisin kuitenkin vielä enemmän maahanmuuttajien haastatteluja uutisiin, koska maahanmuuttajien mielipiteet ovat edelleen aika näkymättömissä medioissa. Yhtä hyvin ulkomaa-laisten haastatteluja voisi hyödyntää uutisissa. Se toisi uusia laajempia näkökulmia ja monipuolisempaa keskustelua uutisiin.

Olettaisin tutkimukseni valossa, että sanomalehdet yllyttävät ihmisiä keskustelemaan sekä vaihtamaan mielipiteitä maahanmuuttajista ja monikulttuurisuudesta erilaisten tutkimusten ja tilastojen avulla julkisesti. Toisaalta journalistit myös hyödyntävät yhteiskunnassa olevaa arkipäiväistä keskustelua aiheista ja teettävät tutkimuksia, joilla vahvistavat yleistä mielipidettä. Silloin uutisointi ja keskustelu kulkevat käsi kädessä toista tukien. Näin ollen tiedotusvälineillä on suuri rooli, koska suurin osa ihmisistä luo mielipiteitä mediassa esitettyjen asioiden perusteella, kuten erilaisista etnisistä vähemmistöistä. Media, kuten sanomalehdet voisivat edistää suvaitsevaisuutta ja vähentää rasismia kuin vain uutisoimalla ikäviä asioita vähemmistöistä.

Tutkimusaineistoni perusteella huomattavan paljon erilaisia maahanmuuttoasioita on uutisoitu maaliskuulta 2010, jopa noin puolet artikkeleista on silloin. Neljän kuukauden ajanjakson ajalta 1.12.2009–31.3.2010 kaikista vähiten uutisoitiin maahanmuuttajista joulukuussa 2009 ennen Espoon Sellon surmia vain muutamien artikkeleiden verran. Silloin ennen joukkomurhaa oli aika hiljaista sanomalehdissä maahanmuutosta, mutta vuoden vaihteen aikoihin tilanne muuttui Espoon Sellon surmien jälkeen ja erilaisista maahanmuuttajiin liittyvistä aiheista uutisoitiin ahkerammin. Tutkimusajankohtani viimeisenä kuukautena maaliskuussa 2010, esimerkiksi Hesarin gallupkyselytutkimus (15.3.2010) maahanmuutosta sai aikaan vilkasta keskustelua maahanmuuttoasenteiden muuttumisesta jyrkemmiksi. Eri poliitikot ja asiantuntijat ainakin

vaikuttivat silloin aktiivisemmilta kuin aikaisemmin. Ehkä maahanmuuttajat yhteiskunnassa alkoi väestöä kiinnostaa traagisen joukkosurman jälkimaininkien takia, jolloin suurin osa ihmisistä halusi kertoa oman mielipiteensä maahanmuuttoaiheista.

Ensimmäisen pääryhmän aiheeksi nousi artikkeleista *maahanmuuttoasiaa Suomessa*, josta Helsingin Sanomat olivat paljon uutisoineet. Vain yksi artikkeli kahdestakymmenestä ("Suomalaisten asenteet maahanmuuttajiin jyrkentyneet 15.3.2010") oli Ilta-Sanomista, mikä mielestäni kertoo sen, että Ilta-Sanomien ei ole niin kiinnostuneet tuomaan esille maahanmuuttoon liittyviä asioita yhteiskunnassa. Tähän maahanmuuttoasiaa Suomessa aiheeseen liittyi paljon erilaisia tilastoja, kyselyitä ja tutkimuksia, kuten Hesarin Gallup. Uutisaiheita kommentoivat monet tutkijat, toimijat, poliitikot ja asiantuntijat sekä myös maahanmuuttajat olivat päässeet joihinkin juttuihin mukaan.

Tutkimusaineiston aiheen maahanmuuttoasiaa Suomessa uutisten otsikot sekä uutisten sisältö olivat suurilta osin negatiivissävytteisiä kuin positiivisia. Tähän vaikuttaa otsikoiden sanavalinnat sekä asioiden ilmaiseminen tietynlaisesti tekstissä, kuten sanoilla jyrkentyä, epäillä, uhkailla tai niin sanotusti rivien välistä voi todeta useissa uutisissa, että maahanmuuttajat tuovat ongelmia yhteiskuntaan. Tämän maahanmuuttoasiaa Suomessa aiheen artikkeleista käy hyvin paljon ilmi niin otsikoiden kuin sisällönkin perusteella, kuinka maahanmuuttokriittisiä suomalaiset ovat. Toisaalta positiivisia uutisia on myös sopivasti tasapainottamassa kriittiseksi mennyttä tilannetta, kuten maahanmuuttajien kotoutumiseen halutaan panostaa kielikoulutuksen avulla, oleskelulupa asioita tarkennetaan ja ikätetit kirjataan lakiin. Löytömäki (1998, 211) kertoo, että asiavalintojen lisäksi uutisen näkökulmaan vaikuttaa keskeisesti kielelliset ratkaisut. Uutisessa käytettyyn kieleen sisältyviä mielipiteitä ja kannanottoja voidaan tarkastella esimerkiksi sanavalinnoilla, tekstin rakentumisella ja kieliopilla.

Tutkimustuloksista käy hyvin ilmi, että maahanmuuttajien määrä on yhteiskunnassa kasvanut vuosien saatossa ja ulkomaalaisten väestönkasvu Suomessa aiheuttaa hämmennystä, negatiivisuutta ja monenlaisia keskusteluita. Siksi maahanmuutto puhuttaa hyvinkin paljon, kuten on käyty erilaisia julkisia keskusteluita ja mielipiteiden vaihtoa joka päivässä elämässä. Oli mielenkiintoista, kun Helsingin Sanomat oli teettänyt kansalaisille gallupkyselyn maahanmuutosta Suomessa, niin tämän kyselyn

julkistettua keskustelu maahanmuuttoasenteiden jyrkentymisestä sai aikaan uutisvyöryn erilaisine mielipiteineen. Osasyynä ovat Suomen taloustilanne, kuten lama ja samaan aikaan turvapaikanhakijoiden lisääntyminen Suomessa, joten huonon ajoituksen takia maahanmuuttovastaisuus on ollut erittäin näkyvää yhteiskunnassa, kuten uutisoinnissa.

Toisen pääryhmän aiheeksi sanomalehtiaineistosta muodostui *maahanmuuttajat työelämässä –aihe*, joita neljän kuukauden ajalta vain kymmenen artikkelia käsitteli. Tätkin aihetta oli Helsingin Sanomat (7 kappaletta) enemmän uutisoinut kuin Ilta-Sanomat (3 kappaletta). Tutkimukseni mukaan suurin osa artikkeleista on myönteisiä, joten on oletettavaa, että maahanmuuttajat nähdään positiivisena asiana työelämässä ja työperäiseen maahanmuuttoon halutaan kannustaa sekä huono-osaisimmat otetaan nykyään paremmin huomioon, kuten maahanmuuttajanaiset. On alettu huomioidaan eriarvoisuutta työelämässä ja kiinnittämään huomiota vähemmistöjen työnsaantimahdollisuuksiin. Näin ollen maahanmuuttajat nähdään hyvänä työvoimana Suomessa, etenkin pääkaupunkiseudulla, koska työvoimaa tarvitaan.

Maahanmuuttajien työllistyminen on yhteiskunnallisen integraation kannalta tärkeää. Näin toteavat Forsander ja Ekholm (2001, 59). Tutkimuksessa havaitsin, että maahanmuuttajien kotoutumista yhteiskuntaan parannetaan tehostetulla työhohjauksella, työharjoittelupaikoilla ja monikielisellä neuvonnalla pääkaupunkiseudulla. Pääkaupunkiseutu on tehostanut muutenkin maahanmuuttajien työllisyystilannetta huomasti, mikä näkyy useissa uutisissa. Onhan ulkomaalaisten määrä kasvanut pääkaupunkiseudulla ja tulee kasvamaan. Myös positiivista erityiskohtelua maahanmuuttajiin on alettu käyttää eri työpaikoilla, mikä tulee edistämään etnisten vähemmistöjen työnsaantia huomattavasti. Yritykset ovat siihen asiaan vielä nihkeästi tarttuneet, mutta julkiset tahot hieman enemmän. Mielestäni olisi suotavaa yritystenkin käyttää positiivista erityiskohtelua työhaussa, koska silloin maahanmuuttaja saisi mahdollisuuden päästä erilaisiin työympäristöihin ja samalla työyhteisö monipuolistuisi. Työnantajien ennakkoluuloissa maahanmuuttajia kohtaan olisi parantamisen varaa. Tulisi muitakin aloja työtarjontaan, eikä vain maahanmuuttaja joutuisi pelkäksi siivoojaksi ja myyjäksi niin kuin yleensä käy.

Tutkimusaineiston perusteella työperäiseen maahanmuuttoon kuuluu myös koulutus, joka on tärkeä, jotta kotoutuu yhteiskuntaan ja saa tulevaisuudessa työpaikan. Syrjäytymisvaarassa ovat kuitenkin maahanmuuttajanuoret, joiden ammattikoulutuksen keskeyttämisprosentti on suurempi kuin valtaväestön. Näin ollen heistä ollaan huolissaan ja toivotaan, että asia korjaantuisi. Jos nuorista ollaan huolissaan yhteiskunnassamme, niin myös maahanmuuttajanaiset saavat oman huomion sanomalehdissä heikosta asemasta yhteiskunnassa. On uutisoitu heidän huonosta palkkauksesta, työttömyydestä, heikosta kielitaidosta ja syrjimisestä, mikä johtaa syrjäytymisvaaraan ja eriarvoiseen asemaan. Nämä asiat ovat puhuttaneet maahanmuuttopolitiikassa, että maahanmuuttajien asemaa pitää parantaa yhteiskunnassa ja työelämässä sekä on kiinnitettävä huomiota heidän kotoutumiseen. Muuten syrjäytymisen riski kasvaa maahanmuuttajilla entisestään ja työvoima ei toteudu halutulla tavalla.

”Tyypillistä on, että median suhtautuminen on tuntuvasti myönteisempää, jos kysymys on alasta, jolle tiedetään olevan työvoimapulaa. Työperäisen maahanmuuton raportointi on Suomessa 2000-luvulla perusolemukseltaan positiivista, osin jopa ylistävää: jos kerran maassa on tarvetta työvoimalle, on mainiota, jos se voidaan maahanmuuttajilla tyydyttää. Maahanmuuttajien korkeakoulutus on seikka, jota media mielellään korostaa. Tulijat kelpaavat täyttämään työvoimatarpeen vajeet, kunhan vaihautuvat opettelemaan maan viralliset kielet” (Haavisto, Kivikuru & Lasenius 2010, 245.)

Sanomalehdet perustettiin aikoinaan ajamaan poliittisia tavoitteita. Nykyään useimmat lehdet tarjoavat uutiset sellaisessa muodossa, mitä kaikki voivat poliittisesta suuntautumisestaan lukea. (Löytömäki 1998, 208.) Poliitikka näkyy yhä selkeästi sanomalehtien uutisissa, etenkin maahanmuuttopolitiikka puhuttaa nykyään hyvin paljon. Tutkimusaineistostani nousi esille kolmanneksi aiheeksi *poliittista maahanmuutokeskustelua*, josta uutisoitiin kuudentoista uutisartikkelin verran. Näiden uutisten perusteella Helsingin Sanomat (14 kappaletta) tuo enemmän maahanmuuttopolitiikkaa esille eri puolueiden mielipitein ja kansanedustajien sanoin maahanmuutosta. Tämä tulos kertoo sen, että Helsingin Sanomat uutisoi poliittisia asioita aktiivisemmin ja on mukana enemmän politiikassa kuin Ilta-sanomat, vaikka lehdet edustavatkin sitoutumatonta linjaa.

Maahanmuuttopolitiikassa puhuttaa tutkimusaineiston perusteella kiintiöpakolaiset, maahanmuuttajat yhteiskunnassa ja työperäinen maahanmuutto. Eri puolueet tuovat

kansanedustajien sanoin näistä aiheista kiivaitakin mielipiteitä esille. Myös huomattavaa on se, että puolueiden sisällä on ristiriitoja ja erimielisyyksiä maahanmuuttopolitiikan peruslinjauksista, eikä aina ole sitä yhteistä polkua löytynyt kansanedustajien keskuudessa. Tietenkin olisi hyvä, jos kansanedustajat pystyisivät pitämään oman puolueen linjat yhteneväisinä, eikä syntyisi eripuraa puolueiden sisällä. Kuitenkin eri puolueiden kesken mielipiteet maahanmuuttopolitiikasta aiheuttaa keskusteluita ja väittelyitä, joita sitten käydään eri medioiden välillä. Tutkimuksessani sanomalehdet mielellään uutisoivat poliitikkojen mietteitä haastatellen heitä ja laittamalla henkilöt väittelemään sekä keskustelemaan uutisissa maahanmuuttoasioista yhteiskunnassa.

Tutkimuksessani ilmeni eri puolueiden mielipiteet maahanmuuttajista sekä mitkä puolueet ovat aktiivisempia esittämään perusteluita vellovaan maahanmuuttokeskusteluun. Puolueiden puheenjohtajat ovat äänessä enemmän edustamalla puoluettaan joko hyvin tai kohtalaisesti. Huomioin aineistoa tutkiessani, että perussuomalaiset eivät tuoneet näkemyksiään maahanmuuttopolitiikasta esille neljän kuukauden aikana. Ihmettelen, miksi he pitivät hiljaiseloa maahanmuutosta, vaikka muut puolueet kertoivat julkisesti näkemyksiään. Muut puolueet olivat sitäkin aktiivisempia osallistumaan keskusteluun. Kokoomus ja vihreät olivat enemmän äänessä maahanmuutosta ja toivat perustellusti esiin mielipiteitä. Sdp, keskusta ja vasemmistoliitto olivat vähemmän äänessä tai heistä uutisoitiin silloin vähemmän, vaikka aiheuttivatkin kovia keskusteluita ja väittelyitä muiden puolueiden välillä mielipiteillään. Myös maahanmuuttoministeri Astrid Thors (RKP) tuo oman kantansa esille uutisissa, kuten hän on huolissaan poliitikkojen antamasta väärästä kuvasta maahanmuuttopolitiikasta. Thors joutui maahanmuuttoministerinä kovaan maahanmuuttovastaiseen pyörykseen. Nykyään on liian helppo maahanmuuttokriitikoiden aiheuttaa ongelmia ja satuttaa muita, kun mielipiteiden ilmaisemiseen on niin monta eri tietä.

Tutkimusaineistosta ilmeni, että poliitikot ovat huolissaan maahanmuuttokeskustelun tasosta, joka on huonoa ja maahanmuuttoasioiden hoidosta, joka kaipaisi parannusta. Epäkohtiin ja ongelmiin pitäisi puuttua, mutta asioista ei olla yhtä mieltä. Jokaisella on jokin mielipide ja ehdotus, mutta ratkaisuihin ei päästä. Moni poliitikoista on huomannut maahanmuuttokeskustelun muuttuneen epäasiallisemmaksi ja se näkyy myös heidän omassa ilmaisemisessaan. Artikkeleistakin käy ilmi itse päättäjien äänensävyyn olevan kovempioitteista ja otetaan kantaa hyvin kärkkäästi toisen sano-

maan. Se on hyvä, että maahanmuuttoasiat tuodaan vihdoinkin esille kunnolla ja jokin pääsee kertomaan oman kantansa asiaan hyssyttelemättä sanomalehdissä. Auttaako kuitenkaan ketään se, että kiistellään siitä, mikä on oikein ja väärin ja onko se rasismia, jos on äänekkäs vai hiljaa asioista. Onko maahanmuuttopolitiikassa taas unohdettu ottaa huomioon ne tärkeimmät eli maahanmuuttajat itse?

Opinnäytetyö tutkimuksessani nousi esiin neljäntenä aiheena *Espoon Sellon surmat*, josta uutisoitiin jopa kahdenkymmenen artikkelin verran. Tämä aihe oli esimerkkitapausta, kuinka maahanmuuttajataustaisen miehen, Ibrahim Shkupollin tekemä rikos voi nousta suureksi uutisaiheeksi ja kuinka siihen reagoidaan. Yhteensä kuuden ihmisen joukkosurma tapahtui 31.12.2009 uuden vuoden aattona. Kauppakeskus Sellossa mies ampui neljä Prisman työntekijää ja surmasi entisen naisystävän naisen yksityisasunnossa ja ampui lopulta itsensä omassa asunnossa, joten teko oli julma ja raaka sekä harkittu kostotapahtuma. Tästä aiheesta Ilta-Sanomat uutisoi eniten (18 kappaletta), mikä kertoo sen, että sanomalehti on kiinnostunut uutisoimaan skandaaleista, kuten rikoksista kuin maahanmuuttopolitiikasta. Se voi olla irtonumeromyyntilehdelle helpompaa myydä lehteä, kun on jotain, mikä saattaisi kiinnostaa useita lukijoita.

Tutkimuksessa esille nousi, että maahanmuuttajataustaisesta, Kosovon albaani miesampujasta herkutellaan useissa uutisissa ja kaikki olennaiset tiedot kerrotaan moneen kertaan. Näin varmasti lukijat tietävät kenestä ja mistä on kysymys. Ampujan rikostaustaan ja epäilyistä uutisoitiin heti tapahtuneen jälkeen paljon. Pian uutisissa alettiin pohtia hänen oleskelulupa asiaansa, koska hän ei ollut saanut Suomen kansalaisuutta, mutta oleskeluluvan sai taustastaan huolimatta. Näihin epäkohtiin poliitikot kertoivat oman mielipiteensä ja ihmettelivät, miten tällaista on päässyt tapahtumaan. Oleskeluluvan olisi voinut evätä, kun Shkupollilla oli taustallaan useita rikoksia, mutta syynä on voinut olla hänen perhetausta eli kaksi lasta asuu Suomessa. Shkupollin kotoutuminen yhteiskuntaan epäiltiin epäonnistuneen. Hän oli myös saanut lähestymiskiellon koskien ammuttua entistä naisystäväänsä, josta alkoi miehelle muodostua pakkomielle, joka riistäytyi lopulta käsistä. Tämä joukkosurma on tutkimukseni mukaan monen asian yhteisvaikutus.

Tutkimuksessa selkeni, että eri poliitikot ja ministerit alkoivat miettiä lakiuudistuksia oleskeluluvuille, karkotuspäätöksille ja aseille. Niitä haluttiin tarkentaa ja tiukentaa. Nyt

ehkä taustoja tutkitaan paremmin ja oleskelulupa-asioihin kiinnitetään enemmän huomiota. Uskoisin myös maahanmuuttoviraston ja poliisin olevan paremmin yhteistyössä oleskeluluvista ja karkotuspäätöksistä. Näin ollen voisi todeta, että traagisesta viha-rikos tapahtuneesta seurasi jotain hyvää, mistä voi todeta, että ihmiset oppivat vasta, kun on tapahtunut jotain ikävää.

”On aika hyväksyä perusasiat. Suomeen tulee joka vuosi monenlaisia muuttajia. Pieni osa muuttajista tulee aina olemaan pakolaisia ja turvapaikanhakijoita, sillä maailmalta eivät konfliktit lopu. Suomi ei voi sulkea rajojaan, vaan se pysyy demokraattisena oikeusvaltiona osana kansainvälistä yhteisöä. Jos näistä asioista ei tarvitsisi jatkuvasti kiistellä, päättäisiin keskustelemaan sellaisesta välittämisestä ja huolenpidosta, joka ulottuu laajemmallekin kuin omaan mikrokosmukseen. Tältä pohjalta oppisimme kunnioittamaan kaikkien ihmisarvoa ja avoimesti ratkomaan myös ristiriitoja, joita ihmisten välisessä kanssakäymisessä aina syntyy.” (Matikainen, Pärnänen & Åberg 2009, 163.)

Tämä yllä oleva teksti tiivistää kaiken olennaisen opinnäytetyöstäni. Välittäminen ja lähimmäisen rakkaus on jätetty medioissa ja yleisessä julkisessa keskustelussa vähemmälle, mikä näkyy kovenevassa arvomaailmassa, kuten uutisten ja keskustelun kielteisen kriittisissä sävyissä. Olen yhteisöpedagogin näkökulmasta sitä mieltä, että ihmisarvojen kunnioittaminen sekä erilaisuuden kohtaaminen on tärkeää. Ympäri-vässä monikulttuurisessa maailmassa tarvitaan yhteisöllisyyttä.

Omasta mielestäni opinnäytetyötä oli todella mielenkiintoista ja opettavaista, mutta työlästä tehdä. Aihe oli hyvin kiinnostava, koska maahanmuuttajat ja monikulttuurisuus yhteiskunnassa on mukava tutkimuksen aihe. Tällaista pienimuotoista media-analyysiä oli mukava tehdä, koska omakohtainen kiinnostus aiheetta kohtaan auttoi tutkimuksen edetessä. Opin ajattelemaan kriittisesti medioista ja niiden antamasta yleisestä informaatiosta sekä maahanmuuttoon kohdistuvasta monitulkintaisista uutisoinneista. Pidin siitä, että sain kehittää itseäni tutkijana ja laajentaa tietämystäni monikulttuurisesta Suomesta. Sain monipuolistettua tietoa maahanmuuttajista runsaan tiedon avulla, mitä oli saatavilla paljon, joten tiedonrajaaminen oli välillä hyvin työlästä, mutta antoisaa. Kuitenkin sain kasattua kattavan opinnäytetyötutkimuksen, jossa erilaiset asiat ja aiheet keskustelevat sopivasti keskenään. Monikulttuurisuus tulee puhuttamaan aina yhteiskunnassa, joten on hyvä pitää perustiedot ajan tasalla ja monipuolistaa käsityksiä maahanmuutosta Suomessa.

LÄHTEET

- Aden, Said 2009. Ikuisesti pakolaisina? Maahanmuuttokeskustelu Suomen somalia-laisten näkökulmasta. Teoksessa Suvi Keskinen, Anna Rastas & Salla Tuori (toim.) En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, 25–32.
- Forsander, Annika. & Ekholm, Elina 2001. Maahanmuuttajat ja työ. Teoksessa Annika Forsander, Elina Ekholm, Petri Hautaniemi, et al. (toim.) Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Palmenia-kustannus, 57–82.
- Haavisto, Camilla. & Kivikuru, Ullamaija 2009. Sulkevat sanat, avoimet kuvat. Teoksessa Suvi Keskinen, Anna Rastas & Salla Tuori (toim.) En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, 87–96.
- Haavisto, Camilla. & Kivikuru, Ullamaija. & Lassenius, Marina 2010. Toisesta työvoimaksi - maahanmuuttajat mediassa. Teoksessa Sirpa Wrede & Camilla Nordberg (toim.) Vieraita työssä. Työelämän etnistyvä eriarvoisuus. Helsinki: Palmenia, 229–253.
- Jaakkola, Magdalena 2000. Asenneilmasto Suomessa vuosina 1987–1999. Teoksessa Karmela Liebkind (toim.) Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus, 28–55.
- Jasinskaja-Lahti, Inga. & Liebkind, Karmela. & Vesala, Tiina 2002. Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia. Helsinki: Gaudeamus.
- Jerman, Helena 2009. Venäläiset tulivat. Teoksessa Suvi Keskinen, Anna Rastas & Salla Tuori (toim.) En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, 97–105.
- Jyrkiäinen, Jyrki. & Savisaari, Eero 2001. Sanomalehdistön nykytila. Teoksessa Kaarle Nordenstreng & Osmo A. Wiio (toim.) Suomen mediamaisema. WSOY, 62-76.
- Kaarto, Hanna. & Toivonen, Janne 2010. Ikätetit vastoin perusoikeuksia. Helsingin Sanomat -artikkeli. 30.3.2010.
- Keskinen, Suvi. & Rastas, Anna. & Tuori, Salla 2009. Johdanto. Teoksessa Suvi Keskinen, Anna Rastas & Salla Tuori (toim.) En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, 7-21.
- Lehtonen, Mikko 2009. Olen suomalainen (lo sono finlandese). Teoksessa Suvi Keskinen, Anna Rastas & Salla Tuori (toim.) En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, 109–116.

Liebkind, Karmela 2000. Monikulttuurisuus on tulevaisuutta. Teoksessa Karmela Liebkind (toim.) Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus, 171–182.

Löytömäki, Jukka 1998. Vedetäänkö kotiinpäin? Sanomalehden taustan näkyminen poliittisissa uutisissa. Teoksessa Touko Perko & Raimo Salokangas (toim.) Kymmenen kysymystä journalismista, Jyväskylä: Atena Kustannus, 207–224.

Matikainen, Johanna. & Pärnänen, Outi. & Åberg, Leena-Kaisa 2009. Kansalaisjärjestöt ja turvapaikkakeskustelu. Teoksessa Suvi Keskinen, Anna Rastas & Salla Tuori (toim.) En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, 157–163.

Mervola, Pekka 1998. Suomalaiset ovat sanomalehtien lukijakansaa. Teoksessa Touko Perko & Raimo Salokangas (toim.) Kymmenen kysymystä journalismista. Jyväskylä: Atena Kustannus, 59–78.

Monikulttuurisen nuorisotyön käsikirja 2000. Teoksessa Matti Cantell (toim.). Helsinki: LK-kirjat, 11–105.

Paavola, Heini. & Talib, Mirja-Tytti 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. PS-kustannus.

Pietikäinen, Sari. & Luostarinen, Heikki 1996. Teoksessa Taina Dahlgren, Juhani Kortteinen, K.J.Lång, Merja Pentikäinen & Martin Scheinin (toim.) Vähemmistöt ja niiden syrjintä Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino, 171–198.

Puuronen, Vesa 2003. Arkipäivän rasismi Suomessa. Teoksessa Simola Raisa & Heikkinen Kaija (toim.) Monenkirjava rasismi. Joensuu: University Press, 193–210.

Puusaari, Hille 1997. Kulttuurimuutos koettelee maahanmuuttajaa: psykososiaalinen kohtaaminen. Teoksessa Pirkko Pitkänen (toim.) Näkökulmia monikulttuuriseen Suomeen. Helsinki: Edita, 21–32.

Raittila, Pentti 2009. Journalismien maahanmuuttokeskustelu: hymistelyä, kriittisyyttä vai rasismien tukemista? Teoksessa Suvi Keskinen, Anna Rastas & Salla Tuori (toim.) En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, 67–76.

Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Taira, Teemu 2008. Islamin muuttuva julkisuus kuva. Teoksessa Matikainen Tuomas, Sakaranaho Tuula & Juntunen Marko (toim.). Islam Suomessa. Muslimit arjessa, mediassa ja yhteiskunnassa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 200–224.

Takala, Sami 2010. Faisal Zafarin olo helpottui ikätestin jälkeen. Helsingin Sanomat – artikkeli. 30.3.2010.

Talib, Mirja-Tytti 2002. Monikulttuurinen koulu. Haaste ja mahdollisuus. Helsinki: Kirjapaja.

Talib, Mirja-Tytti. & Löfström, Jan. & Meri, Matti 2004. Kulttuurit ja koulu. Avaimia opettajille (1. painos). Helsinki: WSOY.

Tommila, Päiviö 2001. Sanomalehdistön historia. Teoksessa Kaarle Nordenstreng & Osmo A. Wiio (toim.) Suomen mediamaisema (1. painos). WSOY, 45–61.

SÄHKÖISET LÄHTEET

Finlex 2011a. Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta. 9/04/1999/493. Viitattu 1.2.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990493>

Finlex 2011b. Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21. Syrjinnän kieltäminen 609/1986. Viitattu 1.2.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021>

Haavisto, Camilla & Kivikuru, Ullamaija 2009. Maahanmuutto on medialle arka ja vaikea aihe- Internet-artikkeli. Viitattu 17.3.2011.

http://www.muuttoliikkeessa.fi/index_html?cid=18&lang=suo

Helsingin Sanomat 2011a. Medianetti. Tutkimusartikkeli. Viitattu 1.3.2011.

<http://medianetti.helsinginsanomat.fi/Luotettavuus+ammattitaito+ja+hyv%C3%A4+maine+ovat+Helsingin+Sanomien+vahvuuksia/1135258190895>

Helsingin Sanomat 2011b. Medianetti. Tutkimusartikkeli. Viitattu 1.3.2011.

<http://medianetti.helsinginsanomat.fi/Helsingin+Sanomat+vahvisti+ykk%C3%B6sase+maansa+p%C3%A4%C3%A4tt%C3%A4jien+keskuudessa/1135256730367>

Helsingin Sanomat 2011c. Medianetti. Tutkimusartikkeli. Viitattu 1.3.2011.

<http://medianetti.helsinginsanomat.fi/Hesari+on+monipuolinen+kiinnostava+ja+luotettava/1135258188901>

Helsingin Sanomat 2011d. Medianetin verkkosivu.

<http://medianetti.helsinginsanomat.fi/Helsingin+Sanomat/1101979113662>

Ilta-Sanomat 2011a. Mediaperhe. Viitattu 1.3.2011.

<http://mediaperhe.iltasanomat.fi/mediaperhe>

Ilta-Sanomat 2011b. IS Mediaperheen profiilit. Viitattu 1.3.2011.

<http://mediaperhe.iltasanomat.fi/tutkimustietoa/lehtien-lukijaprofiilit>

Kallionpää Katri 2006. Internet-artikkeli Media hylkii maahanmuuttajaa. Viitattu 16.3.2011.

<http://www.hs.fi/omaelama/artikkeli/Media+hylkii+maahanmuuttajaa/HS20061130SI1KU01dft>

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2011. Kotoutuuko maahanmuuttaja? Viitattu 31.3.2011.

<http://www.kotus.fi/index.phtml?s=1205>

Maahanmuuttovirasto 2010. Maahanmuuton vuosikatsaus 2009. Sisäasiainministeriön julkaisu. Verkkodokumentti. Viitattu 27.9.2010.

<http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=2762>

Maahanmuuttovirasto 2011a. Turvapaikkayksikön tilastokatsaus 2010. Viitattu 4.4.2011.

<http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?article=3127>

Maahanmuuttovirasto 2011b. Sanasto. Viitattu 5.2.2011.

<http://www.migri.fi/netcomm/content.asp?path=8,2754,2761>

Opetusministeriö 2011a. Maahanmuuttajien koulutuksen kehittäminen. Viitattu 11.2.2011.

http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/maahanmuuttajien_koulutuksen_kehittaminen/index.html

Opetusministeriö 2011b. Opetusministeriön maahanmuuttopoliittiset linjaukset 2009. Julkaisu. Viitattu 11.2.2011.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm48.pdf?lang=fi>

Sanomalehtien liitto 2011a. Sanasto. Viitattu 7.3.2011.

<http://www.sanomalehdet.fi/index.phtml?s=2473>

Sanomalehtien liitto 2011b. Levikki. Viitattu 7.3.2011.

<http://www.sanomalehdet.fi/index.phtml?s=115>

Sanomalehtien liitto 2011c. Median käyttö. Viitattu 7.3.2011.

<http://www.sanomalehdet.fi/index.phtml?s=134>

Sanomalehtien liitto 2011d. Lehtien lukeminen voimissaan -uutinen. Viitattu 7.3.2011.

http://www.sanomalehdet.fi/index.phtml?1620_m=4418&s=1125

Sanoma News 2011a. Helsingin Sanomat artikkeli. Viitattu 1.3.2011.

<http://www.sanomanews.com/Content.aspx?f=2234>

Sanoma News 2011b. Ilta-Sanomat artikkeli. Viitattu 1.3.2011.

<http://www.sanomanews.com/Content.aspx?f=2235>

Sisäasiainministeriö 2011a. Kotouttaminen. Viitattu 8.2.2011.

<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/4B352409EF53530FC22575E1001F5DA2?opendocument>

Sisäasiainministeriö 2011b. Oikeus kotouttamistoimenpiteisiin. Viitattu 8.2.2011.
<http://www.intermin.fi/intermin/home.nsf/pages/FE38E8FFB8EBDBABC22575E1001F7CFB?opendocument>

Suomen Journalistiliitto 2011. Journalistin ohjeet 2011. Viitattu 17.3.2011.
<http://www.journalistiliitto.fi/pelisaannot/journalistinohteet/>

Suomen pakolaisapu 2011a. Suomi pakolaisten ja siirtolaisten kohdemaana. Viitattu 30.3.2011.
http://www.pakolaisapu.fi/tietopankki/pakolaisuus_suomessa/suomi_kohdemaana

Suomen pakolaisapu 2011b. Suomen pakolais- ja turvapaikkakäytännöt. Viitattu 30.3.2011.
[http://www.pakolaisapu.fi/tietopankki/pakolaisuus_suomessa/pakolais-
_ja_turvapaikkakaytannot](http://www.pakolaisapu.fi/tietopankki/pakolaisuus_suomessa/pakolais-ja_turvapaikkakaytannot)

Tilastokeskus 2010. Julkistus ”Suomen kansalaisuuden määrä väheni selvästi vuonna 2009”. Viitattu 3.2.2011.
http://www.tilastokeskus.fi/til/kans/2009/kans_2009_2010-05-07_tie_001_fi.html

Tilastokeskus 2011. Väestö – tilasto. Viitattu 4.4.2011.
http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#ulkomaidenkansalaiset

Väestörekisterikeskus 2010. Suomen asukas luku vuodenvaihteessa 2009-2010. Verkkodokumentti. Viitattu 27.9.2010.
[http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/home.nsf/files/Asukasluku_2009_2010/\\$file/Asukasluku_2009_2010.htm](http://www.vaestorekisterikeskus.fi/vrk/home.nsf/files/Asukasluku_2009_2010/$file/Asukasluku_2009_2010.htm)